

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
2020-YL-019

BREXIT'İN AVRUPA BİRLİĞİ'NİN
KURUMSAL YAPISINDA MEYDANA GETİRECEĞİ
DEĞİŞİKLİKLER

HAZIRLAYAN
Serkan SOYPAK

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Murat Necip ARMAN

AYDIN – 2020

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı öğrencisi Serkan SOYPAK tarafından hazırlanan “Brexit’in Avrupa Birliği Kurumsal Yapısından Meydana Getireceği Değişiklikler” başlıklı tez, 20/01/2020 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu	İmzası
Doç. Dr. Murat Necip ARMAN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	
Prof. Dr. Nazif MANDACI	Yaşar Üniversitesi	
Dr. Öğrt. Üyesi Barış GÜRSOY	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisan tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet Can BAKKALCI
Enstitü Müdürü V.

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallarının gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

30 / 01 / 2020

Serkan SOYPAK

ÖZET

BREXIT'İN AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KURUMSAL YAPISINDA MEYDANA GETİRECEĞİ DEĞİŞİKLİKLER

Serkan SOYPAK

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Murat Necip ARMAN

2020, XVIII + 139 sayfa

Bu çalışma, Brexit'in Avrupa Birliği'nin kurumsal yapısında meydana getireceği değişiklikleri ortaya koymaya amaçlamaktadır. Bu bağlamda, öncelikle Avrupa Birliği kurumları incelenmiştir. Kurumların oluşumu, gelişimi ve günümüzdeki yapısı kurucu antlaşmalar doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Sonrasında, Brexit süreci ele alınmıştır. Birleşik Krallık'ın 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan referandum sonrasında Avrupa Birliği'nden ayrılma kararı alınmıştır. Bu karar neticesinde müzakere süreci 50.maddenin yürürlüğe konmasıyla başlamıştır. Çalışmanın bu bölümünde müzakere sonucunda uzlaşılan ayrılma antlaşması Birleşik Krallık parlamentosunda onaylanmadığı için yürürlüğe girmediği ve Brexit sürecinin devam ettiği görülmüştür.

Çalışmanın son bölümünde, Birleşik Krallık gibi önemli bir üyenin ayrılmasıyla Avrupa Birliği kurumlarının yapısal olarak nasıl etkilendiği incelenmiştir. Çalışma sonunda, bazı kurumların değişen oranda yapısal değişime uğrayacağı öne sürülmüştür. Ayrıca Brexit'in neden olacağı, Avrupa Birliği bütçesindeki finansman açığının büyük olacağı ortaya çıkmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Avrupa Birliği, AB Kurumları, Birleşik Krallık, Brexit.

ABSTRACT

THE CHANGES WHICH BREXIT SHALL CAUSE IN THE INSTITUTIONAL STRUCTURE OF THE EUROPEAN UNION

Serkan SOYPAK

MSc Thesis at International Relations

Supervisor: Doç. Dr. Murat Necip ARMAN

2020, XVIII + 139 pages

This study aims to set forth the changes that Brexit shall cause in the institutional structure of the European Union. In this context, the institutions of the European Union were studied first. The composition, evolution and the current structure of the institutions are tried to be explained in accordance with the founding treaties. Afterwards, the Brexit process is discussed. United Kindgdom decided to leave the European Union after the referendum held in 23 June 2016. As a result of this decision, the negotiation process began with invocation of Article 50. In this part of the study, it has been seen that the negotiated withdrawal agreement was rejected in the United Kingdom parliament and the Brexit process has continued.

At the end of this study, how the European Union institutions are structurally affected by the withdrawal of a major Member such as the United Kingdom. At the end of the study, it is asserted that some instiutions shall undergo structural changes at varying rates. Additionally, it is revealed that the financing gap in the European Union budget would be large.

KEYWORDS: European Union, EU Institutions, the United Kingdom, Brexit

ÖNSÖZ

Avrupa Birliği tarihinde ilk defa bir üye devlet birlikten ayrılma yönünde karar almıştır. Her açıdan bir ilk olma özelliğine sahip bu durum Avrupa Birliği alından çalışan tüm akademisyenler arasında büyük bir merak utandırmıştır. Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği üyelik macerası sorunlu başlamış ve sorunlu bir şekilde sona erecektir. Bu tezin hazırlanmasında kaynakların neredeyse çoğunluğu Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği'ne ait resmi internet sayfalarından alıntılanmıştır. Ülkemizde genellikle yanlış bir şekilde Birleşik Krallık tanımı bilinmemekte, onun yerine İngiltere tanımı kullanılmaktadır. İngiltere bu ülkenin bir parçası olup; İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda ile beraber Birleşik Krallık'ı oluşturmaktadır. Bu yüzden bu çalışmada doğru bir haliyle Birleşik Krallık olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında her türlü konuda desteğini esirgemeyen, çalışma süresince beni doğru yönde ilerlememi sağlayan sayın danışmanım ve değerli öğretmenim Doç. Dr. Murat Necip ARMAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Savunma sırasında önerilerini esirgemeyen değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Nazif MANDACI ve Dr. Öğr. Üyesi Barış GÜRSOY'a da yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür ederim. Ayrıca bu tez hazırlarken ve eğitim-öğretim dönemim sırasında üzerimde emeği olan tüm öğretmenlerime teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, her daim yanımda olan sevgili eşime ve arkadaşlarıma minnettarlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER TABLOSU	ix
TABLolar DİZİNİ	xvi
KISALTMALAR DİZİNİ	xvii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	4
1. AVRUPA BİRLİĞİ KURUMLARI.....	4
1.1. Avrupa Birliği'nin Tarihsel Gelişimi	4
1.2. Avrupa Parlamentosu	6
1.2.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nda Parlamento	6
1.2.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nda Parlamento	7
1.2.3. Parlamento'ya Doğrudan Seçimler.....	7
1.2.4. Tek Avrupa Senedi ve Parlamento.....	7
1.2.5. Maastricht Antlaşması ve Avrupa Parlamentosu	8
1.2.6. Amsterdam Antlaşması ve Avrupa Parlamentosu.....	8
1.2.7. Nice Antlaşması ve Avrupa Parlamentosu.....	9
1.2.8. Avrupa Birliği Anayasası ve Avrupa Parlamentosu	9
1.2.9. Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Parlamentosu	10
1.2.9.1. Avrupa Parlamentosu'nun kurumsal yapısı	10
1.2.9.2. Avrupa Parlamentosu'nun görev ve yetkileri	11
1.3. Avrupa Konseyi.....	13

1.3.1. Avrupa Konseyi'nin Kuruluşu	13
1.3.2. Tek Avrupa Senedi ve Avrupa Konseyinin Yasallaşması	14
1.3.3. Maastricht Antlaşması ve Avrupa Konseyi.....	14
1.3.4. Amsterdam Antlaşması ve Avrupa Konseyi	15
1.3.5. Nice Antlaşması ve Avrupa Konseyi	15
1.3.6. Avrupa Birliği Anayasası ve Avrupa Konseyi	15
1.3.7. Lizbon Antlaşması'ndan Günümüze Avrupa Konseyi.....	16
1.3.7.1. Avrupa Konseyi'nin kurumsal yapısı.....	16
1.3.7.2. Avrupa Konseyi'nin görev ve yetkileri	17
1.4. Bakanlar Konseyi	18
1.4.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nda Bakanlar Konseyi.....	18
1.4.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nda Bakanlar Konseyi	18
1.4.3. Tek Avrupa Senedi ve Bakanlar Konseyi	19
1.4.4. Maastricht Antlaşması ve Bakanlar Konseyi	19
1.4.5. Amsterdam Antlaşması ve Bakanlar Konseyi.....	20
1.4.6. Nice Antlaşması ve Bakanlar Konseyi.....	20
1.4.7. Avrupa Birliği Anayasası ve Bakanlar Konseyi.....	21
1.4.8. Lizbon Antlaşması Sonrasında Bakanlar Konseyinin Durumu.....	21
1.4.8.1 Bakanlar Konseyi'nin kurumsal yapısı	21
1.4.8.2. Bakanlar Konseyi'nin görev ve yetkileri	22
1.5. Avrupa Komisyonu	23
1.5.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nda Avrupa Komisyonu.....	24
1.5.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nda Avrupa Komisyonu	24
1.5.3. Tek Avrupa Senedi ve Avrupa Komisyonu	25
1.5.4. Maastricht Antlaşması ve Avrupa Komisyonu	25
1.5.5. Amsterdam Antlaşması ve Avrupa Komisyonu.....	26

1.5.6. Nice Antlaşması ve Avrupa Komisyonu	26
1.5.7. Avrupa Birliği Anayasası ve Avrupa Komisyonu.....	27
1.5.8. Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Komisyonu	27
1.5.8.1. Avrupa Komisyonu'nun kurumsal yapısı	27
1.5.8.2. Avrupa Komisyonu'nun görev ve yetkileri.....	28
1.6. Avrupa Birliği Adalet Divanı	30
1.6.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nda Adalet Divanı.....	30
1.6.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nda Adalet Divanı.....	31
1.6.3. Tek Avrupa Senedinde Adalet Divanı ve İlk Derece Mahkemesi	31
1.6.4. Maastricht Antlaşması ve Adalet Divanı	32
1.6.5. Amsterdam Antlaşması ve Adalet Divanı	32
1.6.6. Nice Antlaşması ve Adalet Divanı	33
1.6.7. Avrupa Birliği Anayasası ve Adalet Divanı.....	34
1.6.8. Lizbon Antlaşması Sonrasında Adalet Divanı	34
1.6.8.1. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kurumsal yapısı ve yargılama düzeni.....	34
1.7. Sayıştay	35
1.7.1. Sayıştay Öncesi Dönem	35
1.7.2. Sayıştay'ın Kuruluşu ve Gelişimi	35
1.7.3. Maastricht Antlaşması ve Sayıştay	36
1.7.4. Amsterdam Antlaşması ve Sayıştay	36
1.7.5. Nice Antlaşması ve Sayıştay	37
1.7.6. Avrupa Birliği Anayasası ve Sayıştay.....	37
1.7.7. Lizbon Antlaşması Sonrasında Sayıştay	37
1.7.7.1. Sayıştay'ın kurumsal yapısı	37
1.7.7.2. Sayıştay'ın görev ve yetkileri.....	38
1.8. Avrupa Merkez Bankası.....	39

1.8.1. Maastricht Antlaşması Öncesi Ekonomik ve Parasal Birlik Süreci	39
1.8.2. Maastricht Antlaşması ve Avrupa Merkez Bankası'nın Kuruluşu.....	40
1.8.3. Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Merkez Bankası	41
1.8.3.1. Avrupa Merkez Bankası'nın kurumsal yapısı	42
1.8.3.2. Avrupa Merkez Bankası'nın görev ve yetkileri	42
1.9. Avrupa Birliği'nin Danışma Organları	43
1.9.1. Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi	43
1.9.2. Avrupa Bölgeler Komitesi	44
1.9.3. Avrupa Ombudsmanı	45
2. BÖLÜM.....	47
2. BREXIT SÜRECİ	47
2.1. AB Referandumu Öncesi Gerçekleşen Olaylar.....	48
2.1.1. David Cameron'un Açıklamaları	48
2.1.2. AB Referandum Kampanyaları	49
2.1.3. AB ile Yeni Bir Uzlaşma	49
2.2. AB Referandumu.....	52
2.2.1. AB Referandumu ve David Cameron'un İstifası	52
2.2.2. Theresa May Hükümeti ve Brexit	52
2.2.3. Brexit'e İtirazlar	54
2.3. Müzakerelerin Yasal Altyapısının Oluşturulması	53
2.3.1. AB "Geri Çekilme Bildirimi" Yasası	54
2.3.2. Theresa May'in Donald Tusk'a Mektubu	54
2.3.3. Beyaz Kitap: 'Büyük Fesih Yasa Tasarısı'	55
2.3.4. Avrupa Konseyi Brexit Müzakere İlke Kılavuzu.....	55
2.4. Birleşik Krallık'ta Erken Genel Seçim.....	56
2.5. Brexit Müzakereleri.....	56
2.5.1. Brexit 1. Faz Müzakereleri.....	56

2.5.1.1. Brexit 1. tur müzakereleri.....	57
2.5.1.2. Beyaz kitap: Teknik düzenlemeler	57
2.5.1.3. Brexit 2. tur müzakereleri.....	58
2.5.1.4. Beyaz kitap: gelecek işbirliği	58
2.5.1.5. Brexit 3. tur müzakereleri.....	60
2.5.1.6. Brexit 4. tur müzakereleri.....	62
2.5.1.7. Beyaz kitap: Ticari konular	63
2.5.1.8. Brexit 5. tur müzakereleri.....	64
2.5.1.9. Theresa May'in AB vatandaşlarına açık mektubu	64
2.5.1.10. Brexit 6. tur müzakereleri.....	65
2.5.2. Brexit 2. Faz Müzakereleri.....	66
2.5.2.1. Açık mektuplar	67
2.5.2.2. Brexit müzakere yetkisinin Avrupa Komisyonu'na geçmesi..	68
2.5.2.3. Brexit 7. tur müzakereleri.....	68
2.5.2.4. Birleşik Krallık-AB 50. madde görüşmeleri – şubat, mart 2018	68
2.5.2.5. Avrupa Konseyi Mart 2018 müzakere ilke kılavuzu	69
2.6. Brexit Anlaşması	72
2.6.1. Brexit Geçiş Dönemi Anlaşma Taslağı Örneği.....	72
2.6.2. Brexit Anlaşma Taslağının Yayınlanması.....	73
2.6.3. Brexit Antlaşma Taslağında Düzeltmeler	74
2.6.4. Avrupa Birliği (Geri Çekilme) Yasa Tasarısı'nın Onaylanması.....	74
2.6.5. Brexit Bakanı David Davis'in İstifası	75
2.6.6. Brexit Anlaşmasında Sona Gelinmesi.....	76
2.6.7. Brexit Bakanı Dominic Raab'ın İstifası	76
2.6.8. Siyasi Deklarasyonun Yayınlanması.....	77
2.7. Brexit Anlaşmasının Parlamentoda Onaylanması.....	77
2.7.1. Parlamentoda Brexit Görüşmeleri.....	78

2.7.2. Theresa May'in 'B Planı' ve 2. Brexit Oylaması (Meaningful Vote) ...	79
2.7.3. Brexit'in Ertenilmesi	81
2.7.4. Theresa May'in İkinci 'B Planı' ve 3. Brexit Oylaması (Meaningful Vote)	82
2.7.5. Brexit'in Tekrar Ertenilmesi ve Theresa May'in İstifası.....	83
2.8. Avrupa Parlamentosu Seçimleri.....	84
2.9. Brexit'in Geleceği	85
3. BÖLÜM	87
3. BREXIT'İN AVRUPA BİRLİĞİ KURUMSAL YAPISINDA MEYDANA GETİRECEĞİ DEĞİŞİKLER	87
3.1. Brexit Sonrası Avrupa Parlamentosu	87
3.1.1. Avrupa Parlamentosu'nda Üyelerin Dağılımı.....	87
3.1.2. Avrupa Parlamentosu'nda Siyasi Grupların Dağılımı	91
3.2. Brexit Sonrası Bakanlar Konseyi	93
3.2.1. Bakanlar Konseyi Dönem Başkanlığı Sıralaması	94
3.2.2. Oylama Sisteminde Gerçekleşecek Değişiklikler	95
3.3. Brexit Sonrası Avrupa Konseyi.....	98
3.3.1. Oylama Sisteminde Gerçekleşecek Değişiklikler	98
3.4. Brexit Sonrası Avrupa Komisyonu	100
3.5. Brexit Sonrası Avrupa Birliği Adalet Divanı.....	104
3.6. Brexit Sonrası Avrupa Sayıştayını	104
3.7. Brexit Sonrası Avrupa Merkez Bankası.....	104
3.8. Brexit Sonrası Avrupa Birliği'nin Danışma Organları	105
3.8.1. Brexit Sonrası Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi	105
3.8.2. Brexit Sonrası Avrupa Bölgeler Komitesi	106
3.8.3. Brexit Sonrası Avrupa Ombudsmanı	107
3.9. Brexit Sonrası Avrupa Birliği Bütçesi	107
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	111

5. KAYNAKLAR	116
ÖZGEÇMİŞ	139

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1.: Birleşik Krallık'ta 2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerinin partilere göre dağılımı	85
Tablo 3.1.: 2019-2024 Avrupa Parlamentosu milletvekili sayılarının ülkelere göre dağılımı	88
Tablo 3.2.: Avrupa Parlamentosu'nun önerdiği sandalye dağılımı	89
Tablo 3.3.: Avrupa Parlamentosu sandalye dağılımlarının karşılaştırılması	90
Tablo 3.4.: Avrupa Parlamentosu siyasi grupları sandalye dağılımı (2019-2024)	91
Tablo 3.5.: Birleşik Krallık 2019 Avrupa Parlamentosu seçim sonuçları	92
Tablo 3.6.: Birleşik Krallık temsilcilerinin Avrupa Parlamentosunda siyasi gruplara göre dağılımı	92
Tablo 3.7.: Brexit sonrası Avrupa Parlamentosu siyasi grupları sandalye dağılımı.....	93
Tablo 3.8.: Bakanlar Konseyi dönem başkanlığı sıralaması (2009 kararına göre).....	94
Tablo 3.9.: Bakanlar Konseyi dönem başkanlığı sıralaması (2019 -2031).....	95
Tablo 3.10.: Nitelikli Çoğunluğun Yıllara Göre Değişimi	96
Tablo 3.11.: AB üyesi devletlerin oy gücü oranlarının Brexit sonrası değişimi	97
Tablo 3.12.: Brexit'in öncesi ve sonrası AB üyesi devletlerin Banzhaf oylama güç indeksleri.....	99
Tablo 3.13.: Avrupa Komisyonu üye sayısının yıllara göre değişimi	101
Tablo 3.14.: Jean-Claude Juncker Komisyonu (2014-2019)	101
Tablo 3.15.: Ursula von der Leyen Komisyonu (2019-2024)	103
Tablo 3.16.: Brexit sonrası AESK üye dağılımında gerçekleşecek değişiklikler.....	106
Tablo 3.17.: Avrupa Bölgeler Komitesinin Oluşumu (25 Ocak 2015-25 Ocak 2020).....	106
Tablo 3.18.: Avrupa Birliği 2018 yılı bütçesi toplam gelir dağılımı	108
Tablo 3.19.: Birleşik Krallık ve AB Gelir-Gider Karşılaştırması (2014-2018)	109

KISALTMALAR DİZİNİ

AAET	: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AB	: Avrupa Birliği
ABA	: Avrupa Birliği Antlaşması
ABA	: Avrupa Birliği Antlaşması
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABİHA	: Avrupa Birliği'nin İşleyişı Hakkında Antlaşma
ABK	: Avrupa Bölgeler Komitesi
ADES	: Avrupa Dış Eylem Servisi
ADES	: Avrupa Dış Eylem Servisi
AESK	: Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFCO	: Committee of Constitutional Affairs / Avrupa Parlamentosu Anayasal İşler Komitesi
AKÇT	: Avrupa Kömür Çelik Teşkilatı
AMB	: Avrupa Merkez Bankası
AMBS	: Avrupa Merkez Bankası Sitemi
AT	: Avrupa Toplulukları
ATA	: Avrupa Topluluğu Antlaşması
ATAD	: Avrupa Toplulukları Adalet Divanı
Bkz.	: Bakınız
Brexit	: Birleşik Krallık'ın AB'den Ayrılması
COREPER	: The Permanent Representatives Committee
ÇMÇ	: Çokyıllı Mali Çerçeve
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
ECR	: Conservatives and Reformists Group / Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu
ECU	: European Currency Unit / Avrupa Para Birimi

EEA	: European Economic Area / Avrupa Ekonomik Alanı
EFTA	: European Free Trade Association / Avrupa Serbest Ticaret Birliği
EMS	: European Monetary System / Avrupa Para Sistemi
EMU	: Economic and Monetary Union / Ekonomik ve Parasal Birlik
EPP	: European People's Party / Avrupa Halkları Partisi
ERM	: European Exchange Rate Mechanism / Döviz Kuru Mekanizması
ESK	: Ekonomik ve Sosyal Komite
EURATOM	: European Atomic Energy Community / Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
GMSH	: Gayrisafi Milli Hâsıla
Greens/EFA	: The Greens/European Free Alliance / Yeşiller /Avrupa Özgür İttifakı
GSMH	: Gayrisafi Milli Hâsıla
GUE/NGL	: Confederal Group of the European United Left/Nordic Green Left / Avrupa Birleşik Solu / Nordik Yeşil Sol
ID	: Identity and Democracy / Kimlik ve Demokrasi
KDV	: Katma Değer Vergisi
Md.	: Madde
MEP	: Member of the European Parliament / Avrupa Parlamentosu Milletvekili
NA	: Non-Attached / Bağımsızlar
NATO	: North Atlantic Treaty Organization / Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NHS	: National Health Service / Ulusal Sağlık Servisi
ODGP	: Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
PEACE	: Programme for Peace and Reconciliation
RENEW	: Renew Europe Group / Avrupa'yı Yenile
S&D	: Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament / Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı
TARGET	: Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System
TAS	: Tek Avrupa Senedi

GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB), İkinci Dünya Savaşı ertesinde kalıcı bir barış ortamı oluşturmak isteyen Konrad Adaneur, Robert Schuman gibi ileri görüşlü devlet adamların girişimi ile bugünlere gelmiştir. Bütünleşik bir Avrupa fikri 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun (AKÇT) kurulması ile gerçeğe dönüşmüştür. Bu ilk adımla beraber diğer Avrupa ülkeleri de bu bütünleşme fikrine ortak olmuştur. Günümüzde Birleşik Krallık ile beraber 28 üyesi bulunan AB sui generis uluslarüstü bir yapı olarak varlığını sürdürmektedir.

AB'nin başlangıçta dört adet olan temel kurumları zamanla artmış ve gelişmiştir. Lizbon antlaşması sonrasında AB'nin yedi kurumu bulunmakta ve bunlar altında komiteler, komisyonlar ve siyasi gruplar vb. şeklinde bir oluşuma sahiptir. AB'nin kurumsal yapısı kurucu antlaşmalar sonucunda bugünkü şeklini almıştır.

Birleşik Krallık'ın AB üyeliğine başvuru süreci, üyelik süreci ve üyelikten ayrılma süreci gibi sorunlu olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Fransa, İtalya, Federal Almanya ve Benelüks (Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) ülkelerinin kurduğu AKÇT'ye ilk başta uzak kalmış, onun yerine eski kolonileri ile birlikte 'İngiliz Milletler Cemiyeti (*Commonwealth*)' çatısı altında ticari ve ekonomik faaliyetleri sürdürmeyi tercih etmiştir. Daha sonra ekonomisini düzeltemeyen Birleşik Krallık'ın AB'ye üyelik başvurusu 1961 ve 1967 yılında Fransa cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'ün vetosu sonucunda kabul edilmemiş; ancak 1973 yılında Birleşik Krallık AB'ye üye olabirmiştir. 2016 yılına gelindiğinde ise Birleşik Krallık AB'den ayrılmak istemesiyle birlikte Brexit süreci başlamıştır.

Bu çalışmanın amacı, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasıyla AB'nin kurumsal yapısında meydana gelecek olası değişiklikleri öngörmektir. Çalışmada, meydana gelecek bu değişiklikler tek tek kurumlar özelinde incelenecektir. Bu değişikliklerden incelenmeden önce AB kurumlarının temel kurucu antlaşmalarda yapısal olarak geçirdiği değişimler değerlendirilecektir. Daha sonra ise Birleşik Krallık'ta yapılan AB'den ayrılma referandumu sonucunda başlayan Brexit süreci incelenecektir. Son bölümde ise çalışmanın temel amacı olarak, Brexit'in AB'nin kurumsal yapısında neden olacağı değişiklikler gösterilecektir.

Bu çalışmanın araştırma hipotezi, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması AB'nin kurumsal yapısında önemli değişiklere neden olacağıdır. Çalışmanın öncesinde konuya dair

analizlere yardım amaçlı yapılan literatür taramasında, AB'nin ve Birleşik Krallık'ın kurumlarına ait resmi internet kaynakları incelenmiştir. Brexit konusu çok güncel bir konu olduğu ilgili makale ve kitap sayısı yeterli değildir. Çalışma ile ilgili tüm gelişmeler çevrimiçi kaynaklardan takip edilmiş, çıkan haberler ve yayınlanan basın bildirimleri incelenmiş olup; İngilizce çevrimiçi kaynaklar bu çalışmanın birincil kaynaklarını oluşturmaktadır. Birincil kaynaklar Brexit sürecinin takibi ve AB'nin kurumsal yapısı konusunda kullanılmıştır. İkincil kaynaklar olarak da Brexit'in neden olacağı kurumsal değişiklikler konusunda AB kurumları tarafından yayınlanan raporlardan ve makalelerden yararlanılmıştır.

Bu çalışma, giriş ve sonuç bölümleri dâhil beş bölümden oluşmaktadır. Çalışma, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasının (Brexit) AB'nin kurumsal yapısında meydana getireceği değişikliklerin neler olacağını ortaya koymak amacıyla yazılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde AB'nin kurumlarının oluşum süreçleri kurucu antlaşmalar temelinde incelenmiştir. AB'nin, Avrupa Konseyi, Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, AB Adalet Divanı (ABAD), Avrupa Merkez Bankası (AMB) ve Sayıştay olarak yedi temel kurumu bulunmaktadır. Bu kurumların yanında danışma organı olarak görev yapan Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (AESK), Avrupa Bölgeler Komitesi (ABK) ve Avrupa Ombudsmanı da çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu kurumların oluşumu hakkında bilgi verilmiş ve gelişimleri, Tek Avrupa Senedi (TAS), Maastricht, Amsterdam, Nice Antlaşmaları, kabul edilmeyen Avrupa Birliği Anayasası ve Lizbon antlaşmasına göre incelenmiştir. Bu incelemelere alt bölümler halinde değerlendirilmiş ve bölüm sonlarında ise AB kurumlarını günümüzdeki kurumsal yapısı, görev ve yetkilerine de yer verilmiştir.

İkinci bölümde Brexit süreci incelenmiştir. Dokuz alt bölümden oluşan bu bölümde alt başlıklar ilk olarak AB referandumu, öncesi ve sonrası şeklinde oluşturulmuş; devamında ise 50. madde müzakereleri süreci kronolojik olarak değerlendirilmiştir. Bölüm devamında da AB ile Birleşik Krallık'ın müzakere ettiği Brexit antlaşması yapım sürecine yer verilmiştir. Bölüm sonunda ise 2019 Avrupa Seçimleri sonrasındaki gelişmelere ve Brexit antlaşmasının Birleşik Krallık parlamentosunda onaylanma süreci analiz edilmiştir.

Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümde ise Brexit'in gerçekleşmesi halinde AB'nin kurumlarının yapısal olarak geçireceği değişimlerin neler olacağı sorusuna cevap aranacaktır. Birinci bölümde belirttiğimiz kurumların Brexit sonrası durumları nitel ve nicel olarak incelenmiştir. Bu bölümde dokuz alt başlıktan oluşmakta olup, son alt bölümde

Brexit'in AB'ni bütçesini nasıl etkileyeceği değerlendirilmeye çalışılacaktır. Sonuç bölümünde ise bulunan bilgilerin değerlendirilmesi ve kurumsal değişiklikler analizi ile çalışma sonlandırılacaktır.

1. BÖLÜM

1. AVRUPA BİRLİĞİ KURUMLARI

Bu bölümde Avrupa Birliği'nin (AB) tarihsel gelişimi kısaca incelenecektir. Daha sonra ise AB Kurumları sırasıyla incelenecektir. Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi, Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Sayıştay ve Avrupa Merkez Bankası ve AB'nin danışma organları –Ekonomik ve Sosyal Komite (ESK), Bölgeler Komitesi ve Ombudsmanın geçirdiği değişimler kurucu antlaşmalara göre sınıflandırılarak incelenmeye çalışılacaktır. Kurumların mevcut kurumsal yapısı incelenecek ve kurumların görev ve yetkileri ortaya konacaktır.

1.1. Avrupa Birliği'nin Tarihsel Gelişimi

Fransa, Federal Almanya, İtalya ve Benelüks ülkeleri (Belçika, Hollanda, Lüksemburg) tarafından 1951 yılında Paris Antlaşması ile kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) 2. Dünya Savaşı sonrası ortamda Avrupa bütünleşmesinin başlangıcı olmuştur. Bu altı ülke daha sonra 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET)'nu ve 1958 yılında ise Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (EURATOM) kurmuştur. Daha sonra üye devletler tarafından 1965 yılında Füzyon Antlaşması imzalanmış ve AKÇT, AET ve EURATOM için tek bir Konsey, Komisyon ve Parlamento oluşturulmuş, bütçeleri birleştirilmiş ve Avrupa Toplulukları (AT) adı kullanılmaya başlanmıştır. 1968 yılına gelindiğinde ise gümrük birliği tamamlanmış ve üye devletlerin gümrük alanları, tek bir gümrük alanı haline getirilmiştir

Danimarka, İngiltere ve İrlanda'nın AT'ye 1973 yılında üye olmasıyla ilk genişleme gerçekleşmiştir. Avrupa Konseyi 1974 yılında resmileşmiş ve ilk zirve toplantısını 22 Mart 1975 yılında Dublin'de yapmıştır. Daha sonra 1981 yılında Yunanistan, 1986 yılında İspanya ve Portekiz AT'ye katılmış ve üye sayısı 12'ye çıkmıştır. Topluluğun genişlemesi yanında değişimleri de beraberinde getirmiştir. 2 Aralık 1985 tarihinde Tek Pazar kurulmuştur. 1 Temmuz 1987 yılında ise Tek Avrupa Senedi (TAS) yürürlüğe girmiş ve kurucu anlaşmalarda ilk defa kapsamlı değişiklikler yapılmıştır.

Maastricht Antlaşması 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanmış ve 1 Kasım 1993 tarihinde ise yürürlüğe girmiştir. AB üç sütunlu yapıya ayrılmıştır. AT ilk sütunu oluşturmuş Ortak

Dışişleri ve Güvenlik Politikası ve Güvenlik ve Adalette İşbirliği ise diğer sütunları oluşturmuştur. Birlik içinde ekonomik ve parasal birlik kurulması yanında Avrupa vatandaşlığının oluşturulması, Avrupa güvenliğini sağlayacak, demokrasi ve insan hakları gibi ortak değerleri savunacak bir dış ve güvenlik politikası izlenmesi, AB güvenliği için hukuk ve içişleri konusunda işbirliği sağlanması Maastricht Antlaşması'nın temelini oluşturmuştur. Tek Pazar ise 1 Ocak 1993 yılında oluşturulmuş ve üye devletler arasında malların, sermayenin, hizmetlerin ve insanların serbest dolaşımı tam anlamıyla sağlanmıştır.

1993 yılında Kopenhag Zirvesi'nde AB'ye yeni üye olacak devletler için üyelik kriterleri getirilmiştir. Bu kriterlere uyan Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in katılımıyla AB'de 4. genişleme gerçekleşmiş ve üye sayısı 15'e ulaşmıştır. Maastricht ile eksik kalan noktalar 1 Mayıs 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile giderilmeye çalışılmıştır. Antlaşmayla adalet ve içişleri konularının büyük bir kısmının ilk sütun kapsamına alınmıştır.

Ekonomik ve parasal birliğin sağlanması aşamasında sona gelmiş ve 1 Ocak 2002 yılında AB para birimi 'Avro (*Euro*)' nakdi para birimi olarak piyasaya sürülmüştür. Nice Antlaşması 26 Şubat 2001 tarihinde imzalanmış ve 1 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu'nda bulunan üye sayıları dağılımı; Avrupa Konseyi ve Bakanlar Konseyi'nin karar almada oy ağırlığını ve oy oranını değiştirilmiştir. 1 Ekim 2003 tarihinden itibaren ise Avrupa Konseyi toplantıları Brüksel'de yapılmaya başlanmıştır.

Çekya, Estonya, Kıbrıs (Güney), Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya'nın 1 Mayıs 2004'te; Bulgaristan ve Romanya'nın ise 1 Ocak 2007 tarihinde AB'ye katılmasıyla üye sayısı 27 olmuştur.

Avrupa için bir Anayasa oluşturan Antlaşma Taslağı 17-18 Haziran 2004 tarihlerinde, Brüksel Zirvesi'nde kabul edilmiş ve Roma'da imzalanmıştır. Anayasa'nın yürürlüğe girebilmesi için tüm üye ülkeler tarafından onaylanması gerekmektedir, fakat Fransa ve Hollanda tarafından kabul edilmemiş ve Anayasa yürürlüğe girmemiştir.

Lizbon Antlaşması, 13 Aralık 2007 tarihinde yapılan Lizbon'da yapılan Zirve'de imzalanmıştır. Lizbon Antlaşması 27 üye ülkede onay sürecinin tamamlanmasının ardından 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Antlaşma Avrupa Birliği'nin kurumsal

yapısında bazı önemli değişikliklere yol açmıştır. Herman van Rompuy'un Avrupa Konseyi başkanı olmasıyla yeni bir döneme geçilmiştir.

AB bütünleşmesinde en son üyeliğe kabul edilen ülke Hırvatistan olmuş ve böylece 2013'te 28 üye devletten oluşan büyük bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu yeni yapının anayasanın da reddedilmesi nedeniyle çeşitli yönetim zafiyetleri yaşamaması için 2007 yılında Lizbon Antlaşması yeni bir kurucu antlaşma olarak dizayn edilmiş ve onay süreci 2009 yılında sona ermiştir. Lizbon Antlaşması'nın 50. maddesinde üyelikten ayrılma seçeneği de üyelere sunulmuştur. Büyük Britanya üyelikten ayrılma seçeneğini kullanma kararı almış ve buna istinaden 23 Haziran 2016 tarihinde AB'den Ayrılma Referandumu gerçekleşmiştir. Referandum sonucunda Birleşik Krallık 29 Mart 2017 tarihinde 50. madde başvurusunda bulunmuş ve üyelikten ayrılma sürecini başlatmıştır.

1.2. Avrupa Parlamentosu

AB'nin seçimle göreve gelen tek kurum olan Avrupa Parlamentosu (Parlamento) çok uluslu ve çok lisanlı çalışan bir demokratik kurum örneğidir. 1979 yılından beri AB vatandaşları beş yılda bir yapılan seçimlerle AB milletvekillerini seçmektedirler. Parlamento üyeleri kendi ülkelerini değil, kendilerine oy verenlerin siyasi görüşlerini temsil eder. Bağımsızlarla beraber 8 siyasi grubun bulunduğu Parlamento, toplantılarını Fransa'nın Strazburg şehrinde gerçekleştirir. (European Parliament, T.Y.a)

Bu bölümde Avrupa Parlamentosunun tarihsel gelişimi, oluşumu ve bugüne kadar geçirdiği değişimler anlatılacak ve bugünkü idari oluşumu, görev yetkileri incelenecektir.

1.2.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nda Parlamento

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kömür-çelik üretiminin denetlenmesi amacıyla kurulan AKÇT'nin hazırlandığı, 20 Haziran 1950 tarihinde yapılan konferansta parlamenter bir yapı fikri Jean Monnet tarafından öne sürülmüştür (Demir, 2005:4). 1951 Paris Antlaşması ile oluşturulan dört yapıdan biri olan 'Ortak Meclis'in (günümüzde Avrupa Parlamentosu) görevi 'Yüksek Otorite'nin (günümüzde Bakanlar Konseyi) faaliyetlerini ve üye devletlerin hükümetlerin genel ekonomik politikasını uyumlaştırmaktır (EUR-Lex, 2017).

1.2.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nda Parlamento

AET ve EURATOM'u kuran Roma Antlaşması ile beraber imzalanan 'Bazı Ortak Kurumlara İlişkin 25 Mart 1957 tarihli sözleşme ile iki topluluğun meclisleri ve AKÇT'nin Ortak Meclis'i birleşerek yeni bir oluşum meydana getirmiştir (Tezcan, 2005:6). Bu oluşum 19 Mart 1958 yılında yaptığı ilk toplantıda adını 'Avrupa Parlamenterler Asamblesi' olarak değiştirmiş ve başkan olarak Robert Schuman'ı seçmiştir (AEI, T.Y.).

Topluluk kurumları arasında baştan beri yer alan yetki olarak en az yetkiye sahip organ kabul edilen Parlamento zamanla yetkisini arttırmaya çalışmış ve başarılı olmuştur. 22 Nisan 1970 tarihinde kurucu antlaşmaların hükümlerini değiştiren bir protokolle zorunlu olmayan harcamalar üzerinden yetki sahibi olmuştur. Ayrıca 1975 yılında ise bütçeyi tamamıyla kabul etmememe olanağı da Parlamento'ya verilmiştir. (Demir, 2005:6)

1.2.3. Parlamento'ya doğrudan seçimler

Parlamentoda 22 Ekim 1958 tarihinden oluşturulan çalışma grubu ile taslak bir metin hazırlanmış ve bu metin 17 Mayıs 1960 tarihinde Konsey'e sunulmuştur. 9-10 Aralık Paris Zirvesi'nde alınan kararla Avrupa Parlamentosu'na doğrudan seçimlerin 1978 yılı içerisinde yapılması kabul edilmiş, fakat Birleşik Krallık'ın engellemesi ile onaylanma işlemleri uzamış ve ilk doğrudan seçimler 7-10 Haziran 1979 tarihlerinde yapılmıştır. (Saygın, 2013:205)

Parlamento'ya seçilen 410 üye için yapılan ilk seçimde katılım oranı %61,99 olmuştur. En yüksek katılım oranı %91,36 ile Belçika'da, en az katılım ise %32,3 ile Birleşik Krallık'ta gerçekleşmiştir. Doğrudan ilk seçimlerde 410 olmuştur. (European Parliament, T.Y.b)

1.2.4. Tek Avrupa Senedi ve Parlamento

Tek Avrupa Senedi (TAS) 1985 yılında Lüksemburg Konferansı'nda oluşturulmuş ve 17-28 Şubat 1986 tarihlerinden Brüksel ve Lahey'de imzalanmış ve 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğü girmiştir. TAS'dan önce görüşleri sadece tavsiye niteliğinde olan Parlamento, TAS'dan sonra karar alma yetkisine dâhil olmaktadır. 'İşbirliği Prosedürü' adı verilen yetki çerçevesinde Komisyon'un yasa önerilerini ikinci defa değerlendirme imkânı Parlamento'ya

verilmiştir. TAS'ın getirdiği diğer bir yenilik ise Parlamento'nun topluluğa yeni üye kabulünde yetki sahibi olmasıdır. Bunun yanında, diğer önemli yenilik ise üçüncü ülkeler ile yapılacak antlaşmaların Parlamento'da onaylanması hususudur. (EUR-Lex, 2018a)

1.2.5. Maastricht Antlaşması ve Avrupa Parlamentosu

Maastricht Antlaşması 7 Şubat 1992'de imzalanmış ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AET bu antlaşma ile beraber üç sütunlu yapı içerisinde Avrupa Topluluğu adını almıştır. Topluluk'un adı ise Avrupa Birliği (AB) olarak değiştirilmiştir.

Maastricht Antlaşması ile Parlamento'nun oylama ve denetim yetkisine yasa oluşturma ve yasamaya katılım yetkisi de eklenmiştir. Diğer bir yenilik ise Parlamento seçimlerinde, vatandaşların belediye seçimleri haricinde seçme ve seçilme hakkını kazanmalarıdır. Bununla birlikte, vatandaşlar Parlamento'ya dilekçe ve birlik yönetimine karşı Ombudsmana başvuru hakkı kazanmışlardır. Diğer önemli yenilik ise bazı konularda Konsey ve Parlamento'nun ortak karar alma yetkisini sağlayan 'Ortak Karar Prosedürü' mekanizmasıdır. Parlamento yasama sürecinde Konsey ile aynı seviyeye gelmiştir. Ayrıca Parlamento'ya ortak dış ve güvenlik konularında Konsey'e soru sorma ve tavsiye yetkisi verilmiştir. Ek olarak, Komisyon üyelerinin onaylanması ve Komisyon başkanının atanması yetkisi yine Parlamento'ya verilmiştir. (EUR-Lex, 2018b)

1.2.6. Amsterdam Antlaşması ve Avrupa Parlamentosu

Amsterdam Antlaşması'nın hazırlanması, Maastricht Antlaşmasının N.maddesinde belirtilmiş ve antlaşma hükümlerinin gözden geçirilmesi için 1996'da üye devlet temsilcilerinin katıldığı bir konferans yapılması kabul edilmiştir. Konferansın sonucunda Amsterdam Antlaşması 1 Mayıs 1999 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. (European Parliament, T.Y.c)

Amsterdam Antlaşması Parlamento'nun yasama yetkisini genişletmiştir. Parlamento'nun ortak karar prosedürü mekanizması sadeleştirilmiş ve kullanım alanı genişletilmiştir. Parlamento'nun kendisine önerilen bir metin hakkında oylama yapabilmesi ve önerdiği ya da önermediği değişikliğin Konsey tarafından kabul edildiğinde geçerli olacağı bu değişikliklerdendir. (Saygın, 2013:214)

Amsterdam Antlaşması ile Parlamento'nun Strazburg'da çalışacağı, komitelerin Brüksel'de, Genel Sekreterlik'in ise Lüksemburg'da bulunacağı belirtilmiştir. Antlaşma'nın 37.maddesine göre Parlamento'nun toplam üye sayısı 700'ü aşamayacaktır. (European Communities, 1997)

1.2.7. Nice Antlaşması ve Avrupa Parlamentosu

Nice Antlaşması 26 Şubat 2001 tarihinde imzalanmış ve 1 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Nice Antlaşması ile Parlamentosunun yasama ve denetleme yetkileri artırılmıştır. Amsterdam Antlaşması 189. maddesinde hükmedilen en fazla 700 üye sayısı, Nice Antlaşması'nda 732 üye olarak güncellenmiştir. (European Communities, 2001) Böylece 27 üyeli bir Avrupa Parlamentosu'nda Almanya, 99 üye ile en fazla sandalyeye sahip ülke konumuna gelmiştir. Birleşik Krallık, Fransa ve İtalya 72 sandalye ile ikinci sırayı paylaşmışlardır. (Demir, 2005:33):

Diğer bir gelişme de Avrupa Parlamentosu'nun yargısal bazı haklar kazanmasıdır. Nice Antlaşması'nın 46. maddesine göre; Parlamento iptal davası çerçevesinde, sadece kendi haklarını korumakla yetinmeyip genel nitelikli başvuru hakkına da sahip olmuştur. Ayrıca, Adalet Divanı'na uluslararası antlaşmaların kurucu antlaşmalarla uyumluluğu noktasında görüş isteyebilecektir. (European Communities, 2001)

Nice Antlaşmasının 'Konferans Tarafından Kabul Edilen Bildiriler' bölümünde 23 no'lu 'Birlik'in Geleceği Hakkında Bildiri'de, Komisyon ve Parlamento'nun da dâhil edildiği kapsamlı bir forum oluşturulması düşünülmektedir. Toplantıya ulusal parlamento temsilcileri ve siyasetçiler, ekonomi ve üniversite çevreleri, sivil toplum temsilcilerinin katılması uygun görülmüştür. (European Communities, 2001)

1.2.8. Avrupa Birliği Anayasası ve Avrupa Parlamentosu

AB için Anayasa Taslağı çalışmaları 2001 Laeken Zirvesi'nde başlamış ve ancak 2004 Brüksel Zirvesi'nde taslak metin olarak kabul edilmiştir. Avrupa Anayasası 29 Mayıs 2005'te Fransa'da, 1 Haziran 2005 tarihinde de Hollanda'da yapılan referandumlarda kabul edilmeyince iptal olmuştur. Nice antlaşması ile 732 olan üye sayısı Anayasa 1-20.

maddesinde 750 olarak belirlenmiş ve üye sayılarının en az 6 ve en fazla 96 olması belirtilmiştir. (European Communities, 2004)

1.2.9. Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Parlamentosu

AB Anayasası'nın başarısızlığından 2 yıl sonra Lizbon Antlaşması 13 Aralık Ekim 2007 tarihinde imzalanmıştır. 1 Aralık 2009 tarihinde ise 'Avrupa Birliği Antlaşması (ABA)' ve 'Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (ABİHA)' olarak iki metin halinde yürürlüğe giren antlaşma, Avrupa Parlamentosu açısından önemli değişiklikler getirmiştir. Bu bölümde öncelikle Parlamento'nun oluşumu ve kurumsal yapısı hakkında bilgiler verilecek daha sonra da Parlamento'nun görev ve yetkilerinden bahsedilecektir.

1.2.9.1. Avrupa Parlamentosu'nun kurumsal yapısı

ABİHA'nın 14. maddesine göre; Avrupa Parlamentosu seçimlerinin beş yılda bir yapılması, üye sayısının başkan hariç en fazla 750 olması, her üye devletten en fazla 96, en az 6 üye olarak azalan orantılı bir şekilde sağlanacağı hükmü belirtilmiştir. Eğer salt nüfusa dayalı bir prensip belirlenseydi Almanya gibi yaklaşık 82 milyon nüfuslu bir devlet ile 590 bin nüfuslu Lüksemburg'un kaç vekille temsil edileceği konusu önemli bir sorun olacaktı. Nüfusu az olan devletler lehine olan bu düzenleme temsilde adalet ilkesine uygun olarak yapılmıştır. 229. maddede ise Parlamento toplantılarının yıllık yapılması ve Parlamento'nun Mart ayının ikinci salı günü kendiliğinden üye tamsayısının çoğunluğunun, Konsey'in veya Komisyon'un talebi üzerine olağanüstü toplanması ifade edilmiştir. Ayrıca Avrupa Parlamentosu'nun kendi üyeleri arasından başkan ve başkanlık divanını seçeceği de aynı maddede belirtilmiştir. Başkan, başkan yardımcıları ve başkanlık divanının görev süresi 2,5 yıl ile sınırlıdır. Başkanlık görev süresi dolmadan boşalırsa yerine yeni başkan seçilene kadar bir başkan yardımcısı vekâlet eder. Kurumsal yapı, Başkan, Başkan Yardımcıları, İdare Amirleri, Parlamento Divanı ve Genişletilmiş Divan ve Genel Sekreterlikten oluşmaktadır.

Parlamento İçtüzüğü'nün 16. maddesine göre, başkanlık seçimi üç turlu bir oylama ile seçilir. Parlamento'yu açma, kapama ve toplantılara ara verme yetkisi; içtüzüğe uygun hareket etme, oylamaları yaptırmak, oylamanın sonuçlarını ilan etmek başkanın görevlerindedir. Başkan ayrıca, uluslararası ilişkilerde, törenlerde ve adli, idari ve finans konularında Parlamento'yu temsil eder. Bunun yanında Parlamento'nun güvenliğinden ve

dokunulmazlığından sorumludur. 3 Temmuz 2019 tarihinden itibaren İtalya vatandaşı David Maria Sassoli, Avrupa Parlamentosu Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Avrupa Parlamentosu'nda başkana yardım eden 14 başkan yardımcısı bulunmaktadır. Başkan yardımcıları Parlamento İçtüzüğü'nün 25. maddesinde belirtilen divan görevlerini yerine getirmekle sorumludurlar. Başkan yardımcılarının seçildiği prosedüre göre 5 İdare amiri seçilir. İçtüzüğü'nün 28. maddesine göre, İdare amirleri Parlamento üyelerini doğrudan ilgilendiren finansal ve idari konulardan sorumludurlar. İdare amirleri divanda danışma görevinde bulunurlar. (European Parliament, 2019c:22,26)

Başkanlık Divanının oluşumu İçtüzüğü'nün 24 maddesinde, başkan ve 14 başkan yardımcısından oluştuğu belirtilmiştir. Ayrıca idare amirleri de başkanlık divanına danışma konusunda üyedirler. Parlamento'ya ait sekreteryaya dâhil, tüm organlarını ilgilendiren idari, mali kararlardan divan sorumludur. Divan, İçtüzüğü'nün 234. maddesine göre Avrupa Parlamentosu Genel Sekreterini atamaktadır. Genel Sekreterlik çalışmalarını Lüksemburg ve Brüksel'de sürdürmektedir. Avrupa Parlamentosu'nda Eylül 2019 itibariyle 7698 personel çalışmaktadır. Bu devasa kurumsal yapıda çalışmaların daha organize yapılabilmesi için çeşitli alanlarda Parlamento'ya bağlı 22 daimi komite¹ bulunmaktadır. Parlamento'da parlamenterler uyruğunda buldukları ülkelere göre değil, siyasi görüşlerine göre gruplar oluştururlar. Parlamento İçtüzüğü'nün 33. maddesinde, siyasi bir grubun oluşturulması için, gerekli üye sayısı 25 olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, bir grupta en az 7 farklı ülkeden üye bulunması zorunludur. Bir üye sadece bir siyasi gruba üye olabilir. Üyeler bir siyasi gruba dâhil olmak zorunda değildir. Parlamento'da 2019-2024 yaşam döneminde 7 siyasi grup ve bağımsızlar² bulunmaktadır.

1.2.9.2. Avrupa Parlamentosu'nun görev ve yetkileri

Parlamento, ABA'nın 14. maddesine göre Konsey ile birlikte AB'nin yasama ve bütçe işlemlerini yerine getirmekle sorumludur. Bunu yanında; görüş bildirme, atama, gensoru ve komisyonu ibra yetkisi bulunmaktadır. Lizbon Antlaşması ile Parlamantonun yasama yetkisi artmış, bütçenin yanında siyasi ve istişari konularda da yetkili duruma gelmiştir. Daha önceki 'Ortak Karar Prosedürü' yerine 'Olağan Yasama Usulü' gelmiştir. ABİHA'nın 289.

¹ Bkz.: (European Parliament, T.Y.e)

² Bkz.: (Election-results.eu, 2019)

maddesinde “Komisyon’un önerisi üzerine, Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından bir tüzük, direktif veya kararın ortaklaşa kabulü” olarak tanımlanmıştır. 294. maddede ise bu usulün aşamaları açıklanmıştır. Komisyon’un Parlamento’ya bir öneri sunması ile olağan yasama usulü; ilk okuma, ikinci okuma, uzlaşma ve üçüncü okuma şeklinde gerçekleşir. Öneri bu son aşamadan da geçemezse kabul edilmez. Kabul edilen yasa tasarrufları Konsey ve Parlamento başkanı tarafından onaylanır. ABİHA’nın 297. maddesinde ‘Özel Yasama Usulü’ çerçevesinde yasa tasarrufu hangi kurum tarafından hazırlanmışsa o kurum başkanı tarafından imzalanır ve AB Resmi Gazetesi’nde yayınlanır. (European Union, 2008)

Parlamento’nun bazı işlemler üzerinde görüş bildirme yetkisi bulunmaktadır. Genellikle danışma konusunda olan bu yetkiler ABA’nın 27, 48, 6 ve 7. maddelerinde belirlenmiştir. Bazı konularda ise zorunlu olarak görüşünün alınması gereken konularda Parlamento’nun onayının alınması gerekmektedir, bu konular da ABA’nın 49. maddelerinde açıklanmıştır. (European Union, 2012)

AB bütçesini oluşturma ve kabulü yetkisini Parlamento ve Bakanlar Konseyi paylaşmaktadır. ABİHA’nın 311. maddesinde bütçenin tamamıyla öz kaynaklardan sağlandığı belirtilmiş, 314. maddeye göre de yıllık bütçe planı özel yasama usulü ile kabul edileceği ifade edilmiştir. 315. maddede de bütçenin reddine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Mali yılın başında oluşturulmamışsa bir önceki mali yıl bütçesinin 1/12’sini geçmemek üzere bütçe ödemeleri aylık olarak yapılır. Parlamento, ABİHA’nın 391. maddesine göre Bakanlar Konseyi’ni tavsiyesiyle bütçenin kullanılması konusunda Avrupa Komisyonu’nu aklama yetkisini elinde bulundurmaktadır. Ayrıca Parlamento, Komisyon’u ibra etmeden evvel Komisyon’dan açıklama isteme yetkisine sahiptir. Komisyon ise gerekli açıklamayı yapmak zorundadır. Komisyon ibra kararları dâhil harcamalara ilişkin Konsey tavsiyelerine uymak ve gerekli işlemlerine yerine getirmekle görevlidir. (European Union, 2008)

Avrupa Parlamentosu’nun diğer önemli bir yetkisi de Komisyon’u görevden el çektirmeye ve tüm üyelerini istifaya zorlama hakkıdır. Parlamento bu gensoru verme yetkisini ABİHA’nın 234. maddesinden almaktadır. Parlamento, üyelerinin tam sayısının çoğunluğuna karşılık oyların üçte iki çoğunluğuyla Komisyon ve üyeleri görevden alınabilir. Gensoru önergesinin verilmesinden en az üç gün sonra güvensizlik oylaması yapılır. Bu yetki daha önce kullanılmasa da, Parlamento Ocak 1999 tarihinde iki Komisyon komiserine yöneltilen ayrımcılık suçlaması neredeyse gensoru yetkisinin kullanılması ihtimalini doğurmuştur.

Santer'in başkanlığındaki yönetim, Parlamento incelemesini bitirmeden istifa etmiştir. (McCormick, 2014:162)

Parlamento, Komisyon başkanı ve Konsey tarafından önerilen komisyon üyelerini atama yetkisine sahiptir. Ayrıca AMB İcra Kurulu üyeleri, ABAD Genel Mahkeme hâkim ve savcılarının atama konusunda da bazı yetkileri bulunmaktadır. Bunun yanında ABİHA'nın 286. maddesinde belirtildiği gibi, Sayıştay üyelerinin atanması sırasında Parlamento'ya danışılmaktadır. Ombudsman atamasında ise Parlamento tam yetkilidir. Ombudsmanlık için en iki ülkeden 40 üyenin yazılı teklifi şartı konulmuştur. Seçimler iki turda gerçekleşir, ikinci turda en fazla oy alan iki adaydan biri Ombudsman seçilir. (European Union, 2008)

1.3. Avrupa Konseyi

“Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi” ya da “AB Liderler Zirvesi” olarak da bilinen Avrupa Konseyi, Lizbon Antlaşması AB'nin kurumsal yapısına dâhil olmuştur. Avrupa Konseyi AB'nin yasama sürecinde yer almasa da, siyasi gündemini belirlemekle sorumludur. Avrupa Konseyi tarafından gerçekleştirilen Zirvelerde AB'nin orta ve uzun vadeli politikalarını hazırlamaktadır. Toplantılar Avrupa Komisyonu Başkanı dâhil, AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve ilgili komisyon üyelerinin katılımı ile gerçekleşir. (European Council, T.Y.) Birleşik Krallık ile Komisyon adına 'Brexit' müzakerelerini yürüten Başmüzakereci Michel Barnier de bilgilendirme amaçlı toplantılara katılmıştır.

1.3.1. Avrupa Konseyi'nin Kuruluşu

AET ve EURATOM'u kuran 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması'nda topluluk kurumları arasında topluluğun üst düzey siyasi otoritesi olan Avrupa Konseyi bulunmamaktadır. Kuruluşta ekonomik bütünleşme daha önemli bulunduğundan, devlet ve hükümet başkanları siyasi kararları gayri resmi toplantılarda almayı uygun bulmuşlardır. Avrupa Konseyi'nin ilk toplantısı 25 Ocak 1958 yılında Brüksel'de yapılmış olup, 10 Şubat 1961 Paris ve 18 Temmuz Bonn toplantıları ile az çok düzenli bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Daha sonraları ise dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'ün ön ayak olmasıyla devlet ve hükümet başkanları zirve toplantılarında toplanmaya başlamıştır. Gerçek manada ilk zirvenin 1969'da yapıldığı kabul edilir. Fransa Cumhurbaşkanı Valery

Giscard d'Estaing 1974 yılında Paris'te yapılan toplantıda, artık zirvelerin kurumsallaşmasına karar vermiş ve zirvenin adını da 'Avrupa Konseyi' olarak önermiştir. Öneri kabul edilerek yılda üç kez toplantı yapılmasına ve birinin Brüksel'de, diğerlerinin de dönem başkanlarının ülkelerinde yapılmasına karar verilmiştir. (Akdoğan, 2013:163)

Parlamento 14 Şubat 1984 yılında 'Avrupa Birliği'nin Kurulmasına İlişkin Antlaşma Taslağı' hazırlamıştır. 'Spinelli Taslağı' olarak da bilinen bu taslakta Parlamento, Komisyon ve Avrupa Topluluğu Mahkemesi'ne ek olarak Avrupa Konseyi de kurumsal yapıda yer almıştır. Fakat Avrupa Konseyi'nin oluşumu, yetkileri ve sorumlulukları 17 Haziran 1983 Stuttgart Zirvesi'nde kabul edilen 'Avrupa Birliği'ne İlişkin Resmi Deklarasyon'da ifade edilmiştir. Deklarasyonun 2. maddesinde Avrupa Konseyi'nin, Avrupa'nın bütünleşmesine hız kazandıracığı, Avrupa Toplulukları ve Avrupa Siyasi İşbirliği'ne siyasi yaklaşım belirleyeceği, AB içinde uyumu sağlayacağı, yeni alanlarda işbirliği yaratacağı ve dış ilişkiler konusunda ortak tutum göstereceği ifade edilmiştir. (AEI, 1983:25)

1.3.2. Tek Avrupa Senedi ve Avrupa Konseyinin Yasallaşması

TAS, Avrupa Konseyi'nin kurucu antlaşmalarda yer almasını sağlamıştır. TAS'da devlet ve hükümet başkanlarını bir araya getiren toplantılar Avrupa Konseyi adını almış ve yasal bir kimliğe kavuşmuştur. TAS'ın 2. maddesinde Avrupa Konseyi toplantılarının yılda en az iki defa yapılacağı belirtilmiştir, fakat yetkileri tam anlamıyla belirtilmemiştir. Toplantılara üye devlet ve hükümet başkanları ve Komisyon başkanının katılacağı ifade edilmiş, ayrıca dışişleri bakanları ile bir Komisyon üyesinin de toplantılarda yardım amaçlı bulunabileceği belirtilmiştir. (European Communities, 1987)

1.3.3. Maastricht Antlaşması ve Avrupa Konseyi

Maastricht Antlaşması ile AB'nin kurum sayısı Sayıştay ile beraber beşe çıkmış olup; antlaşmanın D. maddesine göre; Avrupa Konseyi'nin AB'nin kalkınması için gerekli itici gücü sağlayacak genel politikaları sağlayacağı ifade edilmiştir. Avrupa Konseyi toplantılarının yılda en az iki defa yapılması ve her toplantı sonunda ve yıl sonunda Parlamenta rapor vermesi kararlaştırılmıştır. (European Communities, 1992) Bu sayede Avrupa Konseyi hukuki varlığını ve siyasi yetkilerini korumuştur. Örnek vermek gerekirse,

Türkiye'nin 2004 yılında üyeliği konusunda müzakerelerin başlaması kararı Avrupa Konseyi tarafından verilmiş, Konsey tarafından da somutlaştırılmıştır. (European Council, 2004)

Maastricht Antlaşması ile Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikası ve Güvenlik Güçleri ve Adalet Alanında İş Birliğı sütunlarında Bakanlar Konseyi ile beraber Avrupa Konseyi de karar alma yetkisine sahip olmuştur. Antlaşmanın J3 ve J8. maddelerine göre; Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikası konularında Avrupa Konseyi'nin genel görüşü doğrultusunda Bakanlar Konseyi'nin bu konularda ortak bir tavır alacağı hükmedilmiştir. (European Communities, 1992)

1.3.4. Amsterdam Antlaşması ve Avrupa Konseyi

Amsterdam Antlaşması'nda Avrupa Konseyi'nin dışışleri ve güvenlik konularında genel yönlendirici olduğu, üye devletlerin çıkarını koruyacak stratejileri ortaya koyacağı ve bu stratejileri birliğin bütünlüğünü koruyacak şekilde yürürlüğe koyacağı J3. maddede hükmedilmiştir. Ayrıca, AB'de istihdam konusunda da Avrupa Konseyi yetkili kılınmıştır. İstihdam konusu ile ilgili Amsterdam Antlaşmasınının 109q. maddesinde Avrupa Konseyi'nin istihdam durumunu gösteren yıllık rapor hazırlaması istenmiştir. Hazırlanan raporlar Parlamento, ESK ve Bölgeler Komitesi'nin görüşleri alınarak Konsey tarafından istihdam politikaları oluşturulmasında yönlendirici olması kararlaştırılmıştır. (European Communities (1997)

1.3.5. Nice Antlaşması ve Avrupa Konseyi

Nice Antlaşması'nın 17. maddesi ile ortak dış ve güvenlik politikaları hakkındaki konularda karar verme ve nitelikli oy çoğunluğuyla Komisyon başkanını ve gelen öneriler doğrultusunda Avrupa Komisyonu ve komisyon üyelerini atama yetkisine sahip olmuştur. Bunun yanında, Nice Antlaşması Ek-22 numaralı bildiriye göre; 2002 yılında itibaren Avrupa Konseyi, birliğin 18 üyeye ulaşmasıyla tüm toplantılarını Brüksel'de yapacaktır. (European Communities, 2001)

1.3.6. Avrupa Birliğı Anayasası ve Avrupa Konseyi

AB Anayasası taslağındaki en önemli nokta I-22.maddede 'Avrupa Konseyi Başkanlığı'nın belirtilmiş olmasıdır. Aynı maddede başkanın nitelikli çoğunlukla 2,5 yıllığına

göreve geleceği ve görevine engel bir durum karşısında ya da görevi kötüye kullanma durumunda aynı prosedür ile görevinden ayrılacağı ifade edilmiştir. Avrupa Konseyi toplantılarına Komisyon Başkanı, devlet ve hükümet başkanları ve AB Dış İlişkiler başkanı katılması öngörülmüştür. Ayrıca, daha önce yılda iki kez yapılan zirvelerin sayısı dörde çıkarılmıştır. Taslağın I-21. maddesinde Avrupa Konseyi organı oluşturulmuş olup zirve toplantılara kurumsal kimlik kazandırılmıştır. (European Union, 2004)

1.3.7. Lizbon Antlaşması'ndan Günümüze Avrupa Konseyi

ABA'nın 13. maddesinde Avrupa Konseyi AB'nin kurumları arasında yerini resmi olarak almıştır. ABA'nın 12. maddesinde devlet ve hükümet başkanlarının oluşturduğu Avrupa Konseyi'nin vatandaşlara karşı demokratik sorumluluğunun olduğu, 15.maddede de AB Zirvesi'nin, birliğin itici gücü olduğu ve genel siyasi politikasını belirleyeceği ifade edilmiştir. (European Union, 2012)

1.3.7.1. Avrupa Konseyi'nin kurumsal yapısı

ABA'nın 15. maddesine göre; Avrupa Konseyi 28 devlet ve hükümet başkanı, başkan ve Komisyon başkanından oluşmakta olup, AB dışişleri ve güvenlik politikalarından sorumlu Yüksek Temsilcisi ve gerekli hallerde üye devletlerin bakanları ve bir komisyon üyesi de toplantılara katılabilmektedir. Zirve toplantıları yılda iki kez yapılır, başkan isterse olağanüstü hallerde üyeleri toplantıya çağırma hakkına sahiptir. Avrupa Konseyi başkanı 2,5 yıl için nitelikli çoğunlukla seçilir, başkanın görev süresi bir defa uzatılabilir ve görevini getiremeyecek bir engel ve ya başka bir usulsüzlük ortaya çıkarsa görevden alınabilir. (European Union, 2012)

Avrupa Konseyi'nin ilk başkanı eski Belçika Başbakanı Herman Van Rompuy olmuş ve 2009-2014 yılları arası iki dönem başkanlık yapmıştır. Onun yerine 2014 yılında göreve gelen eski Polonya Başbakanı Donald Tusk gelmiştir. Tusk'ın görev süresi 30 Kasım 2019 tarihinde sona erecek olup yerine 2 Temmuz 2019 tarihinde seçilen Belçika Başbakanı Charles Michel yeni başkan olarak görevini 1 Aralık 2019 tarihinde Tusk'tan devralacaktır. (European Council, 2019).

ABA'nın 15(6). maddesine göre; Avrupa Konseyi başkanı Zirve'yi yönetir, çalışmaları devam ettirir. Başkan, Komisyon Başkanı ile beraber, Genel İşler Konseyi'nin hazırladığı temelde, Zirve çalışmalarını hazırlar ve devamlılığı sağlar. Kendi ülkesinde herhangi bir görev üstlenemeyen başkan Yüksek Temsilcisi ile koordineli bir şekilde, yetkileri dâhilinde ortak dış ve güvenlik politikalarında sorumludur. (European Union, 2012)

1.3.7.2. Avrupa Konseyi'nin görev ve yetkileri

Avrupa Konseyi'nin atama, tanımlama, yetki kullanımı ve tespit ve değerlendirmeye yönelik görev ve yetkili bulunmaktadır. Fakat Zirve yasama faaliyetlerine katılamaz. Ayrıca, ABİHA'nın 68.maddesinde belirtilen özgürlük, güvenlik ve adalet alanında yasama ve operasyonel planlama için stratejik kılavuzları tanımlamakla sorumludur. 17. maddede ise, Avrupa Konseyi, Komisyon başkanını nitelikli çoğunlukla seçerek, Parlamento'ya sunduktan sonra atama yetkisine sahiptir. Ayrıca, 18. maddeye göre, Yüksek Temsilci'yi yine nitelikli çoğunlukla atayabilir veya görevden aynı prosedürle görevden alabilir. Zirve tarafından AMB üyelerinin atanması da 283. maddede belirtilmiştir. (European Union, 2008)

Avrupa Konseyi, ABA'nın 21. maddesinde açıklanan ilke ve hedefler doğrultusunda AB'nin stratejik çıkar ve amaçlarını tanımlayacağı 22. maddede belirtilmiştir, 24. maddeye göre de Bakanlar Konseyi ile birlikte ortak dışişleri ve güvenlik konularının tanımlanmasından ve 26. maddede ise savunma konuları dâhil, AB'nin stratejik çıkar ve amaçlarına uygun politikaları hazırlamaktan ve bu doğrultudan uygun kararlar almaktan sorumludur. Avrupa Konseyi, Lizbon Antlaşması ile getirilen üyelikten çekilme hakkını sağlayan 50. madde doğrultusunda müzakere yetkisine sahiptir. İşçilerin serbest dolaşımı konularında, adli ve polisiye işbirliği konularında Zirve yetkili kılınmıştır. Ayrıca, AB içinde Konsey oluşumlarını düzenlemekle yetkilidir. Mali konularda ise mali çerçeve dâhilinde yıllık bütçe usullerinin sorunsuz çalışması için gerekli hükümleri ortaya koymakla sorumludur. Avrupa Konseyi'nin tespit ve değerlendirmeye yönelik yetkilerine baktığımızda, ABA'nın 2.maddesinde belirtilen kurallara uymayan ve uymamakta direnen üye devletlere yönelik tespitte bulunmaya yapmaya yetkilidir. (European Union, 2012)

Avrupa Konseyi, ABA'nın 15(4). maddesinde antlaşmalarda aksi belirtilmediği sürece kararlarını uzlaşma yoluyla almaktadır. Kararlar, konularına göre basit çoğunluk, oy birliği ve nitelikli çoğunlukla alınmaktadır. Nitelikli çoğunlukla yapılan oylamada

çoğunluğun bulunup bulunmadığını tespit eden başkan oylamalarına katılamaz. 28 üye devlet temsilcisi tarafından yapılan oylama sonucu başkan ve genel sekreteri tarafından imzalanır, kararların ilgilisi belli değilse AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanır. Zirve usul konularında basit çoğunlukla karar alabilir. Oy birliği ile alınacak kararlarda çekimser oylar karara etki etmez. ABA'nın 7. maddesinin ihlali konusunda, komisyon üye sayısının tespitinde, AB'nin stratejik çıkar ve hedeflerinde, ortak dış işleri, güvenlik ve parasal konularda kurumsal değişiklik yapılmasında oybirliği ile karar alınmaktadır. Nitelikli çoğunlukla kararlar alınması için birlik nüfusunun %65'ini temsil eden 15 üyeye denk gelen %55'lik oran; üyelerin tamamının bulunmadığı durumlarda ise birlik nüfusunun %65'ini temsil eden %72'lik oran nitelikli çoğunluk kabul edilir. (European Union, 2012)

1.4. Bakanlar Konseyi

AB üyesi devletlerin temsilcilerinden oluşan Bakanlar Konseyi birlik yasalarının kabulü ve politikalarından yönetiminden sorumludur. AB'nin yedi kurumundan biri olarak temelleri 1951 Paris Antlaşması atılmıştır. Bu bölümde Bakanlar Konseyi'nin antlaşmalara göre geçirdiği değişimler, kurumsal yapısı ile görev ve yetkilerinden bahsedilecektir.

1.4.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nda Bakanlar Konseyi

Paris Antlaşması'nın 26. maddesinde 'Özel Bakanlar Konseyi'nin (*Special Council of Ministers*) üye ülkelerin dışişleri bakanlarından oluşması ve üç aylık dönemler şeklinde bir başkanlık sistemiyle çalışacağı ifade edilmiştir. Bakanlar Konseyi'nin Yüksek otorite ile koordineli bir şekilde çalışması öngörülmüştür. 29. maddede ise Bakanlar Konseyi'nin kendi kurumu dâhil Yüksek Otorite ve Divan çalışanlarının maaş, ödemeler ve emekli maaşlarından sorumlu olduğu ifade edilmiştir. (European Communities, 1957)

1.4.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nda Bakanlar Konseyi

AET'yi kuran Roma Antlaşması'nda Bakanlar Konseyi 'Konsey' adı ile yer almıştır. Antlaşmada Konsey'in ortak pazar, gümrük birliği, tarım, serbest dolaşım, taşıma, rekabet, vergilendirme, çevre ve ekonomi politikaları alanında önemli yetkilere sahiptir. AET ile aynı antlaşma ile kurulan EURATOM altında çalışan Konsey ise atom enerjisi konusunda

araştırma ve geliştirme programlarının hazırlanması, radyoaktif maddelerin işlenmesi, stoklanması ve fiyatlandırması konusunda yetkili kılınmıştır. Konsey, Antlaşma kapsamında atom enerjisinin işlenmesi ve taşınması kapsamından gümrük tarifelerinin belirlenmesi ve gerekli direktiflerin çıkarılması konusunda yetkilere sahiptir. (EUR-Lex (2017b))

1.4.3. Tek Avrupa Senedi ve Bakanlar Konseyi

TAS, Bakanlar Konseyi'nin daha önce oybirliği ile karar alması gereken vergilendirme, kişilerin serbest dolaşımı, çalışanların hak ve menfaatleri haricinde çoğu konuda nitelikli çoğunlukla karar alabilmesini sağlamıştır. TAS'ın 6. maddesine göre; daha önce Konsey'in Komisyon'un önerisiyle Ekonomik ve Sosyal Komite'nin görüşünü aldıktan sonra karar verebilirken; TAS'da Bakanlar Konseyi, Komisyon'un önerisiyle Ekonomik ve Sosyal Komite'nin görüşünü aldıktan sonra Parlamento ile işbirliği içinde nitelikli çoğunlukla karar alabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca Konsey'e özel yasama yetkisi de verilmiştir. TAS'ın 10. maddesine göre; bazı konularda Konsey yetkilerini doğrudan kullanabilir ama bu yetkiler Komisyon önerisi ve Parlamento onayıyla daha önce belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde olmalıdır. (European Communities, 1987)

TAS'ın ekonomik konularda getirdiği değişikliklere bakıldığında, ortak gümrük tarifelerinde yapılacak değişimlerin Komisyon teklifiyle Konsey tarafından nitelikli çoğunlukla belirlenmesi koşulu getirilmiştir. Bu doğrultuda TAS'ın 16(4). maddesinde Konsey'in mümkün olacak en yüksek derecede sermaye serbestisi sağlayacağı hükmü getirilmiştir. Aynı maddenin 5. fıkrasında 'oybirliği' ifadesi 'nitelikli çoğunlukla' olarak değiştirilmiş ve Konsey'in daha katılımcı ve hızlı bir şekilde karar alabilmesi sağlanmıştır. Ayrıca TAS'ın 18.maddesine göre; Konsey'e üye devletlerde Parlamento ile işbirliği içinde ESK'nın görüşü alındıktan sonra iç pazarın kurulması için gerekli yasama işlerini gerçekleştirmesi ifade edilmiştir. Son olarak; Konsey'e bir üye devlette mevcut yasak düzenlemelerin uyumlu hale getirebilme yetkisi de TAS ile verilmiştir. (European Communities, 1987)

1.4.4. Maastricht Antlaşması ve Bakanlar Konseyi

Maastricht Antlaşması ile üye devletlerin kamu açıkları da ele alınmıştır. Antlaşmanın 104c. maddesi bu konuyla ilgili olup, Bakanlar Konseyi'ne kamu açığı fazla olan devleti

uyarma yetkisi verilmiştir. Aynı maddede kamu açığını yükselmesini engellemeyen üye devlete maddi ceza dâhil gerekli yaptırımlar uygulama yetkisi de Bakanlar Konseyi'ne verilmiştir. Diğer önemli konu da, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası sütununda yer alan, birliğin dış ve güvenlik politikalarının aktif bir şekilde ve birliğin çıkarları doğrultusunda yürütülmesi Bakanlar Konseyi'nin yetkisindedir. Maastricht Antlaşmasının J3. maddesine göre; Avrupa Konseyi'nin belirlediği genel ilke kılavuzları doğrultusunda Bakanlar Konseyi, üye devletlerin dış ve güvenlik politikalarının eş güdümlü hale getirilmesi konusunda yetkili kılınmıştır. (European Communities, 1992)

1.4.5. Amsterdam Antlaşması ve Bakanlar Konseyi

Amsterdam Antlaşması ile çoğu konuda Bakanlar Konseyi'ne oybirliği yerine nitelikli oy çoğunluğu getirilmiş ve üye devletlerin temsilinin artırılması amaçlanmıştır. Nitelikli çoğunluk sisteminde, kararların alınabilmesi için üye devletlerin %55'i ve toplam nüfusun %65'inin oyu gereklidir. (European Council, 2019d)

Bakanlar Konseyi, istihdamın sağlanması, gümrük tedbirlerinin alınması, sosyal ayrımcılıkla mücadele tedbirlerinin düzenlenmesi, fırsat eşitliğinin sağlayan ilkelerin düzenlenmesi, kamu sağlığının korunması, kişisel verilerin korunması, işlenmesi ve bilgi, belgeye erişim hakkının sağlanması ve finansal yolsuzlukla mücadele tedbirlerinin düzenlenmesi gibi konularda nitelikli çoğunlukla karar alabilmektedir. (Bataklar, 2013:273)

1.4.6. Nice Antlaşması ve Bakanlar Konseyi

Nice Antlaşması ile Bakanlar Konseyi'ne verilen yetkiler şunlardır: Avrupa'da bulunan siyasi partilerin tüzükleri ve finansmanlarına dair kuralları belirleme yetkisi (m. 191), Genel Sekreter ve vekilini nitelikli oyçokluğu ile atama ve genel sekreterliğin organizasyonunu belirleme yetkisi (m. 207(2)), Komisyon başkanı ve üyelerinin, Adalet Divanı hâkimleri, savcıları ve kâtibinin; İlk Derece Mahkemesi üyeleri ve kâtibinin alacakları maaş ve ödeneklerin miktarını belirleme yetkisi (m.210) ve yapılacak ortaklık antlaşmaları ve yeni üyelerin kabulü konularında oy birliği ile karar alma yetkisi. Nice Antlaşması ile değiştirilen 214(2) ve 215. maddede ise, Bakanlar Konseyi'nin Komisyon başkanını nitelikli oy çoğunluğu ile ataması ve atamanın Parlamento tarafından onaylanması ifade edilmiştir. Komisyon üyelerinin atanması liste dâhilinde Bakanlar Konseyi tarafından nitelikli oy

çoğunluğu ile kabul edilir ve Parlamento'ya sunulur. Üyeler kabul edilirse Konsey tarafından atanırlar. Üyelerin zorunlu hallerde ve ölüm halinde boşalan yerlerin yerine yeni üyelerin seçilmesi de nitelikli oy çoğunluğu ile yapılır. (European Communities, 2001)

1.4.7. Avrupa Birliği Anayasası ve Bakanlar Konseyi

Konsey'in yürürlüğe girmeyen AB Anayasasında 'Bakanlar Konseyi' olarak adlandırılmış ve 'Dışişleri Bakanı' makamı getirilmiştir. Bakanlar Konseyi'nin kabul edilmeyen anayasadaki kurumsal yapısı ve yetkileri ile ilgili hükümler Lizbon Antlaşması ile aynı olduğundan açıklamalarımız bir sonraki bölümde devam edecektir.

1.4.8. Lizbon Antlaşması Sonrasında Bakanlar Konseyinin Durumu

Bakanlar Konseyi, Lizbon Antlaşması'ndan sonra sadece 'Konsey' olarak adlandırılmış olup AB'nin ana karar ve yasama görevini yerine getiren devletlerarası bir kurumdur. Birliğin orta vadede siyasi politikaları ve hedeflerini belirlemek Konsey'in temel amacıdır.

1.4.8.1 Bakanlar Konseyi'nin kurumsal yapısı

ABA'nın 16. maddesine göre; Bakanlar Konseyi'nin farklı oluşumlar halinde toplanacağı ifade edilmiştir. Genel İşler Konseyi, farklı oluşumların çalışmalarının denetlenmesi ve Avrupa Konseyi başkanı ve Komisyon ile iletişim içinde Zirve toplantılarının hazırlanması ve takibinin yapılmasından; Dışişleri Konseyi ise; Zirve'nin belirlediği stratejik ilkeler doğrultusunda, AB'nin dış işlerinden sorumludur. Konsey başkanlığının eşit dönüşümlü olarak 6 aylık dönemler halinde yapılmakta olup, Yüksek Temsilci'nin başkanlığını yaptığı Dışişleri Konseyi bu rotasyondan muaftır. Lizbon Antlaşması ile getirilen sistemde 18 aylık dönem içerisinde çalışacak başkanlar tüm Konsey oluşumlarına başkanlık yapacaktır. (European Union, 2012)

Konsey 10 farklı oluşum³ halinde toplanmaktadır. Oluşumlara katılan üye devlet temsilcileri konulara göre farklılık göstermektedir. Konsey Genel Sekreterliği Brüksel'de Justus Lipsius binasında bulunmaktadır. Genel Sekreterlik ve Yüksek Temsilcilik makamı birbirinden ayrı çalışmaktadır. Genel Sekreterlik, genel sekreter, yardımcılar ve yardımcının

³ Bkz.: (European Council, 2018a)

danışmanlarından oluşan özel ofisten oluşmakta olup, Genel Sekreterlik altında 8 genel müdürlük bulunmaktadır. Ayrıca Genel Sekreterlik Hükümetler Arası Konferans'ların (HAK) da genel sekreterliğini de üstlenmektedir. (European Council, 2019e)

Büyükelçiler (daimi temsilciler) seviyesinde oluşturulan COREPER (*The Permanent Representatives Committee*) Konsey'in çalışmalarını hazırlamakla sorumludur. COREPER'in başkanlığını ise Genel İşler Konseyi'nin dönem başkanı yapar. Yasal olarak, daimi büyükelçi yardımcılarının oluşturduğu COREPER I ve daimi büyükelçilerin oluşturduğu COREPER II şeklinde bir örgütlenme oluşturulmuştur. Büyükelçiler daha hassas ve önemli konular üzerinde görüşürken; büyükelçi yardımcılarını daha çok teknik konularla ilgilendirirler. (European Council (2019f) Yüksek Temsilcilik icraatları ise, Avrupa Dış Eylem Servisi (ADES) tarafından desteklenmektedir. Bu servis üye devletlerin diplomasi konusunda çalışan servisleri ile ortaklaşa çalışmaktadır. Bütçesi Yüksek temsilci tarafından sağlanan ADES, Komisyon ve Konsey'den bağımsız, idari, mali yapıdan özerk bir yapıdır. (EEAS, T.Y.)

1.4.8.2. Bakanlar Konseyi'nin görev ve yetkileri

Bakanlar Konseyi Parlamento ile beraber yasama ve bütçe işlerinden sorumlu olup, AB için uygun politika belirleme ve koordinasyon sağlama görevini gerçekleştirir. Konsey görevini gerçekleştirmek için alacağı kararları nitelikli çoğunlukla alabilmektedir. Konsey'in karar alması ile ilgili düzenlemeler ABA'nın 28. ve 29. maddelerinde ve ABİHA'nın 288. maddesinde belirtilmiştir (Bataklar, 2013:294). Bunlara göre Konsey genelde iki şekilde karar alabilmektedir: Olağan yasama usulü ve özel yasama usulü. Olağan yasama usulü Lizbon Antlaşmasına kadar ortak karar alma usulü (*codecision*) olarak adlandırılmaktaydı. Konsey'in Parlamento ile birlikte beraber karar almasını ifade etmektedir. Olağan yasama usulü ise günümüzde 85 alanda kullanılmaktadır. (European Council, 2019b)

Konsey'in olağan yasama usulü ile karar alması şu şekilde gerçekleşir. Komisyon'un Parlamento ve Konsey'e bir teklif önerisiyle başlar ve dört aşamada gerçekleşir. Birinci okuma, ikinci okuma, uzlaşma ve üçüncü okuma aşamalarının birinde teklif kabul edilmezse bir sonraki aşamaya geçilir. Kabul edilen teklif yasalaşır ve AB Resmi Gazetesinde yayınlanır. 'Özel yasama usulü' ise ABİHA'nın 289. maddesinde açıklanmıştır. Antlaşmalarda belirtilen şekliyle, bir tüzük, direktif ya da kararın Konsey ya da Parlamento tarafından kabulü özel yasama usulüdür. Kabul edilen yasa teklifleri yasama tasarruflarını

oluşturur. Aynı olağan yasama usulünde özel durumlarda olduğu gibi; bir grup üye devletin, AMB ya da Adalet Divanı'nın talebi üzerine kabul edilir. (European Union, 2008)

Özel yasama usulü iki şekilde uygulanır: Muvafakat (*consent*) ve istişare (*consultation*) usulleridir. Muvafakat usulüne göre; Konsey, Parlamento'nun onayını aldıktan sonra yasama önerilerini kabul edebilir. Parlamento ise teklifi sadece salt çoğunlukla onaylayabilir veya reddedebilir. Konseyin, Parlamantonun görüşünü geçersiz kılma yetkisi bulunmamaktadır. Ayrımcılıkla mücadele konusunda yeni mevzuat kabul edilirken ABİHA'nın 352. maddesine uygun olarak muvafakat usulüyle karar alındığında Parlamento veto yetkisine sahiptir. Muvafakat usulü ayrıca; bazı uluslararası antlaşmalar müzakere edilirken, temel hakların ihlal edilmesi durumunda ya da yeni bir üyenin kabulü ya da bir üyenin ayrılma düzenlemelerinde de kullanılır. İstişare usulünde ise Konsey, Parlamento'nun görüşü üzerine bir teklifi kabul edebilir. Parlamento, yasama teklifinde yapılan değişiklikleri onaylayabilir, reddedebilir veya teklif edebilir. Konsey Parlamantonun görüşünü dikkate almakla yükümlü değildir, ancak Adalet Divanı'nın içtihat hukukunu dikkate almadan karar veremez. İç pazar muafiyeti ve rekabet hukuku alanlarında kullanılmaktadır. Parlamento'nu görüşü ise ortak dış ve güvenlik politikaları alanında yapılacak uluslararası anlaşmalarda gereklidir. (European Council, 2018b)

Dışişleri Konseyi başkanı olan Yüksek Temsilci AB'nin ortak dış ve güvenlik politikalarını yürüttüğü gibi bu politikaların geliştirilmesinde Konsey'in belirlediği sınırlar içerisinde görüşlerini ve önerilerini sunabilir. ABA'nın 18. ve 27. maddesinde görev tanımları yapılan Yüksek Temsilci, Komisyon başkan yardımcılarında biri olarak AB adına diğer üçüncü ülkeler ile dışişleri ve güvenlik konuları üzerine diyalog içerisine girebilme yetkisine da sahiptir. (European Union, 2012) AB'nin Dışişleri ve Güvenlik Politikalarından Yüksek Temsilcisi görevini 2014 yılından itibaren Federica Mogherini yerine getirmektedir. Bu konularda ADES Yüksek Temsilci'ye yardımcı olur. (European Commission, T.Y.a)

1.5. Avrupa Komisyonu

Avrupa Komisyonu (Komisyon), yönetici (*the executive*) kurum olarak AB'nin genel çıkarlarını teşvik eder ve bu amaca uygun girişimlerde bulunur, antlaşmaların uygulanmasını sağlar ve ABAD'ın kontrolü altında birlik yasalarının uygulanmasını denetler. Komisyon

ayrıca koordinasyon, yürütme ve yönetim fonksiyonlarını uygular, bütçeyi ve programları yönetir.

1.5.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nda Avrupa Komisyonu

AKÇT'de Yüksek Otorite olarak kurulan Avrupa Komisyonu, Jean Monnet ve Paul Retter tarafından üye devletlerden bağımsız ve uluslararası bir karar organı olarak tasarlanmıştır. Yüksek Otorite kömür-çelik üretimi ve ticareti haricinde gümrük vergileri, vergi ve rekabet konularından yetkilere sahipti. AKÇT'yi kuran Paris Antlaşması'nın 8-19. arası maddelerine göre; Yüksek Otorite'nin üye sayısının dokuz olduğu, altı seneliğine atandıkları ve üye sayılarının Konsey tarafından oybirliği ile değişebileceği belirtilmiştir. Komisyon üyeleri, topluluğun genel çıkarları doğrultusunda görevlerini yerine getirirler ve ülkelerinden bağımsız çalışır, kazanç karşılığı başka bir iş yapamazlar. Komisyon başkanı ve yardımcıları iki yıllığına seçilir ve görev süreleri tekrar uzatılabilir. Yüksek Otorite, kendisine verilen görevleri yerine getirmek için antlaşmaya uygun bir şekilde kararlar ve tavsiyeler verebilir ya da görüş bildirebilir. Kararları bağlayıcıdır fakat görüşleri bağlayıcı değildir. Sadece, karar almaya yetkili olduğu durumlarda tavsiyede bulunabilir. Karar ve görüşlerini bildirirken gerekçelerini sunmalıdır. Bireysel olan karar ve öneriler ilgisine bağlayıcı olur, diğer kararlar ise yayınlanır ve yürürlüğe girer. Komisyon kendi ihtiyacı olan idari ve mali düzenlemeleri antlaşma hükümlerince yapabilir. Ekonomik inceleme komitesi yanında başka komiteler kurma yetkisine de sahiptir. Komisyon her sene, Avrupa Parlamentosunun oturumu başlamadan bir ay önce topluluğun faaliyetleri ile ilgili rapor yayınlar. (European Communities, 1951)

1.5.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nda Avrupa Komisyonu

AET ve EURATOM'u kuran Roma Antlaşması'nda Yüksek Otorite'nin yerine gelen Komisyon'un uluslararası pozisyonunun açıkça belirtilmemiş fakat Komisyon'un yapısı, karar alırken oy çokluğunu kullanması ve sahip olduğu yetkiler göz önüne bulundurulduğunda Komisyon'un uluslararası bir yapıya sahip olduğunu gözle görülmektedir. (Aras, 2013:330)

Roma Antlaşması'nda Komisyon'un üye sayısı 17 olarak belirlenmiştir. Üye sayısının Konsey tarafından oybirliği ile değiştirebilmesi antlaşma ile mümkün kılınmıştır. Komisyon

üyeleri sadece topluluk üyesi devletlerin uyruğundan seçilebilir. Fakat bir üye devletten en fazla iki kişi Komisyon'da bulunabilir. Bu hüküm Almanya, Fransa, İngiltere, İspanya ve İtalya gibi büyük devletlerin ikişer üye bulundurması imkânını sağlamıştır. Füzyon Antlaşması'nın 1967'de yürürlüğe girdikten sonra Komisyon üye sayısı 9'a düşmüştür. (EUR-Lex, 2018c)

Roma Antlaşmasınının 161. maddesine göre; Komisyon başkanı, başkan yardımcıları üyeler arasından iki yıllık bir süre için seçilirler. Görev süreleri uzatılabilir. Bir üyenin görevi, normal yenilenme ve ölüm haricinde istifası ya da ölümü halinde veya görevden alındığında sona erer. Görev süresinin devamı için yeni atama yapılır. Komisyon üyeleri görev sürelerinin sona ermesi durumunda yeni üyeler atanana kadar görevlerine devam ederler. (European Communities, 1957)

1.5.3. Tek Avrupa Senedi (TAS) ve Avrupa Komisyonu

TAS, Avrupa Komisyonunun kurumsal yapısında herhangi bir değişiklik önermemiştir. Sadece işbirliği prosedürünün genişlemesiyle beraber birçok konuda Konsey, Komisyonun önergesi üzerine Parlamento ile işbirliği içinde oy çokluğu ya da nitelikli çoğunlukla karar alabilmektedir. Konsey'in bu kararları alabilmesi için Komisyon ve Parlamento'nun onayını alması gerekmektedir. (EUR-Lex, 2018a)

1.5.4. Maastricht Antlaşması ve Avrupa Komisyonu

Maastricht Antlaşması'na ekli 15 no'lu bildiriye 1992 yılı sona ermeden üye sayısı üzerinde değişiklik öngörülmüş fakat gerçekleşmemiştir. Komisyon üyelerinin 5 yıllık bir süre için seçileceği ve üye sayısının 17 olacağı ifade edilmiştir. Avrupa Konseyi ortak karar ile Parlamento'ya danıştıktan sonra Komisyon başkanı aday gösterecektir. Üyeler ise başkana danışıldıktan sonra Avrupa Konseyi tarafından aday gösterilecektir. Ayrıca, antlaşmanın 24. maddesine göre; Komisyon hakkında bir gensoru verildiğinde, Parlamento tarafından üç gün içinde açık oylama ile alınan karar üye tam sayısının üçte ikisi çoğunlukla kabul edilirse, Komisyon üyeleri topluca istifa ederler. İstifa eden üyelerin yerine atananların görev süresi aynı kalır. Komisyon üyelerinin görevi normal yenilenme ya da ölümü dışında istifa ettiğinde ve ya görevden alındığında sona erer. Komisyon ve altındaki birimlerin kurucu antlaşmalarına

uygun olarak çalışmalarını sağlayacak şekilde kendi iç tüzüğünü yapar ve yayınlar. (European Communities, 1992)

1.5.5. Amsterdam Antlaşması ve Avrupa Komisyonu

Amsterdam Antlaşması'nın 213. maddesi ile üye sayısı 20'ye çıkmakta olup, bu sayı Konsey kararı ile oybirliği ile değiştirilebilmektedir. Antlaşma'nın AB'nin Genişlemesi Bağlamından Kurumlara İlişkin Protokol'de bazı Komisyon'a üye devletlerin ikinci üyesini seçmek istemediği zaman, Komisyon'un tazminat ödemesi gibi seçenekler de dikkate alınarak oyların ağırlıklarının değiştirilmesi veya çifte çoğunluk yoluyla, her üye devletten bir kişi Komisyon üyesi olur hükmü getirilmiştir. Ayrıca, AB üye devlet sayısının 20'yi geçmesinden en az bir yıl önceden, üye devlet ve hükümet temsilcileri kurumların oluşumunun yeniden değerlendirilmesi için toplanması ifade edilmiştir. Amsterdam Antlaşmasının Komisyon'un örgütlenmesi ve işleyişine dair 32. no'lu bildirimde ise Komisyon başkanının geniş takdir yetkisine sahip olması gerektiği düşüncesi hâkim olmuştur. Ayrıca, başkana üyelerin görevlerini değiştirebilme yetkisinin verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Maastricht Antlaşması'nda Komisyon başkanı ve üyelerinin atanma şekli Amsterdam Antlaşması'nda korunmuştur. Ayrıca Komisyon üyelerinin görev süresinin 5 yıl olması düzenlemesi de aynı kalmıştır. (European Communities, 1997)

1.5.6. Nice Antlaşması ve Avrupa Komisyonu

Nice Antlaşması'nda Komisyon üye sayısı tartışma konusu olmuştur. Nice Antlaşması'nın AB Antlaşması'na ve Avrupa Topluluklarını Kuran Antlaşmalara Eklenen Protokol'ün 4. maddesinde 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren Komisyon üyelerinin her üye devletten bir kişi seçileceği değişikliği getirilmiştir. Ayrıca, AB'nin 27 üyeye ulaştığında Komisyon üyelerinin sayısı az olacağından, üyeler eşit bir rotasyon ile seçileceği ifade edilmiştir. Nice Antlaşması ile üye devletlerin birden fazla üye uygulaması sona ermiş ve Maastricht Antlaşmasının 214(2). maddesinde yapılan değişiklik ile Komisyon başkanının Avrupa Konseyi tarafından nitelikli çoğunlukla atanması ve atamanın Parlamento tarafından onaylanması düzenlemesi getirilmiştir. Üyeler ise Komisyon başkanının görüşü alınarak, Avrupa Konseyi tarafından liste halinde Parlamento'nun onayına sunulduktan sonra Konsey tarafından nitelikli çoğunlukla seçilirler. (European Communities, 2001) Ayrıca, Komisyon

üyelerinin görev süresinin 5 yıl olarak devam etmesi Parlamento seçileri ile uyumlu olması içindir (Aras, 2013:339).

1.5.7. Avrupa Birliği Anayasası ve Avrupa Komisyonu

Kabul edilmeyen Avrupa Birliği Anayasası'nın Avrupa Komisyonu için önerdiği değişiklikler Lizbon Antlaşması'nın getirdiği değişiklikler ile aynı olduğu için bu bölümde bir değerlendirme yapılmayacak olup, bir sonraki bölümde Lizbon Antlaşması altında incelenecektir. Anayasa ile tek değişiklik Lizbon Anlaşması'nda yer alan Yüksek Temsilci makamının adı Dışişleri Bakanı olarak öngörülmesidir.

1.5.8. Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Komisyonu

Lizbon Antlaşması ile beraber Avrupa Komisyonu'nun karar almadaki rolü devam etmiştir. Avrupa Komisyonu başkanı ve komiserlerin seçimi Lizbon Antlaşması ile değişmiştir. Buna göre her ülkeden 28 komiser görev yapmaktadır. Bu komiserler ve başkan kendi ülkesini değil AB'nin çıkarlarını korumakla sorumludurlar. Yürürlüğe girmeyen anayasada öngörülen Dışişleri bakanlığı makamı, Lizbon Anlaşması'nda Yüksek Temsilci olmuştur.

1.5.8.1. Avrupa Komisyonu'nun Kurumsal Yapısı

Avrupa Komisyonu, ABA'nın 17. maddesine göre her devletten bir üye olacak şekilde 28 üyeden - başkan, bir başyardımcı, Yüksek Temsilci, beş başkan yardımcısı ve 20 komiserden oluşmaktadır. Komisyon'un görev süresi beş yıldır (European Union, 2012). Aynı maddenin 5. fıkrasında, 1 Kasım 2014 tarihinden itibaren, Komisyon üyelerinin üçte iki oranda azaltılması kararlaştırılmış ama yürürlüğe konulmamıştır. (Borchardt, 2016) Avrupa Komisyonu başkanlığını 2014 yılından beri Jean-Claude Juncker yapmaktadır, fakat görevini 1 Kasım 2019'da Ursula von der Leyen'e teslim edecektir. (European Commission, T.Y.b)

ABİHA'nın 244. ve 250. maddeleri Komisyon'un üyeleri ve işleyişi hakkındadır. Buna göre; Komisyon üyeleri görevleriyle uyuşmayan herhangi bir eylemden kaçınacak ve üye devletler Komisyon üyelerinin bağımsızlıklarına saygı gösterecek ve onları etkilemekten kaçınacak ve görev süreleri boyunca kazançlı olsun ya da olmasın başka bir işle

uğraşmayacaklardır. Bunların ihlali durumunda Adalet Divanı, Komisyon'un başvurusuyla ilgili üyeyi görevden alınmasına ya da emeklilik maaşından ve diğer menfaatlerden mahrum bırakılmasına karar verebilir. Bir Komisyon üyesinin görevi, olağan görev devri ve ölüm dışında istifa ettiğinde ya da görevden alındığında biter. (European Union, 2008) Boşalan Komisyon üyeliğine, kalan görev süresi dâhilinde Konsey, Komisyon Başkanı'nın ve Avrupa Parlamentosu'nun onayı sonrasında ABA'nın 17(3). maddesine göre aynı uyuğua sahip yeni bir üye atanır. Yüksek Temsilci'nin atanması ise 18(1). maddeye göre yapılır. Komisyon üyelerinin tümünün istifası durumunda, yerlerine yenileri gelene kadar görevlerine devam ederler. Son olarak Komisyon kendi içtüzüğünü oluşturabilir ve işleyişini buna göre gerçekleştirir ve her yılın sonunda AB'nin faaliyetleri hakkında genel bir rapor hazırlar ve yayınlar. (European Union, 2012)

Komisyon'un kurumsal yapısına bakıldığında, Komisyon, Genel Sekreterlik ve daha alt birimler olan bölümler ve ajanslar yer almaktadır. Komisyon'da çalışan başkan yardımcıları ve komiserlerin sorumlu olduğu alanlar ve komiserlere bağlı çalışan 53 adet bölüm (*department*) ve yürütme ajansları (*executive agencies*) bulunmaktadır. Genel Sekreter Komisyon çalışmalarının sürdürülmesinde, karar sürecinde diğer servislerle işbirliğini sağlamada başkana yardımcı olur. Ayrıca Komisyon'a iletilen belgelerin incelenmesini ve Komisyon tasarruflarının AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanmasını Genel Sekreterlik üstlenmektedir. Bölümlerin ve ajansların sayıları fazla olduğundan bir komiser birden fazla bölümden ya da ajanstan sorumludur. Bölümler, ajanslar ve Komisyon arasındaki bağı Genel Sekreterlik sağlamaktadır. Komisyonun tüm birimleri dâhil çalışan sayısı 2019 yılı itibarıyla 32.399 kişidir (European Commission, 2019a).

1.5.8.2. Avrupa Komisyonu'nun Görev ve Yetkileri

Avrupa Komisyonu'nun dört ana görevi bulunmaktadır: "Parlamento ve Konsey'e mevzuat önermek; AB politikaları ve bütçesini yönetmek ve uygulamak; Avrupa yasalarının yaptırımını sağlamak (Adalet Divanı ile birlikte) ve birliği dünyada temsil etmek" (Avrupa Birliği, 2014:20). ABA'nın 17. maddesinde belirtilen hükümlere göre; görev süresi 5 yıl olan Komisyon, AB'nin çıkarlarını desteklemekle ve bu amaca uygun girişimleri yapmakla sorumludur. Antlaşmaların kurumlar kabul edilen tedbirlerin uygulanmasını sağlar. Adalet Divanı'nın kontrolü altında Birlik yasalarının uygulanmasını denetler. Antlaşmalarda belirtilen koordine etme, yürütme ve yönetim fonksiyonlarını kullanır. Ortak dış politika ve

güvenlik politikası ve Antlaşmalarda öngörülen diğer durumlar hariç olmak üzere, birliği temsil eder. Kurumlar arası anlaşmalar yapmak amacıyla AB'nin yıllık programlamasını başlatır. (European Union, 2012)

Yukarıda belirtilen sorumlukları yanında Komisyon'un kendi sistemine ilişkin karar alma ve inisiyatif kullanma yetkisi, gözetleme ve denetleme yetkisi, yürütme yetkisi ve dış ilişkilerde temsil yetkisi bulunmaktadır. Komisyon kendi sistemine ilişkin özerk karar alma yetkisinin Konsey'in Komisyon'a tanımladığı sınırlar içinde kullanabilmektedir. ABİHA'nın 294. maddesine belirtildiği gibi Konsey'in karar alabilmesi için Komisyon'un teklifi gerekmektedir. Komisyon'un önerdiği tekliflerde kendi inisiyatifini kullanmaktadır. Komisyon'un teklifinin Konsey tarafından reddedilmesi sadece oybirliği ile gerçekleşebilir. Konsey'in karar alma süreci bitmeden Komisyon'un teklifini değiştirebilmektedir. Komisyon'un özerk karar yetkilerine örnek vermek gerekirse; ABİHA'nın 106. maddesinde Komisyon'un kamu iktisadi teşebbüslerine ilişkin rekabet kurallarının uygulanması konusunda üye devletlere yönelik direktif veya kararları çıkarabilmektedir. 290. maddede ise, Komisyon'a, bir yasama tasarrufunda, asli olmayan bazı maddelerin düzenlenmesi ya da değiştirilmesi için, genel uygulama kabiliyeti olan yasama dışı eylemleri kabul etme yetkisi verilebilir. (European Union, 2008)

Komisyon'un gözetleme ve denetleme yetkisini şu örnekleri verebiliriz. ABİHA'nın 117. maddesine göre; Komisyon, düzenlenen yasama tasarruflarının üye devletlerin iç pazardaki rekabeti bozduğunu tespit ederse, üye devletlerle istişarede bulunur ve bunun sonucunda isteyen üye devlet Komisyon'dan uygun tedbir tavsiyesi isteyebilir. Komisyon'un yürütme konusundaki yetkilerini birlik içindeki diğer kurumlarla ortaklaşa kullanmaktadır. AB bütçenin uygulanması ve ibrası konusunda ABİHA'nın 317. ve 318. maddesinde Komisyon'un yetkileri belirlenmiştir. Komisyon, üye devletlerle beraber sağlam mali yönetim ilkesine ve ABİHA'nın 322. maddesinde belirtilen hükümlere uygun olarak kendi sorumluluğu dâhilinde ve tahsis edilen ödeneklerle bütçenin uygulanmasından sorumludur. Komisyon'un diğer görev alanlarından birisi de AB'yi dışarıda temsil etmektir. ABİHA'nın 220. maddesine göre; AB'nin Birleşmiş Milletler kurum ve kuruluşları, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı ve Türkiye'nin de üye olduğu Avrupa Konseyi (*Council of Europe*) ile ilişkilerin kurulmasında Komisyon ve birliğin dışişleri ve güvenlik politikasından sorumlu Yüksek Temsilci sorumlu kılınmıştır. (European Union, 2008)

Komasyon kendisinin ve birimlerinin iŖleyiŖini sağlamak amacıyla i tüzüğünü kabul etme yetkisi ABİHA'nın 249. maddesinde belirtilmiŖtir. Komasyon'un i tüzüğünde Komasyon baŖkanı Yüksek Temsilci diŖında diğer komasyon üyelerinin sorumluluk alanlarını belirleme ve deęiŖtirme yetkisi belirtilmiŖtir. İ tüzüğün 5. maddesine göre Komasyon baŖkanı, üyeleri toplantıya davet eder. Tüm komiserlerin katıldığı Komasyon toplantıları hafta da iki kez yapılır. Toplantıya katılmayan üye baŖkanı bilgilendirir. Komasyon toplantıları bir gündem için toplanmaktadır. Toplantılar kamuya açık değildir, gizli yapılır. Kararların alınması oyçokluğu ile gerekleŖir. Oylama eŖit çıkarsa baŖkanın oyu ağırlıklı sayılmaktadır. (EUR-Lex, 2000)

1.6. Avrupa Birliği Adalet Divanı

AB mevzuatını oluŖturulan yasaların tüm üye devlette aynı Ŗekilde yorumlanması ve uygulanması görevinden AB Adalet Divanı (ABAD) sorumludur. ABAD'ın amacı üye devletlerin yükümlüklerini yerine getirmelerinden emin olmaktır. ABAD, üye devletler ve AB kurumları ve kiŖiler arasındaki anlaşmazlıkları çözme yetkisine sahiptir. (Avrupa Birliği, 2014:24)

1.6.1. Avrupa Kömür ve elik Topluluğu'nda Adalet Divanı

Paris Antlaşması'nda AKÇT Divanı'nda yargıçlar, hukuk sözcüleri, baŖkâtip, raportörler ve hukuk araŖtırma görevleri bulunmaktaydı. Divan'a iliŖkin hükümler antlaşmanın 31-45. maddelerinde ifade edilmiŖtir. Yedi yargıcın görev yaptığı divanda yargıçlar altı senelik bir süre için seçilirler. Divan üyeleri tarafından üç yıllık bir dönem için seçilen baŖkanın görevi divan alıŖmalarını yönetmek ve davaları uygun dairelere yönlendirmek; davalara raportör yargıçları atamak ve duruŖma zamanlarını belirlemektir. Yargı dokunulmazlığına sahip olan yargıçlar hiçbir siyasi ve idari görev alamazlar. Hukuk sözcüleri de yargıçlar gibi bağımsız olup Divan'ın görevini yapmasında yardımcı olurlar. Toplam iki hukuk sözcüsü olarak mahkemelerde açılan davalara konu mütalaalarını tarafsızlıkla sunmakla yükümlüdürler. Divan BaŖkâtipi ise, görevini bağımsız bir Ŗekilde yapmakla sorumludur. Altındaki memur ve görevlilerden sorumludur. Raportör yargıçlar da sorumlu olduğu dava hakkında araŖtırma yapar ve DuruŖma Raporu'nu hazırlar. Daha sonra hukuk sözcüsüne görüŖünü bildirir ve duruŖma için bir karar taslağı hazırlar. Hukuk araŖtırma

görevlileri ise usul hukuku konularında araştırma ve inceleme yapmakla görevli olup, her hâkim ve hukuk sözcülerine iki görevli yardım etmektedir. (European Communities, 1951)

AKÇT Divanı genel kurul ve daireler şeklinden bir düzene sahiptir. Genel Kurul en az beş üyenin bulunmasıyla üye devletler ya da Konsey'in açtığı davalarda karar verebilir. Daireler ise en az üç yargıcın hazır bulunmasıyla karar alabilirler. Divan'ın baktığı davalar üç şekilde sınıflandırılır: Davanın konusuna, niteliğine ve Divan yetkisinin zorunlu olup olmadığına göre. Niteliğine göre davalar ise üç şekilde sınıflandırılmıştır: Anayasal, İdari ve Diğer kaza niteliği taşımayan davalar. Divan'ın yetkisinin zorunlu olduğu ve zorunlu olmadığı davalar da son grupta bulunur. (Ulta 2013:393)

1.6.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nda Adalet Divanı

Divan oluşturan AKÇT ile AET antlaşmaları arasında sadece madde numaraları farkı bulunmaktadır. Divan Roma Antlaşması ile Avrupa Toplulukları Adalet Divanı (ATAD) adını almıştır. Antlaşmanın 164. ve 188. maddeleri arasında Divanın oluşumu ve görevleri belirtilmiştir. Divanın düzeni AET'de aynen korunmuş olup, Genel Kurul ve dairelerin toplanma usulü aynı kalmıştır. Fakat yetki bakımından farklılıklar bulunmaktadır. İhlal davalarının görülmesinde üye devletlerin yükümlülüklerine yerine getirmeme halinde idari ve yargı aşamalarından oluşan bir düzen oluşturulmuştur. (European Communities, 1957)

1.6.3. Tek Avrupa Senedinde Adalet Divanı ve İlk Derece Mahkemesi

TAS ile getirilen en önemli değişiklik İlk Derece Mahkemesi'nin kurulmasıdır. Senedin 4, 11 ve 26. ATAD'a yardımcı olması için bir İlk Derece Mahkemesi kurulması istenmektedir. Bunun için Konsey'in Komisyon ve Parlamento'nun onayını aldıktan sonra oy birliği ile karar alması gerekmektedir. Mahkemenin görevi gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan belirli davalara bakmaktır. Üye devletler ya da topluluk kurumlarını ilgilendiren davalara bakma yetkisi yoktur. Oluşum şekli ATAD ile aynı olup kendi iç tüzüğünü Konsey'in onayı ile hazırlayabilmektedir. (European Communities, 1987)

Genel Kurul halinde toplandığı zaman ya da davanın çok karışık olması durumunda İlk Derece Mahkemesi'nde bir hukuk sözcüsü bulunmaktadır. İlk Derece Mahkemesi üç veya

beş yargıçlı daireler şeklinde çalışmalarını gerçekleştirir. Mahkemenin bir başkâtibi bulunmakta olup kendine özgü bir idari yapısı yoktur. Ayrıca her bir yarıca iki yargıç yardım etmektedir. İlk Derece Mahkemesi Konsey'in 24 Ocak 1988 tarihli kararı ile kurulmuş, 1 Kasım 1989 tarihinden ise çalışmalarına başlamıştır. (Tezcan, 2005:83)

1.6.4. Maastricht Antlaşması ve Adalet Divanı

Maastricht Antlaşması ile ATAD'ın yetkilerinde değişiklik yapılmıştır. ATAD'ın ön karar prosedürünü uygulamaya koyması için Genel Kurul halinde toplanması gerekliliği kaldırılmıştır. Daha önce yükümlüklerini yerine getirmeyen devlet suçunu kabul ettiğinde herhangi bir yaptırım bulunmazken, Maastricht Antlaşması'nın 171. maddesi ile parasal yaptırım uygulaması getirilmiştir. Diğer bir değişiklik ise, daha önce ATAD'ın Konsey tarafından çıkarılan tüzükler kapsamında sınırsız ceza yetkisi bulunmakta iken; tüzük çıkarma yetkisi Parlamento'ya da verilmiştir. (European Communities, 1992)

ATAD'ın, Konsey ve Komisyonun görüş ve tavsiyeleri haricindeki yasal tasarrufların yargısal denetimi yetkisine Parlamento ve AMB tasarrufları da eklenmiştir. Ayrıca, daha önce antlaşmanın ihlali durumunda Konsey ya da Komisyon karar vermekten imtina ettiğinde, diğer kurumların ATAD'a başvuru yetkisi bulunmaktaydı. Yapılan değişiklik ile karar alma yetkisi Parlamento'ya da verilmiştir. ATAD'a AMB'nin kendi yetki alanındaki davalara da bakma yetkisi verilmiştir. İlk Derece Mahkemesinin yetkileri Maastricht ile genişletilmiş, sadece gerçek ve tüzel kişilerin davaların bakmakla görevli olduğu kısıtlaması kaldırılmıştır. (Ultan 2013:417-418)

1.6.5. Amsterdam Antlaşması ve Adalet Divanı

Amsterdam Antlaşması ile ATAD ile ilgili pek değişiklik yapılmamıştır. Toplulukta dördüncü genişlemenin yaşanmasıyla ATAD yargıç sayısı 15 olmuş; hukuk sözcüleri sayısı da 8'e yükselmiştir. Divan oluşumu değişmemiş, yargıçların kısmi yenilenme düzeni önce sekiz yargıç sonra da yedi yargıç şeklinde güncellenmiştir. İlk Derece Mahkemesi'nin oluşumunda ise herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Divan daire düzeni üç, beş ve yedi yargıçlı daireler olarak değiştirilmiştir. (Ultan 2013:423)

1.6.6. Nice Antlaşması ve Adalet Divanı

Nice Antlaşması'nın 221. maddesine göre Adalet Divanı'nda her üye devletten bir yargıç bulunacağı belirtilmiş ve Divan'a Genel Kurul ve dairelerin yanında bir de 'Büyük Daire' eklenmiştir. Nice Antlaşması ile Divan'ın toplanma şekli de değişmiştir. Divan, Büyük Daire ve dairelerin toplanması 'Adalet Divanı Statüsü'nün belirlediği kurallar şeklinde gerçekleşecektir. Nice Antlaşmasına ekli ATAD hakkındaki protokolde dairelerin sadece üç ve beş yargıçlı oluşacağı, daire başkanlarının yargıçlar tarafından üç yıllığına seçileceği ve daireler tarafından alınan kararların geçerli olması için en az üç yargıç bulunmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Büyük Daire ise 13 yargıçtan oluşur ve kararlarının geçerli olabilmesi için en az 9 yargıcın bulunması gerekmektedir. Büyük Daire sadece davaya taraf olan bir üye ülkenin ya da topluluk kurumunun isteği ile toplanabilir. (European Communities, 2001)

Nice Antlaşması'nın 224 ve 225. maddelerine göre; İlk Derece Mahkemesi'nde yargıç sayısı 15 olmuştur. Daha önce gerekli durumlarda hukuk sözcülerine ihtiyaç duyulurken antlaşma ile bu sınırlama kalkmıştır. Mahkemenin yargı düzeni, Genel Kurul, Daireler, Tek Yargıç ve Yargı Daireleri olarak değişmiş olup, Genel Kurul ya da Tek Yargıç olarak toplanması iç tüzükte belirtilen hususlara göre belirlenmiştir. Divan Statüsü ile mahkeme Konsey, Parlamento ve Komisyon'a kendi yetkilerinde değişiklik yapabilmektedir. Nice Antlaşması'nın 230, 232, 234, 235, 236, 238 ve 225a. maddelerinde İlk Derece Mahkemesi'nin bakabileceği davalar belirtilmektedir. (European Communities, 2001)

Nice Antlaşması'nın 32e. maddesine göre; Bakanlar Konseyi'nin kararı yargı daireleri kurulmuş olup; farklı alanlarda uzmanlaşmış olan mahkemelerin İlk Derece Mahkemesi altında çalışarak farklı konulardaki uyuşmazlıkların daha kolayca çözülmesi amaçlanmıştır. Bu yargı dairelerinden biri olan Bürokratlar Mahkemesi olup, eski yargıç ve hukukçulardan oluşan mahkeme yedi üyeden oluşmaktadır. Mahkemenin görevi Topluluk kamu hizmeti uyuşmazlıkları hakkından karar vermek ve bu tür konularda İlk Derece Mahkemesi'ne yardım etmektir. Üyeleri altı yıllığına seçilir ve üç yılda bir kurayla yenilenir. Bürokratlar Mahkemesi yargıçları Konsey tarafından atanmakta olup üç yargıçlı daire şeklinde toplanırlar. (European Communities, 2001)

1.6.7. Avrupa Birliği Anayasası ve Adalet Divanı

Kabul edilmeyen Anayasa Antlaşması'nda Adalet Divanı ile ilgili hükümler 353. ve 381. madde arasında belirtilmiştir. Avrupa Adalet Divanı, Üst Derece Mahkemesi ve Uzmanlaşmış Mahkemeler şeklinde bir oluşum tasarlanmıştır. Anayasa Antlaşması'nda belirtilen düzenlemeler Lizbon Antlaşma ile aynı olduğu için bir sonraki bölümde incelenecektir.

1.6.8. Lizbon Antlaşması Sonrasında Adalet Divanı

Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile Adalet Divanı'nın adı Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) olarak değişmiştir. Ayrıca İlk Derece Mahkemesi'nin adı da Genel Mahkeme olarak değişmiştir. Bu bölümde ABAD'ın kurumsal yapısı ve yargılama düzeni incelenecektir.

1.6.8.1. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Kurumsal Yapısı ve Yargılama Düzeni

Lizbon Antlaşması ile birlikte Adalet Divanı, Genel Mahkeme ve Bürokratlar Mahkemesini kapsayan bir ABAD karşımıza çıkmaktadır. Adalet Divanı ABAD'ın temel yargı organı olup en üst noktada bulunmaktadır. Lizbon Antlaşması'nda Adalet Divanı'nda her üye ülkeden bir yargıcın seçilmesi uygulaması devam etmektedir. Üye devletler yargıçlarını kendi oluşturdukları seçici bir panel tarafından görev için yeterli olup olmadıklarını değerlendirdikten sonra seçmektedir. Panelin oluşturulması haricinde Lizbon Antlaşması'nda Adalet Divanı'nı oluşumu hakkında bir yenilik bulunmamaktadır. Adalet Divanı'nın Nice Antlaşması'nda oluşturulan Genel Kurul, Büyük Daire ve üç ve baş yargıçlı daireler düzeni ve sorumlu olduğu dava türleri Lizbon Antlaşmasında da aynı şekilde korunmuştur. Adalet Divanı'nda 2019 itibariyle 28 yargıç ve 11 hukuk sözcüsü bulunmaktadır (CJOEU, 2019a). İlk Derece Mahkemesi'nin yerini alan Genel Mahkemeni oluşumu da Adalet Divanı'yla aynı şekilde her üye devletten bir yargıç yer almaktadır. Genel Mahkeme'de 28 yargıç olan yargıç sayısı 20 Mart 2019 itibariyle bu sayı 46'ya çıkmıştır. (CJOEU, 2019b) Nice Antlaşması'nda İlk Derece Mahkemesi ile ilgili hükümler Lizbon Anlaşması'nda Genel Mahkeme düzenlenmesine uygulanmıştır. Genel Mahkeme yargı düzeni Adalet Divanı ile tek yargıç sistemi haricinde aynı şekilde kalmıştır. Genel Mahkeme kendi usul tüzüğüne göre tek yargıcın bakacağı davalar önemine göre belirlenmektedir.

Lizbon Antlaşması'nda Bürokratlar Mahkemesi'nin oluşumu aynı şekilde korunmuştur. (Ulltan 2013:432) Sadece Yargı Daireleri adı İhtisas Mahkemeleri (*Specialised Courts*) olarak değiştirilmiştir. Her üye devletten bir üye uygulamasının yerine bu mahkemede yedi yargıç çalışmaktadır. (Alyanak, 2014:262)

ABİHA'nın 356. maddesine göre; Genel Mahkeme gerçek ve tüzel kişilerin, Bürokratlar Mahkemesi AB çalışanlarının; ABAD ise üye devletler ve AB kurumlarının davalarına bakmaktadır. Fakat Genel Mahkeme, ABAD'ın baktığı ihlal davalarına bakamaz. Ön karar prosedüründe ise Genel Mahkeme bazı davalara bakabilir. Temyiz davalarında ise Bürokratlar Mahkemesi kararları Genel Mahkeme'ye, Genel Mahkeme kararları ise ABAD'a götürülür. (European Union, 2008)

1.7. Sayıştay

Sayıştay AB'nin bağımsız dış denetim kurumu olup, birlik gelirlerinin doğru olarak alınıp alınmadığını, harcamaların yasaya uygun ve düzgün bir şekilde yapılıp yapılmadığını ve mali yönetimin sağlam olup olmadığını kontrol eder. Görevlerini yerine getirirken diğer AB kurumlarından ve hükümetlerden bağımsız hareket eder. (Avrupa Birliği, 2014:29-30)

1.7.1. Sayıştay Öncesi Dönem

Denetçi (*Auditor*) sistemi 1951 Paris Antlaşması ile oluşturulmuştur. Antlaşmanın 78. maddesinde şimdiki Sayıştay'ın temeli atılmış ve görev tanımı verilmiştir. 1957 Roma Antlaşması sonrasında ise AET ve EURATOM için bir Denetim Komitesi kurulmuş olup, mali yönetim ve harcamaların düzenli denetimiyle sorumlu olmuştur. 1965 Füzyon Antlaşmasıyla Denetim Komitesi, üç topluluğu kapsayan Denetim Kurulu (Audit Board) adını almıştır. Toplulukların harcamaları AET bütçesi altında birleştirilmiştir. Denetim Kurulu ise tüm yönetim gelirlerin ve harcamaların denetiminden sorumlu olmuştur. (Pallı ve Aras, 2013:474)

1.7.2. Sayıştay'ın Kuruluşu ve Gelişimi

Sayıştay'ın kurulmasındaki itici güç, 1973'ten bu yana Topluluk düzeyinde bir dış denetim organı için davayı güçlü bir şekilde tartışan, Avrupa Parlamentosu Bütçe Kontrol

Komitesi'nin başkanı Heinrich Aigner'den gelmiştir. Sayıştay, 22 Temmuz 1975 tarihli Brüksel Antlaşması ile kurulmuş ve merkezi Lüksemburg'daki merkeziyle birlikte Ekim 1977'de çalışmaya başlamıştır. (European Court of Auditors, T.Y.a)

Brüksel Antlaşması ile kurulan Sayıştay üyeleri Parlamento'nun görüşü alındıktan sonra Konsey tarafından 6 yıllık bir dönem için seçilecektir. Üyeler kendi aralarından başkanlarını üç yıllığına seçeceklerdir. Topluluğun çıkarını gözetecek üyeler kendi devlet ve hükümetlerinden bağımsız çalışacaklardır. Sayıştay topluluğun ve kurumlarının tüm gelir ve harcamalarını denetleme yetkisini elinde bulundurmaktadır. Tüm gelir ve harcamaların yasal ve düzenli olmasını Sayıştay denetleyecek olup, denetimlerini mali yıl sona ermeden yapabilmektedir. Mali yıl kapandıktan sonra hazırlanan yıllık rapor tüm üye devletlere gönderilmekte ve ayrıca Resmi Gazete'de yayınlanmaktadır. Sayıştay, Parlamento ve Konsey'i bütçe uygulamalarının denetimi konusunda desteklemektedir. (Pallı ve Aras, 2013:480-483)

1.7.3. Maastricht Antlaşması ve Sayıştay

Maastricht Antlaşması ile Komisyon, Konsey ve Parlamento ile eşit statüde yer verilmesi Sayıştay'ın bağımsızlığını ve otoritesini arttırmıştır. Bu kurumların hesap verilebilirliği Sayıştay tarafından sağlanmıştır. Birlik hesaplarının denetimi sonucunda, Sayıştay'a teminat bildirimini yayınlama yükümlülüğü görevi verilmiştir. (Pallı ve Aras, 2013:484) Sayıştay'ın ayırt edici bir ürünü olan birlik hesaplarının güvenilirliği ve bunlara dayanan işlemlerin yasallığı ve düzenliliği ile ilgili yıllık güvence beyanı Maastricht Antlaşması ile sunulmuştur. (European Court of Auditors, T.Y.a) Maastricht Antlaşması'nın 118b. maddesinde Sayıştay'ın 12 üyeden oluşacağı ifade edilmiştir. Üyelerin görev süreleri ile daha önceki düzenlemeler korunmuştur. (European Communities, 1992)

1.7.4. Amsterdam Antlaşması ve Sayıştay

Üye sayısı 15'e çıkan Sayıştay'ın rolü, bağımsızlığını teyit eden ve denetim yetkilerini daha fazla politika alanına genişleten Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle daha da güçlendirilmiştir. Bu sayede Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliği sütunlarındaki harcamalar da bütçenin yapılması sürecinde Sayıştay denetimi altına girmiştir. (European Court of Auditors, T.Y.a)

1.7.5. Nice Antlaşması ve Sayıştay

Nice Antlaşması ile Sayıştay'da her üye devletten bir üye olacağı ilkesi onaylanmış ve kurumun ulusal denetim organlarıyla olan işbirliğinin önemini vurgulanmıştır. (European Court of Auditors, T.Y.a). Bu doğrultuda Nice Antlaşması'na ekli 18. no'lu Sayıştay'a ilişkin bildiriye Sayıştay başkanına işbirliği çerçevesinde ulusal denetim kurumlarının başkanları ile bir iletişim komitesi kurabileceği yetkisi verilmiştir. (European Communities, 2001)

1.7.6. Avrupa Birliği Anayasası ve Sayıştay

AB Anayasası taslağı'nın I-30. maddesine göre; Sayıştay bir kurum olarak birliğin mali işlerini denetlemekle ve iyi bir mali yönetimin gerçekleşmesini sağlamakla sorumludur. Sayıştay, her üye devlet uyruğundan ve tamamen kendi ülkelerinin çıkarını gözetmeyecek bağımsız üyelerden oluşacaktır. Madde III-290'da görevleri belirtilen Sayıştay, Parlamento ve Bakanlar Konseyi'ne, hesapların güvenilirliği, işlemlerin yasallığı ve kurallara uygunluğu hakkında teminat bildirimini sunar. Sayıştay tarafından yapılan gelir ve harcama denetimleri, mali yıl sona ermeden gerçekleştirilebilir. Sayıştay, her mali yılın sonunda rapor hazırlar. Kurumlara gönderilen rapor, kurumların Sayıştay'a verdiği cevaplarla birlikte AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanır. (European Communities, 2005)

1.7.7. Lizbon Antlaşması Sonrasında Sayıştay

Lizbon Antlaşması sonrasında Sayıştay'ın yapısı, görev ve yetkileri diğer kurumlar gibi günümüzdeki halini almıştır. Bu bölümde Sayıştay'ın kurumsal yapısı ve yetkileri incelenecektir.

1.7.7.1. Sayıştay'ın Kurumsal Yapısı

ABİHA'nın 285. maddesinde Sayıştay'ın birliğin denetim görevini yerine getireceği ve her üye devletten kendi ülkelerinin çıkarını gözetmeyecek bağımsız üyelerden oluşacağı ifade edilmiştir. Üyeler altı yıllık bir süre için Parlamento'nun görüşü alındıktan sonra Konsey tarafından atanırlar. Üyeler kendi başkanını üç yıllığına seçer ve hem üyeler hem de başkan tekrardan seçilebilirler. Üyeler görevleri dışında başka işlerle uğraşamazlar, hiçbir hükümetten veya makamdan talimat almazlar ve görevleri ile bağdaşmayan her türlü faaliyetten uzak dururlar. Normal görev süresi boyunca ya da ölüm haricinde, bir Sayıştay

üyesinin görevi, istifa ettiğinde veya görev ve sorumluluklarını yerine getirmediğinde Sayıştay'ın talebi üzerine Adalet Divanı'nın bir kararıyla görevden alındığında sona erer. Sayıştay üyelerinin istihdamı, maaş ve ödenekleri Konsey tarafından belirlenir. (European Union, 2008)

Sayıştay, daireler ve komiteler şeklinde örgütlenmiştir. Sayıştay'ın kendi iç tüzüğündeki hükümlere göre belli konular dâhilinde kendi içinde başkanın teklifi ile daireler kurabilmektedir. Dairelerin başında bir Sayıştay üyesi bulunmaktadır. 2019 Ağustos itibariyle Sayıştay'da beş daire ve beş komite bulunmaktadır. Sayıştay genel sekreterliği, çalışanların yönetiminden ve idareden sorumludur. Genel Sekreter üyeler tarafından seçilir ve Sayıştay'a karşı sorumlu olup, yaptığı çalışmalar ile ilgili düzenli rapor hazırlamakla yükümlüdür. (European Court of Auditors, T.Y.b)

1.7.7.2. Sayıştay'ın Görev ve Yetkileri

ABİHA'nın 285. maddesinde Sayıştay'ın AB'nin hesaplarını denetlemekle sorumlu olduğu ifade edilmiş; 286. maddesinde de Sayıştay'ın görev ve yetkileri açıklanmıştır. Sayıştay, birlik ve kurumlarının tüm gelir ve gider hesaplarını denetler. Sayıştay, Resmi Gazete'de Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in hesaplarının güvenilirliği ve işlemlerin hukuka uygunluğu konusunda uygunluk bildirimini yayımlar. Bu bildirim, Birliğin her bir temel faaliyet alanı ile ilgili değerlendirmeler eklenebilir. Sayıştay, her türlü usulsüzlüğü bildirmek zorundadır. Gelirlerin denetimine, ödenmesi gereken ve ödenen tutarlar; giderlerin denetimine ise taahhüt edilen ve yapılan ödemeler dâhildir. Bu denetimler, mali yıla sona ermeden yapılabilir. Sayıştay ayrıca, Avrupa Merkez Bankası gelir ve giderlerini denetlemek için banka tarafından korunan belge ve bilgilere Komisyon'un girişimi ile ulaşabilir. Her mali yılın sonunda Sayıştay bir rapor hazırlar Bu rapor tüm AB kurumlarına iletilir ve sonrasında kurumların verdiği cevaplarla birlikte AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanır. Sayıştay, ayrıca, bazı konularda yaptığı tespitlerini, özel raporlar halinde ya da birlik diğer kurumlarının talebiyle görüşlerini sunabilir. Sayıştay kendi iç tüzüğünü Konsey onayıyla hazırlayabilmektedir. (European Union, 2008)

Sayıştay denetimleri önceden planlanan ve gerçekleşen olarak iki şekilde yapılır. Sayıştay, yapılan yanlışların tespiti yanında yapılabilecek yanlışları da önceden tespit edebilmesi amacıyla bu denetimleri yapabilir. Sayıştay'ın hesap denetimi üç şekilde yapılır.

Bunlar, mali denetim, uyum denetimi ve performans denetimidir. (European Court of Auditors, 2019) Sayıştay, harcama denetimlerini yapılan hataların türüne göre yapar. Bunlar, uygunluk hatası, oluş hatası, hesap hatası ve uyum hatasıdır. Sayıştay'ın yaptığı denetimler sonucunda bazı rapor ve görüşler hazırlar. Bunlar, yıllık raporlar, özel yıllık raporlar, özel raporlar ve görüşlerdir (*opinion*). Sunulan görüşler de nitelsiz görüş, nitelikli görüş, yadsınan görüş ve karşıt görüş olarak sınıflandırılır. (Pallı ve Aras, 2013:504-507)

1.8. Avrupa Merkez Bankası

AMB AB'nin en yeni kurumlarından biridir ama kuruluş temelleri daha eskidir. Ekonomik ve Parasal Birlik (*Economic and Monetary Union-EMU*) ile başlayan süreç belirli aşamalardan geçerek bu noktaya gelmiştir. Bu bölümde Avrupa Merkez Bankası'nın oluşum süreci, kurumsal yapısı, görev ve yetkilerinden bahsedilecektir.

1.8.1. Maastricht Antlaşması Öncesi Ekonomik ve Parasal Birlik Süreci

AMB'nin kurulmasından önce EMU'nun temelleri 1969 Lahey'de toplanan zirvede atılmıştır. 1944 yılında imzalanan Bretton Woods sistemi sayesinde para birimleri altına endekslenmiş ve ABD dolarının altına endekli bir rezerv para birimi ortaya çıkmıştır. Fakat sistem uzun dönemde yetersiz kalmış ve 1973 yılında çökmüştür. Avrupa toplulukları da bu amaçla ekonomik istikrarı sağlamak için önceden hazırlıklara başlamıştır.

EMU'nun hazırlık döneminde üç plandan bahsetmeliyiz. Bunların ilki 1969 yılında dönemin Federal Almanya Cumhuriyeti Ekonomi Bakanı Karl Schiller'in adını alan Schiller Planı'dır. İkinci plan Avrupa Topluluğu Komisyonu tarafından 2 Şubat 1969 yılında parasal işbirliği ve ekonomi politikalarının eşgüdümü ile alakalı 1. Barre Planı'dır. Diğer ekonomik plan da Bretton Woods Sisteminin sonunun yaklaştığı bir dönemde 1. Barre Planı'nın temelinde oluşturulduğu için 2. Barre Planı da denilen Werner Raporu'dur.

1978 Kopenhag Zirvesi öncesinde başka planlardan hazırlanmış ama kabul görmemiştir. Zirve toplantısında Fransa, Almanya tarafından küresel parasal dalgalanmaların engellenmesi amacıyla bir Avrupa'da parasal istikrar bölgesi oluşturulması ilke olarak kabul edilmiştir. 1978 Bremen Zirvesi'nde ise hazırlanan planın değerlendirilmesi sonucunda 5 Aralık 1978 yılında yapılan Brüksel Zirvesinde Avrupa Para Sistemi'nin (*European Monetary*

System-EMS) kurulması kararlaştırılmıştır. EMS'nin Avrupa Para Birimi (*European Currency Unit- ECU*), Döviz Kuru Mekanizması ve Parasal Destek Mekanizması olarak üç ögesi bulunmaktadır. ECU her üye devletin parasının belirli bir oranla yer aldığı bir döviz sepetidir. ECU, EMS içinde döviz kuru ve kredi sisteminin temel ölçüsü olduğu gibi topluluğun ödeme aracı olarak tasarlanmıştır. Döviz kuru mekanizmasında ise her üye devletin ulusal parasının karşılığı bir ECU birim değeri bulunmaktaydı. Bu karşılıklı değer her üye devletlerin ortak kararı ile değiştirilebilmekteydi. EMS'nin amacı üye devletler arasında fiyat dalgalanmalarını ez aza düşürüp parasal istikrarlı bir bölge yaratmaktı ama başarısız oldu. Bu parasal bütünleşmenin içinde kendi para birimini korumak isteyen tek ülke Büyük Britanya olmuştur.

Dönemin Komisyon başkanı Jacques Delors'un başında bulunduğu komite 1988 Hannover Zirvesi'nde oluşturulmuştur. Komitenin çalışması sonucunda hazırlanan Delors Raporu, Werner Raporu'ndan sonra ekonomik ve parasal birlik yönünde hazırlanan ikinci girişim olmuştur. Tek Avrupa Senedi çalışmaları sırasında hazırlanan Delors Raporu olarak bilinen 'Avrupa Topluluğu'nda Ekonomik ve Parasal Birlik Kurma Konusunda Rapor'da EMU'nun üç aşamada oluşturulması planlanmıştır. İlk aşamada üye devlet ekonomilerinin mali işbirliği çerçevesinde yakınlaştırılması; ikinci aşamada da EMU'nun faaliyetlerini yürütecek bir yapının oluşturulması; son aşamada ise, döviz kurlarının sabitlenmesi, Avrupa Merkez Bankası Siteminin (AMBS) para politikalarının tamamını kontrol etmesi ve tek bir para biriminin oluşturulması yer almaktadır. (Bardakçı, 2013:538-540)

1.8.2. Maastricht Antlaşması ve Avrupa Merkez Bankası'nın Kuruluşu

Maastricht Antlaşması sonrası EMU'ya geçiş dönemini üç aşamada⁴ gerçekleştirmiştir. 1995 Madrid Zirvesi'nde para biriminin ismi 'Avro' olarak belirlenmiştir. Üçüncü aşamanın ilerleyen dönemde de üç kısımda ilerlemesi kararlaştırılmıştır. İlk kısım Mayıs – Aralık 1998 tarihleri arasında gerçekleşecek olup, Avrupa Konseyi EMU'ya dâhil olacak ülkeleri tespit edecek, geçiş mevzuatını hazırlayacak ve AMB ile AMBS'yi kuracaktır. Ocak 1999 – Aralık 2001 tarihleri arasındaki ikinci kısımda ise avro ile üye devletlerin paraları sabitlenecek ve avro bankalar arasından kullanılmaya başlayacak olup, Avrupa Merkez Bankası döviz kurunu ve rezerv kontrolünü ele alacaktır. Ocak – Temmuz 2002 tarihlerinde son kısım devreye girecektir. Bu kısımda birlik üyesi halk avroyu kullanmaya başlayacak olup, ulusal paralarının

⁴ Bkz.: European Central Bank. (T.Y.b)

kullanımı ise en son 30 Ocak 2002’de sona erecektir. Avroyu ilk kullanan ülkeler ise; Almanya, Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, İrlanda, Finlandiya ve Avusturya olmuştur. 1 Temmuz 2002’den sonra avro bu ülkelerin tek para birimi kabul edilmiştir.

Avro bölgesinde bulunan üye devletlerin merkez bankalarının oluşturduğu AMBS’de temel amaçlar, birliğin para politikasını yürütmek ve döviz işlemlerini yürütmektir. Üye devletlerin rezervlerini saklamak ve ödeme sisteminin sorunsuz şekilde çalışmasını sağlamak diğer amaçlarıdır. AMBS, AMB başkanlığında çalışmalarını yürütmektedir. AMBS, EMU’nun temelini oluşturan öğelerden bir tanesidir. Target sistemi (*Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System*) ve Döviz Kuru Mekanizması (*European Exchange Rate Mechanism-ERM*) ise diğer öğelerdir. (Bardakçı, 2013:548)

Parasal birliğin son kısmında EMS’nin yerini ERM almıştır. ERM-1 ve EM-2 olarak ikiye ayrılan sistemde avro bölgesi ERM-1’i oluşturmuştur. ERM-2 ise avro bölgesi dışında bulunan üye devletlerin paralarının avroya bağlanmış olan mekanizmadır. Avro karşılığı kurların dalgalanma marjı %15’i geçtiğinde AB müdahale edebilecektir.

1.8.3. Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Merkez Bankası

Lizbon Antlaşması, kendinden önce kabul edilen antlaşmalardaki ekonomi konusundaki düzenlemeleri korumuş ve güncel hale getirmiştir. ABİHA’nın 282. ve 284. maddeleri arasında AMB ile ilgili düzenlemeler belirtilmiştir. Buna göre AMB Yürütme Kurulu ve başkanını Avrupa Konseyi tarafından nitelikli çoğunlukla seçilmektedir. Lizbon Antlaşması’nın AMBS ve Avrupa Merkez Bankası’nın statülerine ilişkin düzenlemeler 4 no’lu protokolde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu sayede Avrupa Merkez Bankası verilen yetkiler çerçevesinde, AB ve kurumlarının tüm yasal tasarrufları ve taslakları inceleme yetkisine sahiptir. Lizbon Antlaşması’nın getirdiği diğer bir yenilik de; 1997 Amsterdam Zirvesi’nde kurulan avroya dâhil üye devletlerin maliye bakanlarının koordineli çalışmasını amaçlayan ‘Avrogrup (*Eurogroup*)’ adlı oluşumun kurucu metinlerde yer almasıdır. (Bardakçı, 2013: 564)

1.8.3.1. Avrupa Merkez Bankası'nın Kurumsal Yapısı

AMB Yönetim Konseyi, Yürütme Kurulu, Genel Konsey ve Denetim Kurulu olarak oluşmuştur. Yönetim Konseyi, Ağustos 2019 itibariyle başkan, başkan yardımcıları, altı üye ve Avro Bölgesi'ne dâhil 19 üye devletin merkez bankası başkanlarından oluşur ve en üst karar alma makamıdır. Yönetim Konseyi avro alanından banknot basma karar yetkisine sahiptir. Avrupa Konseyi başkanı ve Komisyon üyeleri yapılan toplantılara katılabilirler fakat oy hakları bulunmamaktadır. Yürütme Kurulu, avro bölgesinde bulunan üye devletler tarafından seçilmektedir. Sadece avro bölgesi üye devletlerinden seçilen başkan, başkan yardımcısı ve dört üyeden oluşan Yürütme Kurulunun görev süresi de sekiz yıldır ve yeniden atanamazlar. Yürütme Kurulu'nun görevi Yönetim Konseyi tarafından belirlenen para politikalarını devam ettirmektir. Genel Konsey ise, AMB başkanı, başkan yardımcıları ve 28 AB üyesi devletin merkez bankası başkanlarından oluşmaktadır. Karar yetkisi bulunmayan Genel Konsey avro bölgesinde bulunan ve bulunmayan üye devletlerin para politikalarını koordine etmektedir. (Bardakçı, 2013: 554-556) Denetim Kurulu ise beş yıllığına seçilen bir başkan, bir Yürütme Kurulu üyesinin yaptığı başkan yardımcısı, dört üye ve avroya dâhil üye devletlerin denetimden sorumlu üye temsilcileri yer almaktadır. Görevi AMB'de denetim görevlerini yerine getirmekle sorumludur. (European Central Bank, T.Y.a)

1.8.3.2. Avrupa Merkez Bankası'nın Görev ve Yetkileri

AMB Avro basımında tek yetkili kurumdur. 1 Ocak 1999'dan beri faaliyetlerini sürdürmektedir. ABİHA'nın 127. maddesinde AMBS'nin temel hedefi fiyat istikrarını sürdürmektir. Diğer görevleri ise; birliğin para politikasını belirlemek ve uygulamak, 219. madde hükümlerine uygun olarak kambiyo işlemlerini yürütmek, üye devletlerin resmi döviz rezervlerini tutmak ve yönetmek ve ödeme sistemlerinin düzgün işlemlerini desteklemektir. Yetki alanına giren konularda AMB, birlik kurumları, organ, ofis veya ajanslarına veya ulusal makamlara görüş sunabilir. Ayrıca, kredi kuruluşlarının denetimi ve mali sistemin istikrarı konusunda yetkili makamlar tarafından izlenen politikalara katkıda bulunur. (European Union, 2008) AMBS'nin çalışmalarına yardımcı olması için 18 alt komite⁵ bulunmaktadır. AMB gerçekleştirdiği faaliyetlerini yıllık, üç aylık ve aylık şeklinde raporlar halinde hazırlar. Hazırlanan bu raporlar Parlamento, Konsey ve Komisyon'a sunulur.

⁵ Bkz.: (European Central Bank, 2015:19)

1.9. Avrupa Birliği'nin Danışma Organları

Bu bölümde AB'nin temel kurumları arasında yer almayan ama AB kurumlarına yardım amaçlı kurulan danışma organlarından bahsedilecektir.

1.9.1. Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi

AKÇT'yi kuran 1951 Paris Antlaşması'nda kömür ve çelik üretimi sektöründe çalışan üretici, işçi ve tüketicilerin çıkarlarını korumak amaçlı Danışma Komitesi kurulmuştur. 1957 Roma Antlaşması'nın 5. maddesinde ise AET ve EURATOM'a ait tek bir Ekonomik ve Sosyal Komite (ESK), Komisyon'a yardım amaçlı danışma organı olarak oluşturulmuştur. 1967 Füzyon Antlaşması ile üç topluluğun kurumları birleştirilmiş, fakat Danışma Komitesi ve ESK ayrı olarak kalmıştır. AKÇT'yi kuran antlaşma 23 Temmuz 2002 tarihinde sona erdiğinde ESK, Danışma Komitesi'nin görevini devralmıştır. (CVCE.eu, 2009a)

Diğer AB kurumları gibi ESK'nın da yetki alanı genişlemiştir. TAS ile ESK kanunların yakınlaştırılması (m.100a), çalışma ortamının iyileştirilmesi (m.118a) ve araştırma ve geliştirme faaliyetleri (m.130i) vb. konularda danışılma yetkisini elde etmiştir. (European Communities, 1987). Maastricht Antlaşması ile trans-Avrupa ağı taşımacılık faaliyetleri (m.75), mali düzenlemeler (m.99) ve endüstri (m.130) konularında görüş bildirme yetkisini almıştır. Ayrıca bu antlaşmanın 194. maddesine göre; ESK kendi iç tüzüğünü yapma yetkisini de elde etmiştir, aynı maddede ESK'nın üye sayısı 189 olup görev süreleri ise dört yıl olarak belirlenmiştir. (European Communities, 1992). Amsterdam Antlaşması ile ESK'nın danışma organı olarak, istihdam (m.109q), eşit ücret, eşit muamele düzenlemesi (m.119) ve halk sağlığı (m.129) alanlarına da dâhil olmuştur. Ayrıca, Antlaşmanın 46. maddesine göre; Avrupa Parlamentosu'nun da gerektiğinde ESK'ya danışması zorunlu hale getirilmiştir. (European Communities, 1997)

2002 yılında ESK iç tüzük değişikliği ile Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (AESK) adını almıştır. ABİHA'nın 301. maddesine göre; AESK'nın üye sayısı 350'yi geçemez. Komitenin yapısı Komisyon'un teklifiyle Bakanlar Konseyi tarafından oluşturulur. Komite, AB üyesi devletlerin seçtiği üyelerden 5 yıllık bir dönem için seçilmektedir. Komite kendi başkan ve başkan yardımcısını 2,5 yıl için seçmektedir. Komite, iç tüzüğünü kabul eder. Komite, Avrupa Parlamentosu, Konsey veya Komisyon'un talebi üzerine başkanı tarafından

toplantıya çağrılır. Komite, kendi inisiyatifiyle de toplanabilir. Ayrıca Bakanlar Konseyi, Komite üyelerinin ödeneklerini belirler. (European Union, 2008)

AESK'ye Avrupa Parlamentosu, AB Konseyi ve Avrupa Komisyonu tarafından çeşitli konularda danışılmaktadır. Ayrıca kendi inisiyatifiyle ilgili görüş bildirebilmektedir. Üyeler, hükümetlerinden bağımsız olarak AB için çalışırlar. Yılda 9 kez buluşuyorlar. Görüşler basit oy çoğunluğu ile kabul edilir. Üyeler, hükümetlerinden bağımsız olarak AB için çalışır ve yılda 9 kez toplanırlar. Görüşler basit oy çoğunluğu ile kabul edilir. Toplantılar, AESK'nın uzman bölümleri ve endüstriyel değişim danışmanlığı komisyonu tarafından hazırlanmaktadır. AESK, temel olarak bilgileri paylaşmak ve belirli konuları tartışmak için AB genelindeki bölgesel ve ulusal ekonomik ve sosyal konseylemlerle temas halindedir. Merkezi Brüksel'de olup hem organizasyonu hem de operasyonu konusunda özerktir. (European Union, T.Y.a)

1.9.2. Avrupa Bölgeler Komitesi

Maastricht Antlaşması'nın 300. maddesi ile ABK, AB'deki bölgesel ve yerel makamların çıkarlarını temsil eden ve Konsey ve Komisyon adına kendi görüşlerini ele alan bir danışma organı olarak oluşturulmuştur (European Union, 2008) ABK'nın danışma yetkileri AESK ile paralel bir şekilde gelişmiştir. ABK, Amsterdam, Nice ve Lizbon Antlaşmalarında AESK ile aynı haklara sahip olmuştur. Amsterdam Antlaşması, ABK'nın örgütsel özerkliğini güçlendirmiş ve danışmanlık rolünü genişletmiştir. Nice Antlaşması ise üyelerinin bölgesel ve yerel yönetimlerin temsilcileri olarak siyasi sorumluluk içinde hareket etmelerini sağlayarak ABK'nın demokratik meşruiyetini doğrulamıştır. Lizbon Antlaşması ise ABK'nın danışma rolünü güçlendirmiş ve gerektiğinde ayrıcalıklarını savunma için ABAD'a başvurma hakkına sahip olmuştur. (CVCE.eu, 2009b)

Avrupa Bölgeler Komitesi (ABK) oluşumu ABİHA'nın 305, 306 ve 307. maddelerinde ifade edilmiştir. ABK'nın üye sayısı en fazla 350 olup, 5 yıllık bir dönem için seçilmektedir. Komitenin yapısı Komisyon'un teklifiyle Bakanlar Konseyi tarafından oluşturulur. Komite kendi başkan ve başkan yardımcısını 2,5 yıl için seçmektedir. Komite, iç tüzüğünü kabul eder. Komite, Avrupa Parlamentosu, Konsey veya Komisyon'un talebi üzerine başkanı tarafından toplantıya çağrılır. Komite, kendi inisiyatifiyle de toplanabilir. (European Union, 2008)

ABK üyeleri her üye devletin yerel ve bölgesel yönetimlerinde görevli kişilerden seçilen 350 asıl, 350 de yedek üye seçilir ve her üye devlet komitede kendi delegasyonunu oluşturur. Delegasyonun büyüklüğü üye devletin nüfusuna bağlı olarak değişmektedir. Her üye komitede bulunan siyasi gruplara kendi siyasi görüşü doğrultusunda katılabilmektedir. Komitede bağımsızlar dâhil 6 siyasi grup bulunmaktadır: Avrupa Sosyalist Partisi, Avrupa Halk Partisi, Avrupa İttifakı, Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu, Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu ve bağımsızlar. (European Union, T.Y.b)

ABK'nın çalışmaları genel kurul şeklinde gerçekleşmektedir. Bu genel kurullar yılda 6 kez olacak şekilde yapılmaktadır. Genel kurulda görüşülmesi için ABK'nın bir üyesi raportör paydaşlara danışarak bir görüş (*opinion*) hazırlar ve metin haline getirir. Bu metin ise komiteye bağlı komisyon tarafından incelendikten sonra genel kurula sunulur. Genel kurula sunulan görüş oylanır, kabul edilirse rapor haline getirilir ve ilgili kuruma sunulur. (European Committee of the Regions, T.Y.)

1.9.3. Avrupa Ombudsmanı

Avrupa Ombudsmanı, Maastricht Antlaşması ile kurulmuştur. Antlaşmanın 8d. maddesinde birlik üyesi devlette yaşayan tüm özel ve tüzel kişilerin antlaşmanın 138e. maddesine uygun şekilde kurulacak Ombudsmana başvurma imkanı bulunmaktadır. Ombudsman Avrupa Parlamentosu tarafından atanmaktadır. Tüm vatandaşlar ABAD ve İlk Derece Mahkemesi hariç tüm birlik kurumları ve organları hakkında kötü yönetim konusunda şikâyet edebilmektedir. Şikâyeti inceleyen Ombudsman şikâyet edilen kurum hakkında incelemesini üç ay içinde tamamlar ve bir rapor halinde Parlamento'ya ve şikâyet edilen kuruma sunar. (European Communities, 1992)

Jacob Söderman 12 Temmuz 1995 tarihinde Parlamento tarafından ilk Ombudsman olarak atanmıştır. Emily O'Reilly 1 Ekim 2013 tarihinden beri mevcut Ombudsman olarak görevine devam etmektedir. (European Ombudsman, T.Y.a) ABİHA'nın 228. maddesine göre; Ombudsman ataması Avrupa Parlamentosu seçimlerinden sonra yapılmaktadır. Ombudsman görevi haricinde başka bir işle ilgilenemez ve Parlamento'nu isteğiyle ABAD tarafından görevinden uzaklaştırılabilir. (European Union, 2008)

Avrupa Ombudsmanı birçok alanla ilgilenmektedir. AB kurumlarının şeffaf olması ve hesap verilebilirliğinin denetlenmesi, etik kurallara uyulması, AB kamu harcamaları, temel haklar ve özgürlükler ve kurum yönetimlerinin uygulamaları ve personel sorunları Ombudsmanın dâhil olduğu temel alanlardır. Vatandaşlar bu alanlardaki her türlü şikâyet hakkında Ombudsmana başvurabilmektedir. Ombudsman süreci, şikâyetin alınması ile başlar, daha sonra şikâyet değerlendirilir ve sonucu Parlamento'ya ve ilgili kuruma rapor halinde iletilir. Şikâyet ilgili kurum tarafından kabul edilirse konu çözüme kavuşur. Ombudsman kurumu suçlu görürse, kurumdan kendini savunması için üç ay süre verir; üç ay süre sonunda şikâyetin çözülmesi için ilgili kuruma gereken tavsiyeler Ombudsman tarafından yapılır. (European Ombudsman, T.Y.b)

2. BÖLÜM

2. BREXIT SÜRECİ

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı dört krallıktan oluşmaktadır: İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda. ‘Britanya’ kelimesi zaman zaman ‘Birleşik Krallık’ yerine kullanılsa da küresel siyasette Birleşik Krallık kavramı tercih edilmektedir (Encyclopedia Britannica, 2018). İngiltere, Büyük Britanya’nın bir parçası olmasına rağmen başkent Londra’nın burada bulunmasından dolayı ‘Birleşik Krallık’ın tamamını temsil ettiği yanlış olsa bile kabul görmektedir. Tezimizde ülke adı olarak ‘Birleşik Krallık’ kabul edilmiş ve kullanılmıştır. ‘Brexit’ kelimesi İngilizce ‘British’ ve ‘exit’ kelimesinin birlikte kullanımıyla türetilen bir kelimedir. Anlam olarak Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden (AB) ayrılması anlamına gelir (Hunt & Wheeler, 2018).

Bu bölümde Birleşik Krallık’ın Brexit sürecinde gelişen olaylar kronolojik olarak ele alınacaktır. Öncelikle AB’den ayrılma referandumu öncesi gelişen olaylar anlatılmıştır. Daha sonrasında ise referandum sonucunda Birleşik Krallık’ta başbakanların değişmesi ve ardından da Birleşik Krallık’ı AB’nden ayıracak yasal düzenlemelerin hazırlanması gelmektedir. Birleşik Krallık’ı AB’den ayıracak anlaşmanın hazırlanması için Avrupa Birliği Antlaşması’nın (ABA) 50. Maddesi yürürlüğe konmuştur. AB’den ayrılma – Brexit süreci için müzakereler iki fazda gerçekleşmiştir. Öncelikle Avrupa Konseyi tarafından yürütülen müzakereler daha sonra görevi Avrupa Komisyonu’na bırakmıştır. Brexit anlaşması taslağı bu müzakereler sonucunda hazırlanmış ve Birleşik Krallık yasa gereği onaylanması için kendi parlamentosuna sunmuştur. Hazırlanan Brexit anlaşma taslağı ilk seferde kabul edilmemiş ve iki defa düzenlenerek tekrar parlamentoya sunulmuştur. Brexit tarihi ertelendiği için Avrupa Parlamentosu seçimleri Birleşik Krallık’ta zorunlu olarak yapılmış ve hükümet partisi büyük bir yenilgi almıştır. Ayrıca parlamentoya sunulan Brexit anlaması üçüncü seferde de kabul edilmemiştir. Kabul edilmeyen anlaşma Başbakan Theresa May’in istifasının temel nedenlerinden biri olmuştur. Yerine ise 24 Temmuz 2019 tarihinde Londra eski belediye başkanı ve Dışişleri eski Bakanı Boris Johnson gelmiştir. Yeni başbakan 31 Ekim 2019 tarihinin Brexit günü olacağını ifade etmiştir.

2.1. AB Referandumu Öncesi Gerçekleşen Olaylar

AB'den ayrılma konusunda yapılan referandumun nasıl sonuçlanacağını anlamak için referandum öncesi gerçekleşen olayları incelemekte fayda var. AB'nin üyeleri arasında bütünleşmeye en az istekli olan her zaman Birleşik Krallık olmuştur. Birleşik Krallık bu duruşunu AB'nin sosyal politikaları, serbest dolaşım, ekonomik ve parasal birlik konularının dışında kalarak göstermiştir.

2.1.1. David Cameron'un Açıklamaları

Brexit'in önemi bir küresel gündem haline gelmesi 2013 yılında Cameron'un yaptığı bir konuşma sonrası olmuştur. Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron (2013) Bloomberg kanalına yaptığı bahsi geçen konuşmada AB'ye yönelik eleştirilerini üç ana başlıkta toplamıştır: Euro Bölgesindeki mali kriz, yetersiz rekabet ortamı ve AB ile vatandaşlar arasındaki uçurum. Bu eleştirilerin devamında ise Cameron AB'yi 21 yüzyıla taşıyacağını iddia ettiği beş prensip ortaya koymuştur: Adil rekabet ortamı, bütünleşme ve Tek Pazar konularında esneklik, yetkisel gücün AB'den üyelerine geri verilmesi, demokratik hesap verilebilirlik ve adil düzenlemeler. Cameron referandum konusunda vatandaşlarının çekincelerinden söz etmiş; konuşmasının devamında öne sürdüğü prensipler doğrultusunda AB ile müzakere isteğini belirtmekle beraber, ülkesinin AB'den ayrılma konusunda referanduma götüreceğini belirtmiştir. Referandumun gelecekte gerçekleşmesi halinde ise AB ile yapılacak müzakerelerin olumlu sonuçlanması halinde kendisinin de AB'de kalma yanlısı kampanyayı destekleyeceğini belirtmiştir. Bu durumu anlamak istersek; Cameron'un İngiliz toplumunda AB karşıtı sosyal dalgayı konsolide edebilmek için, mevcut talebi reddetmeden ülkesinin çıkarına bir sonuç alabileceği bir süreci yönetmek arzusunda olduğu sonucuna varabiliriz. Daha açık bir ifadeyle 2008 mali krizinin etkilerinin 2013'te dahi devam ediyor olması İngiliz halkında AB'ye karşı bir güvensizlik hissi yaratmıştır. Cameron her ne kadar bu durumun müsebbininin AB olduğunu düşünmese de, toplumda ortaya çıkan bu algıya direnmek yerine onu yönetebileceği bir süreci oluşturmayı tercih ettiğini düşünmek mümkündür.

David Cameron'un referandum seçeneği hakkında konuşması parti içinde de geniş yankı buldu. Birleşik Krallık yönetimini elinde tutan Muhafazakâr Parti 2015 genel seçimleri öncesinde açıkladığı manifestoda AB'de kalıp kalmayacaklarını oylayacakları referandum

tarihini 2017 yılının sonu olarak belirlemiştir (UCREL, 2015). Manifestoda yapılacak referandumla artık son sözü halkın söyleyeceğinin altı çizilir. Avrupa Konseyi ise 25-26 Haziran 2015 tarihlerinde yapılan zirve toplantısında David Cameron'un dile getirdiği referandum konusunun Aralık ayında yapılacak olan toplantıda görüşülmesini toplantı sonuç tutanağında belirtilmiştir (European Council, 2015).

2.1.2. AB Referandum Kampanyaları

Avrupa Konseyi referandum konusunu ileri bir tarihe ertelese de Birleşik Krallık'ta referandum kampanyası çoktan başlamıştır. Kuruluş amacı AB'den ayrılma yönünde kampanya yürütmek olan '*Vote Leave, take control*' (2015) isimli platform çeşitli siyasi görüşten ve sınıftan insanları Brexit talebiyle bir araya getirmiştir. Özellikle Michael Gove ve Boris Johnson gibi siyasiler bu hususta öne çıkan kişiler olmuştur. Bu platformun en etkili söylemleri şunlar olmuştur: AB kurumlarının yetersiz olduğu; Brüksel'e gönderilen haftalık 350 milyon sterlinin AB yerine 'Ulusal Sağlık Servisi (*National Health Service – NHS*)'ne harcanmasının vatandaşların çıkarına olacağı ve Brüksel'e bırakılan kontrolün yeniden kazanılması gerektiği. Kampanyanın simgesi haline gelen kırmızı otobüs ve üzerinde yazılan NHS ile ilgili kampanya sloganları çok dikkat çekmiştir (Hartley-Parkinson, 2017).

Karşı kampanya olarak da karşı hükümet destekli '*Britain Stronger in Europe*' (2015) adlı AB'de kalma taraftarı organizasyon kurulmuştur. Bu organizasyonun yaptığı kampanyanın temel argümanları ise Birleşik Krallık'ın AB ile daha güçlü olduğu ve üyeliğin yurttaşlara daha çok istihdam sağladığı olmuştur. AB'den ayrılmanın ülke için olumsuz sonuçlar doğuracağı ve geri dönüşü olmayacağı yönündeki argümanları kampanyanın "korku projesi" (*project fear*) olarak adlandırılmasına neden olmuştur. (Jack, 2015) Her iki kampanyada da Türkiye'nin AB'ne aday üyeliği olumsuz bir örnek olarak kullanılmıştır (Cookman, 2016).

2.1.3. AB ile Yeni Bir Uzlaşma

Başbakan David Cameron Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk'a yazdığı 10 Kasım 2015 tarihli mektubunda Birleşik Krallık olarak dört konuda –ekonomi yönetimi, rekabet, egemenlik ve serbest dolaşım- yeniden müzakere isteğinden bahsetmiştir. Ayrıca David Cameron mektubunda bu konuları görüşme konusunda istekli olduğunu ve bir sonuca

varacaklarını umduğunu da belirtmiştir. Mektubun başlığının ‘İyileştirilmiş AB’de Birleşik Krallık için Yeni bir Uzlaşma (*A New Settlement for the United Kingdom in a Reformed European Union*)’ olması ayrıca önemlidir (Gov.uk, 2015a).

Cameron’un mektubu ile başlayan süreç Parlamento’ya⁶ getirilmiş ve AB Referandumunun nasıl ve hangi tarihlerde yapılacağı ve kimlerin nerede oy vereceğini belirten ‘Avrupa Birliği Referandum Yasası (*European Union Referendum Act*)’ çıkarılmıştır. Bahsi geçen yasa Kraliçe tarafından da onaylanmıştır (Gov.uk, 2015b).

Avrupa Konseyi başkanı Donald Tusk 2 Şubat 2015’te diğer üyelere yazdığı mektubunda Başbakan David Cameron’ın bahsettiği konularla ilgili düşüncelerini belirtmiştir. Donald Tusk Avrupa Konseyi başkanı olarak görevinin AB’nin bütünlüğünü sağlamak olduğunu, Birleşik Krallık vatandaşlarının referandumda AB’de ‘kalmak ya da kalmamak’ konusunda kararına saygı duyacağını ifade etmiştir (European Council, 2016a). Avrupa Konseyi ile görüşmelere başlayan Başbakan David Cameron Londra’da başbakanlık konutu önünde gazetecilere yaptığı açıklamada da AB Referandumunun 23 Haziran 2016 tarihinde yapılacağını açıklamıştır (Bbc.com, 2016a).

Daha önce referandumda AB’de kalma yönünde kampanyayı parti olarak destekleyeceği belirtilen Cameron hükümeti 2015 genel seçimlerinden bu yana Avrupa Konseyi ile yapılan müzakereler sonucunda uzlaşılan dört konu –ekonomi yönetimi, rekabet, egemenlik ve serbest dolaşım- ve Birleşik Krallık’ın neden AB’de kalması gerektiğine ilişkin görüşlere yer veren bir belge yayınlamıştır (Gov.uk, 2016a). Bu belge Avrupa Konseyi tarafından da yayınlanmıştır. (EUR-Lex, 2016c) Bu düzenlemenin bir sonucu olarak AB vatandaşlarının Birleşik Krallık’ta alabildiği işsizlik maaşı, çocuk yardımı gibi devlet yardımlarına sahip olabilmeleri için dört yıl ülkede yaşama koşulu getirilmiştir. Bu şartın dışında Euro bölgesinden bulunmayan Birleşik Krallık’ın çıkarlarına saygı duyulması, ulusal parlamentolara daha fazla yetki verilmesi ve AB’nin ‘*daha yakın bir birlik*’ gibi yetkilerini ve sorumluluklarının arttıracak politikalarından kaçınılması yer almaktadır. Bu düzenlemeyi AB’nin Birleşik Krallık’a üyelikten çıkmaması için verdiği bir taviz olarak değerlendirmek mümkündür. Keza serbest dolaşım ilkesi gereği işsizlik maaşı gibi uygulamalarda vatandaşlık

⁶ Birleşik Krallık’ta parlamento Lordlar Kamarası ve Avam Kamarası olarak iki kanattan oluşmaktadır. Yasama yetkisini çoğunluğu Avam Kamarasında bulunmaktadır. Tezde parlamento olarak Avam Kamarası kabul edilmiştir.

esas getirmek Avrupa siyasal bütünleşmesinin mantığına aykırıdır. Benzer bir şekilde kurucu antlaşmaların tümünde AB'nin amacının daha yoğun bir bütünleşme olduğu açıkça ifade edilirken ulusal yetkileri arttıran bu düzenleme de ilkesel bir erozyon olarak değerlendirilebilir.

Birleşik Krallık hükümeti uzlaşılan antlaşma taslağı sonrasında “Neden hükümet AB’de kalmak yönünde oy vermenin Birleşik Krallık açısından en iyi karar olduğunu düşünmektedir?” (*Why the Government believes that voting to remain in the European Union is the best decision for the UK*)’ adında bir broşür hazırlamış ve broşürü ülkenin her tarafına dağıtmıştır (Gov.uk, 2016b) Broşürde Birleşik Krallık’ın AB’nde özel bir statü elde ettiği belirtilmiştir; kesinlikle Euro para birimine katılmayacağı, sınır kontrolünün tam olarak kontrol edileceği, ülkenin gelecekte Avrupa siyasi bütünleşmesi dışında kalacağı teyit edilmiştir. AB içinde daha güçlü bir ekonomiye sahip bir ülke olarak kalacağı ve istihdamın daha çok artacağına önemine değinilmiştir. Birleşik Krallık vatandaşlarının AB sayesinde serbest seyahat hakkının olduğunu altı çizilmiştir. Birleşik Krallık’ın AB’den ayrıldığı takdirde ise Tek Pazar’a ulaşmada AB kuralları ve politikaları hakkında söz hakkının olmayacağı ve ülkenin yıllar sürececek bir belirsizliği itileceği belirtilmiştir. Yapılan antlaşma sayesinde sınırların daha iyi kontrol edilebilmesi ile güvenliğin artacağı önemle vurgulanmıştır.

Birleşik Krallık’ın bu noktaya gelmesi pe de şaşırtıcı değildir. AB’ye üye olduktan sonra bile AB’nin bütünleşme politikalarına uzak durmuştur. Maastricht Antlaşması öncesi AB ve Birleşik Krallık ilişkilerinin çok iyi olmadığı bir dönemdir. Birleşik Krallık, kendi iş ve işçi yasalarına engel gördüğü için, 9 Aralık 1989 tarihinde imzalanan işçilerin temel sosyal hakları hakkındaki Topluluk şartına imza atmamıştır. Aynı şekilde Maastricht Anlaşması’nda yer alması istenen işçilerin serbest dolaşımı, adil ücret isteme hakkı, iş sağlığı ve güvenliği gibi konuları içeren sosyal şart Birleşik Krallık’ın tepkisiyle karşılaşmış ve antlaşmaya ekli protokol olarak kalmıştır. Bunun öncesinde de Birleşik Krallık serbest dolaşıma karşı olduğunu 1985 yılında Schengen Antlaşması’na çekince koyarak göstermiştir. Benzer çekinceler AB’de ekonomik ve parasal birlik konularında da görülmektedir. 1 Ocak 1999 yılında Birleşik Krallık, Danimarka ile birlikte gereken mali kriterlere sahip olmalarına rağmen Avro alanı dışında kalmıştır. Birleşik Krallık AB’ye üye olduğundan beri kendi parasını bırakma fikrine ulusal çıkarları ve egemenliğini bahane ederek uzak durmuştur. (Ullan, 2017:221-226) Bu nedenlerden dolayı Birleşik Krallık sıklıkla ‘tuhaf ortak (*awkward partner*)’ olarak adlandırılmıştır (George, 1998:275).

2.2. AB Referandumunu

Birleşik Krallık'ta 23 Haziran 2016 tarihinde AB'den ayrılma konusunda referandum yapılmıştır. Referandum sonucu istediği gibi çıkmayan Başbakan David Cameron istifa etmiş ve yerine Theresa May yeni başbakan olmuştur.

2.2.1. AB Referandumunu ve David Cameron'un İstifası

Birleşik Krallık'ta 23 Haziran 2016 tarihinde AB Referandumunu yapıldı. Referandum sonucu AB'nden ayrılma yönünde olmuş, David Cameron hükümeti ile AB arasında yapılan ve Birleşik Krallık lehine pek çok tavizler elde edilen antlaşmaya rağmen referandumda Brexit'e evet kararı çıkmıştır. Oy oranları şu şekilde gerçekleşmiştir: AB'den Ayrılma %51,9 (17,410,742 oy), AB'de Kalma %48,1 (16.141.241 oy). Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron yapılan referandumda AB'nden ayrılma kararı çıkması sonucunda referandumun ertesi günü başbakanlık konutu önünde yaptığı açıklamayla yenilgiyi kabul ettiğini ve vatandaşların karar verdiğini belirterek başbakanlıktan istifa etmiştir (Bbc.com, 2016b).

Brüksel'de 27 AB üyesi, Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu başkanlarının katılımı ile 29 Haziran 2016 tarihinde yapılan gayri resmi toplantıda Birleşik Krallık'ın üyelikten ayrılma isteğini üzüntüyle karşılandığı belirtilmiştir. Toplantıda Birleşik Krallık'ın kesin ayrılıncaya kadar üye olarak sorumluluğunun devam edeceği ve 50. Madde yürürlüğe konulmadan hiçbir türlü müzakere olmayacağını teyit edilmiştir (European Council, 2016b).

2.2.2. Theresa May Hükümeti ve Brexit

David Cameron'un istifasından sonra Muhafazakâr Parti liderliğine ve Başbakanlığa 13 Temmuz 2016 tarihinde Theresa May seçilmiştir. Theresa May Birleşik Krallık'ın ve Muhafazakâr Parti'nin '*Demir Leydi*' lakabıyla tanınan Margaret Thatcher'dan sonra ikinci kadın başbakanı olmuştur. Theresa May 2010 yılından itibaren İçişleri Bakanlığı görevini yürütmekteydi. Hükümet kabinesinde ise AB ile müzakereleri yürütmek üzere David Davis ise Avrupa Birliği'nden Ayrılmadan Sorumlu Devlet Bakanı (*Secretary of State for Exiting the European Union - Brexit*) olarak seçilmiştir (Bbc.com, 2016c).

Görevi devralan Başbakan Theresa May Muhafazakâr Parti Konferansında ‘1972 Avrupa Toplulukları Yasası⁷’nın feshedileceğini ve Brexit sürecini başlatacak Lizbon Antlaşması’nın 50. maddesinin 2017 Mart’ının sonuna kadar yürürlüğe koyulacağını açıklamıştır (Politicshome, 2016).

2.2.3. Brexit’e İtirazlar

AB referandumda oy oranlarının birbirine yakın olması ülke içinde tepkilere de neden olmuştur. Öyle ki, Kuzey İrlanda’da Raymond McCord adında bir vatandaşın 28 Ekim 2016 tarihinde Yüksek Mahkeme’ye Brexit aleyhine açtığı davada Birleşik Krallık Hükümeti’nin ‘1998 Hayırlı Cuma Anlaşması⁸ (*Good Friday Agreement 1998*)’na göre tek başına 50. Madde yürürlüğü koyamayacağı itirazı görüşülmüş ve mahkeme tarafından talep reddedilmiştir (Bbc.com, 2016d). Fakat Gina Miller ve Dos Santos adlı vatandaşların Yüksek Mahkemeye yaptığı başvuruda Birleşik Hükümeti’nin AB’den ayrılma sürecini başlatacak olan 50. maddeyi Parlamento onayı olmadan yürürlüğe koyamayacağı itirazı görüşülmüş ve Yüksek Mahkeme açılan davada Hükümet aleyhine karar vermiştir (Courts and Tribunals Judiciary, 2016). Theresa May hükümeti karara itiraz etmiştir, fakat Yüksek Mahkeme Brexit sürecinin parlamento onayı olmadan resmen başlatılıp başlatılamayacağı kararını korumuş ve hükümetin itirazını reddetmiştir (Bbc.com, 2017a).

2.3. Müzakerelerin Yasal Altyapısının Oluşturulması

AB ile yapılacak müzakerelerinin başlamasından önce Birleşik Krallık hükümeti yasal altyapıyı sağlamak için harekete geçmiştir. Daha sonra Theresa May ABA’nın 50. maddesinin yürürlüğü koyulması için Avrupa Konseyi’ne mektup yazmıştır. Avrupa Konseyi de AB adına müzakere yürütmek için gerekli ilke kılavuzunu yayınlamıştır.

⁷ ‘1972 Avrupa Toplulukları Yasası (*European Communities Act 1972*)’ Birleşik Krallık’ın Avrupa Topluluğu, Euratom ve AKÇT’na üyeliği ile beraber AB yasalarının iç hukuka uygulanmasını sağlamıştır. Bkz.: (Legislation.gov.uk, T.Y.).

⁸ ‘1998 Hayırlı Cuma Anlaşması (*Good Friday Agreement 1998*)’ Kuzey İrlanda’da ayrılıkçılar ve birlikçiler arasında yapılan barış anlaşmasıdır. Kuzey İrlanda’da uzun yıllar süren şiddeti sona erdirmiştir. Bu anlaşma ile Birleşik Krallık hükümet olarak bazı yetkilerini Kuzey İrlanda’ya devretmiştir. Bkz.: (DGE, 2013:8).

2.3.1. AB “Geri Çekilme Bildirimi” Yasası

Yüksek Mahkemenin kararı sonrasında yasal düzenlemenin gerek olduğu anlaşılmış ve Birleşik Krallık hükümeti ‘AB’den Çekilme Bildirimi Yasa Tasarısını (*European Union (Notification of Withdrawal) Bill*) hazırlamıştır. İki meclisten de hızlı bir şekilde oylanarak geçen yasa tasarısı 16 Mart 2017 tarihinde Kraliçe tarafından onaylanarak yasa haline gelmiştir. Sadece iki maddeden oluşan yasada 50. maddeyi yürürlüğü koyma yetkisini Başbakanı verilmiştir (Parliament.uk, 2017a). Hükümet gerekli olan yasayı çıkardıktan sonra hız kaybetmeden Brexit konusunda çalışmalara başlamıştır. İlk olarak hükümetin siyasi pozisyonu belirten ‘Birleşik Krallık’ın Ayrılışı ve AB ile Yeni Ortaklık (*The United Kingdom’s exit from and new partnership with the European Union White Paper*)’ adlı beyaz kitabı yayınlamıştır. Yayımlanan beyaz kitap hükümetin temel Brexit stratejisini belirlemektedir. Kitapta Brexit sürecinin kanunlara uygun, açık ve kesin bir şekilde yürüyeceği teminatı verilmektedir. Kitap 12 başlık altında hükümetin Brexit konusunda nasıl bir yol izleyeceği hakkında detaylar verilmektedir. Kitapta AB ile ileride yapılacak olan ayrılma (Brexit) anlaşmasına konu olacak maddeler üzerinde görüşler sunulmuş ve Brexit sonrası AB haricinde diğer ülkeler ile yapılan antlaşmalar hakkında güvenceler verileceği belirtilmiştir (Gov.uk, 2017a).

2.3.2. Theresa May’in Donald Tusk’a Mektubu

Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May’in 29 Mart 2017 tarihinde Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk’a hitaben yazdığı, 50. maddeyi yürürlüğe koyacağını belirten mektubunda Birleşik Krallık vatandaşlarının 23 Haziranda ayrılmak için karar verdiğini ‘AB’den Çekilme Bildirimi Yasası’na dayanan yetkiyle Avrupa Birliği’nden ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu’(EURATOM) ndan ayrılacağını beyan etmiştir. Mektubunda mümkün olan en hızlı ve en yakın zamanda Brexit’in gerçekleşmesi niyetini belirtmiştir. Buna ek olarak, Brexit sonrasında AB ile nasıl bir işbirliği yapılacağı konusunda müzakere yapmak istediğini de belirtmiştir. Müzakere yapılmadan ayrılma gerçekleştiğinde Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) standartlarında ticaretin devam edeceğinden suçla ve terörizmle mücadele gibi güvenlik konularında iki taraf içinde zafiyet oluşabileceğini belirtmiştir. Bundan dolayı ayrılma sonrasında AB ile daha yakın ve özel bir ortaklık istediklerini belirtmiştir. Bu ortaklığın nasıl olması gerektiği konusunda bazı prensipler öne sürmüştür. Bunlar; daha yapıcı ve saygılı bir işbirliği, vatandaşların önceliği, kapsayıcı bir anlaşmadır. Bunun yanında,

Birleşik Krallık'ın İrlanda Cumhuriyeti ile olan özel ilişkisi konusunda gereken önemin gösterilmesini ifade etmiştir. Son olarak, bir an önce teknik konularda detaylı olarak müzakerelerin başlaması ve Brexit sonrası yeni ortaklığın bir an önce oluşturulmasını istenmektedir (Gov.uk, 2017b).

2.3.3. Beyaz Kitap: 'Büyük Fesih Yasa Tasarısı'

Mektubun hemen ardından 20 Mart 2017 tarihinde Birleşik Krallık hükümeti AB'den ayrılma konusunda uygulanacak ve değiştirilecek yasalar hakkında bilgiler içeren 'beyaz kitap' yayınladı. 'Büyük Fesih Yasası Tasarısı (*Great Repeal Bill*)' beyaz kitabı adı verilen belge AB yasal mevzuatının Birleşik Krallık iç hukukuna aktarılmasını öngörmektedir. Birleşik Krallık'ın 1972'de imzaladığı 'Avrupa Toplulukları Antlaşması'nın iptal edilmesi ve Avrupa Birliği Adalet Divanı'(ABAD) nın Birleşik Krallık yasaları üzerindeki yetkisinin de sona ermesi konusu da bu kitapta belirtilmiştir. Brexit tam olarak gerçekleştiğinde AB yasaları mevzuatı Birleşik Krallık'a uygun hale getirilip ayrılmanın sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesi öngörülmüştür (Gov.uk, 2017s).

2.3.4. Avrupa Konseyi Brexit Müzakere İlke Kılavuzu

Avrupa Konseyi 31 Mart 2017 tarihinde Birleşik Krallık sonrası birliğin geleceğine dair 'müzakere ilke kılavuzu (*negotiation guidelines*)' taslağını yayınlamış, 29 Nisan 2017 tarihinde ise taslağın onaylanmış halini sunmuştur. Müzakerelerin aşamalar halinde gerçekleşeceği kararlaştırılmış ve müzakere bitiş ve Brexit tarihi 29 Mart 2019 öngörülmüştür. Müzakerelerde antlaşmanın tüm maddeleri üzerinde uzlaşmadığı takdirde tek tek maddeler üzerinde uzlaşmanın antlaşmanın gerçekleşmesi için yeterli olmayacağı kural olarak belirtilmiş ve müzakerelerin olabildiğince şeffaf yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Birleşik Krallık'ın birlikten ayrılana kadar tam bir üye olarak üstüne düşen görev ve sorumluluklarını yerine getireceği ve yasal konularda ABAD'nın vereceği kararların Birleşik Krallık için de bağlayıcı olacağı belirtilmiştir (European Council, 2017d). Taslağın yayınlanmasından sonra Theresa May ve Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk Londra'da bir araya gelmiştir. Kısa toplantıda Brexit müzakereleri ve Cebelitarık konusunda İspanya'nın yıllardır süren karşıtlığından dolayı müzakerelerin biraz düşürülmesi konuşulmuştur (Bbc.com, 2017a).

2.4. Birleşik Krallık'ta Erken Genel Seçim

AB'den ayrılma müzakerelerine eli güçlü girmek isteyen Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May 8 Haziran 2017 tarihinde Erken Genel Seçimlerin yapılacağını açıklamıştır. Açıklamasında normal takvimde 2020 yılında yapılacak olan genel seçimlerin AB ile yapılacak olan müzakereleri sekteye uğramasını engellemek ve Brexit sürecini engellemek ya da yavaşlatmak isteyen muhaliflerini durdurmak için erken seçimlerin yapılacağını belirtmiştir (Bbc.com, 2017b). Ne var ki; Birleşik Krallık'ta yapılan erken genel seçimde Theresa May istediği sonuca ulaşamamıştır. 2015 Genel Seçimine göre; ana muhalefet İşçi Partisi parlamentoda sandalye sayısını arttırırken Muhafazakâr Parti daha az oy alarak parlamentoda çoğunluğu kaybetmiştir. Yaklaşık 47 milyon seçmenin oy kullandığı seçimlerde Muhafazakâr Parti 318, İşçi Partisi 262, İskoçya Ulusal Partisi 25, Liberal Demokratlar Partisi ise 12 milletvekili çıkarmıştır (Bbc.com, 2017d). Bunun sonucunda tek başına hükümeti kuramayan Theresa May Liberal Demokratlar ile koalisyon hükümeti kurmak zorunda kalmıştır.

2.5. Brexit Müzakereleri

Avrupa Konseyi'nin 29 Nisan 2017 tarihinde kabul ettiği kılavuza göre Brexit müzakerelerinin iki faz olarak yapılması kararlaştırılmıştır. 1. faz olumlu olduğu takdirde 2. faza devam edilmesi kabul edilmiştir. Birleşik Krallık müzakerelerde aldığı siyasi tavrı beyaz kitap yayınlamakla gösterirken, Avrupa Konseyi ise siyasi tavrını aldığı ilke kararları ve yayınladığı kılavuzlar ile göstermiştir

2.5.1. Brexit 1. Faz Müzakereleri

Brexit müzakereleri 1. Faz kapsamında 6 tur olarak gerçekleşmiş, 2. Fazda ise 1 tur halinde yapılmıştır. Daha sonra müzakere yetkisi Avrupa Konseyi'nden Avrupa Komisyonu'na devredilmiştir. İlk tur müzakereleri daha kapsamlı gerçekleşirken Avrupa Komisyonu'nun yürüttüğü müzakereler daha çok teknik konularda ve Brexit anlaşması metninin yazılması hakkında gerçekleşmiştir.

2.5.1.1. Brexit 1. tur müzakereleri

Birleşik Krallık ve AB'ni temsilen Avrupa Komisyonu arasında 50. Madde 1. Faz ilk tur müzakereleri 19 Haziran 2017 tarihinde resmen başlamıştır. Müzakerelerin genel oturum ve grup toplantıları şeklinde yapılması kararlaştırılmıştır. Genel oturumların her iki taraftan başkan seçilmesi ve oturumu beraber yönetmesinin uygun olacağı görüşü kabul edilmiştir. Grup toplantıları ise vatandaş hakları, finansal uzlaşma ve diğer ayrılık konularının müzakere edilmesi için oluşturulmuştur. İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda arasındaki gümrük sorununun çözülmesi konusunda ise ayrıca koordinatörler seçilmesine karar verilmiştir. Müzakerelerin ortalama 4 haftada bir yapılmasına ve her oturum sonunda sonuç raporunun açıklanması kararlaştırılmıştır (Gov.uk, 2017n).

2.5.1.2. Beyaz kitap: Teknik düzenlemeler

Birleşik Krallık Brexit müzakerelerinde hükümetin siyasi duruşunu ve politikasını ortaya koyan beyaz kitaplar yayınlamıştır. 13 Temmuz 2017 tarihinde yayınlanan beyaz kitapların ilki olan metin, müzakereler ile paralel olarak AB'de yaşayan Birleşik Krallık vatandaşları ve Birleşik Krallık'ta yaşayan AB vatandaşlarının haklarını düzenleyecek olan beyaz kitaptır. Brexit gününe kadar Birleşik Krallık bir AB üyesi olduğu için AB vatandaşlarının haklarının saklı kalacağı, Brexit sonrasında da AB vatandaşlarının haklarının korunması için gerekli yeni düzenlemelerin yapılacağı belirtilmiştir. Vatandaş haklarının karşılıklı olarak hem AB hem de Birleşik Krallık tarafından korunacağı ifade edilmiştir. AB vatandaşlarının Birleşik Krallık'ta yerleşmesi ve çalışabilmesi için mevcut yasalar gereği 5 yılı tamamlamış olması vurgulanmıştır. Bu haklara sahip AB vatandaşları sosyal güvenlikten yararlanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca; Avrupa Serbest Ticaret Birliği (*European Free Trade Association-EFTA*) -İzlanda, Liechtenstein, Norveç ve İsviçre- ülke vatandaşları için de benzer düzenlemelerin yapılacağı belirtilmiştir (Gov.uk, 2017b).

Brexit müzakereleri devam ederken, Birleşik Krallık hükümeti '*Büyük Fesih Yasa Tasarısı*' olarak da adlandırılan 'AB'den Ayrılma Yasa Tasarısı (*European Union (Withdrawal) Bill*)'nı 13 Temmuz 2017 tarihinde parlamentoya sunmuştur. Tasarı AB ve Birleşik Krallık'ın arasında müzakere edilecek olan Brexit anlaşmasının yasal temelini oluşturacağı gibi '1972 Avrupa Toplulukları Yasası'nın da iptalini düzenlemektedir (Parliament.uk, 2017b).

Birleşik Krallık 2. Tur müzakerelerinin başlamasından hemen önce bir dizi beyaz kitap yayınlamıştır. Bunlar farklı konular üzerine hükümetin aldığı pozisyonu belirlemek için hazırlanmıştır. Bu beyaz kitaplardan biri ‘Birlik içinde devam eden adli ve idari kovuşturmalar (*ongoing union judicial and administrative proceedings*)’ adını almıştır. Brexit gerçekleştiğinde ABAD’nın Birleşik Krallık üzerinde yaptırımları sona ereceğinden Birleşik Krallık’ın taraf da olduğu davaların nasıl sonuçlanacağı üzerinedir (Gov.uk, 2017g). Diğer bir beyaz kitap da nükleer maddeler ve alınan önlemler hakkındadır. Bu konuda Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (*European Atomic Energy Community - Euratom*)’na üye olan Birleşik Krallık üyelikten ayrılrsa da Brexit sonrasında aynı düzenlemeler çerçevesinden çalışmaya devam etmeyi gönüllü olarak talep ettiğini belirtmektedir (Gov.uk, 2017t). ‘*Ayrıcalıklar ve dokunulmazlıklar (Privileges and immunities)*’ başlıklı beyaz kitap ise ABA’nın 7 no’lu protokolünde belirtilen hakların ve ayrıcalıkların gelecekte yapılacak düzenleme öncesi, Brexit sonrası geçiş dönemi boyunca devam etmesi istenilmektedir (Gov.uk, 2017v). Birleşik Krallık hükümeti ayrıca Brexit anlaşmasında AB vatandaşlarının haklarının Birleşik Krallık yasalarında nasıl karşılık bulacağını öngören kanun hükümleri hakkında teknik bir beyaz kitap daha yayınlamıştır. Brexit anlaşması Birleşik Krallık için uluslararası kanun hükmünde olacağı için yaptırımlarına tam uyacağının garantisini vermektedir (Gov.uk, 2017e, Temmuz).

2.5.1.3. Brexit 2. tur müzakereleri

Birleşik Krallık ve AB arasında 14 Temmuz 2017 tarihine gerçekleşen Brexit müzakerelerinin 2. Turu, AB Baş müzakerecisi Michel Barnier ve Birleşik Krallık Brexit Bakanı David Davis arasında gerçekleşmiş, müzakere sonunda vatandaş hakları, finansal anlaşma ve diğer konularda bu tarihe kadar uzlaşılan ve uzlaşılamayan noktalar belirtilmiştir (Gov.uk, 2017f, Temmuz).

2.5.1.4. Beyaz kitap: gelecek işbirliği

Birleşik Krallık 2017 Ağustos ayında AB ile gelecek yıllarda nasıl bir ilişki bağı oluşturmak istediğini belirten bir dizi beyaz kitap yayınladı. Bunlardan ilki olan ‘gümrük birliğinin geleceği (*future customs arrangements*)’ olarak sunulmuştur. Hükümet olarak gelecekte AB ile malların ve kişilerin serbest dolaşımı hakkında önerilerini belirten kitapta ticaretin AB ve Birleşik Krallık için çok önemli olduğu ve ticaretin yavaşlatacak ya da engelleyecek düzenlemelerin yapılmasından kaçınılması tavsiye edilmektedir. Bunun için iki

tür yaklaşım öneriliyor. İlki, mevcut gümrük anlaşmalarında gerekli olan hükümlerin aynen devam etmesi, buna ek olarak da teknoloji tabanlı gümrük ticaretini hızlandıracak tedbirlerin alınmasıyla oluşturulan bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir. Diğeri de AB ile yeni bir gümrük anlaşması öneren yaklaşımdır. AB ve Birleşik Krallık gümrük sınırı ihtiyacını tamamen ortadan kaldıracak ve AB'nin diğer ülkelerden ithalat ihtiyacını giderecek bir yaklaşım türü düşünülmektedir. Bu yaklaşımların gerçekleşmesi için, AB ile gelecekte yakın bir ilişki, küresel kural temelli ticareti destekleyen, anti-rekabet karşıtı, yüksek nitelikli ve herkesin ticaret yapabildiği şeffaf ve kapsayıcı bir ortamın oluşması gerektiği belirtilmektedir (Gov.uk, 2017c).

Birleşik Krallık, Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti hakkında Brexit sonrası nasıl bir pozisyon alacağını gösteren beyaz kitapta hükümet olarak 'Hayırlı Cuma Antlaşması'na sadık kalacağını, 'Ortak Seyahat Alanı (*Common Travel Area*)⁹'nın devam ettireceğini, 'hard border'¹⁰ adı verilen gümrük kontrolünden kaçınacağını ve Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti arasında AB'nin sürdürdüğü PEACE¹¹ (*Programme for Peace and Reconciliation*) programının devam ettireceğini belirtmiştir (Gov.uk, 2017j).

3. Tur müzakereleri öncesinde yayımlanan Birleşik Krallık'ın müzakere tavrını ortaya koyan bir dizi beyaz kitap yayınlanmıştır. Bunlar yatırımcı, firmaları ve vatandaşların yapacakları ticari faaliyetlerin sorunsuz devam etmesi konusunda düzenlenen 'AB ve Birleşik Krallık için ticaretin devamlılığı (*continuity in the availability of goods for the EU and the UK*)' (Gov.uk, 2017o), AB'ye üye iken Birleşik Krallık'ın dâhil olduğu yazışmaların mevcut koşullarda saklanması ve korunmasını içeren 'dokümanlara erişim ve gizlilik (*confidentiality and access to documents*)' (Gov.uk, 2017u) ve yıllar boyunca AB ile Birleşik Krallık arasında gelişen ilişki neticesinde oluşan ticaret, alışveriş ve aile bağlarının Avrupa Adalet Divanı'nın Birleşik Krallık üzerinde yetkisinin sona ermesinden sonra yeniden yakın ve kapsayıcı bir düzenlemeyle korunması konusunda çıkarılan 'sınırlar arası yasal ve sivil

⁹ 'Ortak Seyahat Alanı (*Common Travel Area*)' altında İrlanda Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık vatandaşları serbest dolaşım hakkına; aynı zamanda ikamet ettikleri yerlerde iş, sağlık, eğitim ve sosyal haklara sahiptirler. Ortak Seyahat Alanı İrlanda Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık'ın AB'ye üyeliğinden önce var olduğundan dolayı Brexit müzakerelerine konu değildir. Bkz.: (Dfa.ie, T.Y.)

¹⁰ Cambridge İngilizce sözlüğünde (T.Y.) 'hard border' yolcuların birkaç kontrol noktasından kolayca geçebilmesinin yerine memurlar, polisler ya da askerler tarafından sıkı denetlenen ve kontrol edilen gümrük noktası olarak tanımlanmaktadır. Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti arasında bulunan sınırın Brexit sonrası Birleşik Krallık ve AB arasında tek kara sınırı olacağı için çözülmesi gereken önemli bir sorun teşkil etmektedir.

¹¹ PEACE AB tarafından fonlanan İrlanda/Kuzey İrlanda arasında arışı ve uzlaşmayı devam ettirmeyi amaçlayan bir programdır. 2019 yılına kadar 3 aşama olarak gerçekleşmiş, 4. aşama ise 2014-2020 yılları arasında kapsamaktadır European Parliament (T.Y.f).

çerçeve oluşturma (*providing a crossborder civil judicial cooperation framework*)' (Gov.uk, 2017e, Ağustos) adlı beyaz kitaplardır. Diğer beyaz kitaplar da Brexit sonrasında Avrupa Adalet Divanı'nın Birleşik Krallık üzerinde yetkisinin sona ermesi ile beraber oluşacak yasal boşlukların doldurulması ve ilerde vatandaşların olası sorunların çözümünü sağlayacak yasal bir temel oluşturmak için önerileri belirten 'uygulama ve anlaşmazlıkların çözümü (*enforcement and dispute resolution*)' dür (Gov.uk, 2017f, Ağustos). 3. tur müzakereleri öncesinde hazırlanan kişisel bilgilerin akışı ve korunması konusunda önerileri kapsayan 'kişisel verilerin akışı ve korunması (*the exchange and protection of personal data*)' adlı beyaz kitaptır (Gov.uk, 2017g, Ağustos).

2.5.1.5. Brexit 3. tur müzakereleri

Birleşik Krallık ve AB arasında Brexit konusunda 3. tur müzakereleri 28 Ağustos 2017 tarihinde başlamış, tarafları temsilen AB Baş müzakerecisi Michel Barnier ve Birleşik Krallık Brexit Bakanı David Davis katılmıştır. Bu tur müzakerelerde ana konu vatandaş hakları olmuştur. Konu ile ilgili görüşmelerde detaylı olarak sınır dışında çalışan işçiler ve gelecekteki sosyal hakları konusu tartışılmaya devam edilmiş, emekli olan Britanyalı vatandaşların evlerinde ve Avrupa'da da sağlık giderlerinin karşılanması konusunda olumlu görüş oluşmuştur. Ekonomi konusunda ise çalışanların çalıştıkları ülke fark etmeksizin karşılıklı olarak hakların korunması konusu ele alınmıştır. İrlanda/Kuzey İrlanda sınırı konusunda ise teknik konuları üzerinde ortak çalışmanın devam edilmesi kararlaştırılmıştır. Brexit sonrası ayrıcalık ve dokunulmazlıklar konusunda neredeyse anlaşmaya varıldığı açıklanmıştır. (Gov.uk, 2017h) Toplantı sonunda vatandaş hakları konusunda ise ortak bir çalışma tablosu hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Tabloda belirli konularda AB ve Birleşik Krallık'ın görüşlerinin ne olduğu, anlaşmaya varılan noktalar ve ileri tur müzakerelerine bırakılan başlıklar yer almaktadır (European Council, 2017e).

4. tur müzakereleri öncesinde Birleşik Krallık'ın müzakere konularında nasıl bir yol izleyeceği ve ne tür bir tavır alacağı konusunda rehberlik eden beyaz kitaplara bir yenisini daha eklendi. 'Bilim ve inovasyon konusunda işbirliği (*collaboration on science and innovation*)' başlığı altında dünyanın ilk 10 üniversitesinin 4'üne ve ABD dışında en çok Nobel ödüllü bilim insanına sahip olan bir ülke olarak bilim ve yeniliğe her zaman açık oldukları belirtilmiştir. Geçmişte olduğu gibi Brexit sonrası gelecekte bilim ve inovasyon konusunda gereken işbirliği ve desteği verecekleri konusunda garanti verilmiştir. Birleşik Krallık

Hükümeti gelecekte de bilim ve inovasyon konusunda varacakları anlaşma konusunda her zaman karşılıklı iletişime açık olacaklarını belirtmişlerdir. (Gov.uk, 2017d)

Hükümet ‘dış politika, savunma ve kalkınma (*foreign policy, defence and development*)’ adlı beyaz kitapta Birleşik Krallık ve AB üyelerinin ortak değerlere sahip olduğu, ortak tehlikelere göğüs gerdiği ve dolayısıyla Brexit sonrasında dış politika, savunma ve kalkınma alanlarında AB ile daha yeni, derin ve özel bir ortaklığa ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bunun için Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (*North Atlantic Treaty Organization – NATO*)’nün yanı sıra AB ile tamamlayıcı olarak savunma ve güvenlik konularında beraber çalışmayı arzuladıkları bildirilmiştir. Terörizm, radikalizm ve istikrarsızlık konularında, teknolojik gelişmeler ve siber tehlikeler karşısında, gerekli çabanın Brexit sonrasında da devam edeceği; istikrarın sağlanması ve insan hakları alanındaki çalışmalara destek verileceğinin teminatı verilmiştir. Orta Doğu ve Afrika’da mevcut istikrarsızlık, aşırılık ve çatışmanın yol açtığı mülteci sorununun çözümünde AB ile ortak çalışmaya yakın olunduğu da beyaz kitapta bahsedilen diğer konulardır. (Gov.uk, 2017i)

‘Güvenlik, kanun yaptırımı ve ceza adaleti (*security, law enforcement and criminal justice*)’ adlı beyaz kitap daha önce yayınlanan ‘dış politika, savunma ve kalkınma’ adlı beyaz kitabın devamı niteliğinde olup güvenlik, kanun yaptırımı ve ceza adaleti konularına odaklanmaktadır. AB ve Birleşik Krallık için bu alanlarda işbirliği yapmak çok önemlidir. Birleşik Krallık’ın bir komşu olarak kendi vatandaşlarının güvenliği kadar AB vatandaşlarının güvenliğinden sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Bunu Brexit sonrasında da devam ettirmenin gerekli olduğu belirtilmektedir. Mevcut sistemde Birleşik Krallık, güvenlik, kanun yaptırımı ve ceza adaleti konularında bilgi paylaşımı, işbirliği düzenlemeleri konularında hizmet sunmaktadır. Kitapta dünya çapında tehlikelerin çok çabuk ortaya çıktığı bir düzende AB ve Birleşik Krallık terörle mücadele ve gelecek diğer güvenlik tehditlerine karşı daha yeni ve dinamik bir düzenleme içinde beraber çalışılması tavsiye edilmiştir. (Gov.uk, 2017r)

Theresa May 22 Eylül 2017 tarihinde Floransa’da yaptığı ‘Birleşik Krallık ve AB arasında yeni işbirliği ve ortaklık çağı (*a new era of cooperation and partnership between the UK and the EU*)’ başlıklı tarihi konuşmasında; Rönesans’ın Floransa’da başladığına atıf yaparak Birleşik Krallık’ın Brexit sonrasında nasıl güçlü bir komşu ve ortak olacağını gösteren bir açıklama yapmıştır. Konuşmasında terörle mücadele ve göç sorunu gibi konularda AB ile ortaklaşa mücadele ettiklerini ve gelecekte de edeceklerini belirtmiş,

vatandaş haklarından, ayrılma için gerekli olan yasa ihtiyacından, güvenlikten ve İrlanda sınırının geleceği ile ilgili önemli açıklamalar yapmıştır. (Gov.uk, 2017z)

2.5.1.6. Brexit 4. tur müzakereleri

Brexit 4. tur müzakerelerinde öncesinde 26 Eylül 2017 tarihinde Avrupa Konseyi başkanı Donald Tusk ve Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May Londra'da bir araya gelmiştir. Görüşmede müzakerelerin hangi aşamada olduğu konuşulmuş, görüşme sonrası yapılan açıklamada Donald Tusk, henüz yeterli bir ilerlemenin görülmediği belirtmiştir. Bu açıklamaya karşılık Theresa May de bir hafta önceki Floransa konuşmasının müzakerelere biraz hareket sağlamak amaçlı olduğunu belirtmiştir. (Gov.uk, 2017e, Eylül)

Birleşik Krallık ve AB arasında Brexit konusunda 28 Eylül 2017 tarihinde gerçekleştirilen 4. tur müzakerelerinde ana başlık öncelikli olarak vatandaşlık hakları konusu olmuştur. Daha önce bu konuda hazırlanan tablo üzerinden müzakereler devam etmiş, finansal anlaşma konusundan bazı teknik konular üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır. Finansal konularda Birleşik Krallık üyeliği sırasında verdiği taahhütler konusunda henüz uygun pozisyonda olmadığını belirtmiştir. Kuzey İrlanda AB sınırı konusunda daha önce buna benzer bir durum olmadığından dolayı daha özel bir çözüm bulmanın gerekliliği belirtilmiştir. Bazı ortak prensipler konusunda kararlar alınmış ve müzakereler sonrasında AB ile vatandaş hakları konusunda hangi aşamada olduklarını belirten tablonun güncellenmiş hali yayınlanmıştır. (European Council, 2017f) Birleşik Krallık Brexit Bakanı David Davis oturum sonrasında yaptığı açıklamada uzlaşılan konular üzerinde gelinen noktaya ilgili demeç vermiştir. Demecinde Theresa May'in Floransa konuşmasının müzakerelerin hızlanması konusunda etkili olduğunu ifade etmiştir (Gov.uk, 2017f, Eylül).

Avrupa Parlamentosu 3 Ekim 2017 tarihinde AB'nin Birleşik Krallık ile müzakerelerinin gidişatı (*state of play*) konusunda bir ilke kararı (*resolution*) yayınlamıştır. Parlamentonun 5 Nisan 2017 tarihli ilke kararı, Avrupa Konseyi'nin 29 Nisan 2017 tarihinde yayınladığı ilke kılavuzu ve 22 Mayıs 2017 tarihli müzakere direktifleri doğrultusunda AB Başmüzakerecisi Michel Barnier'in görevini layıkıyla yerine getirdiği vurgulanmıştır. Ayrıca Birleşik Krallık'ın AB ile gelecek işbirliği müzakereleri başlatabilmesi için öncelikle vatandaş hakları, finansal konular ve İrlanda /Kuzey İrlanda gümrük sorunu hakkında önemli ilerlemeyi göstermesi gerektiği ifade edilmiş; Theresa May'in Floransa konuşmasında verdiği

sözlerin bir an önce anlaşma metinlerine yansımaları gerektiği de vurgulanmıştır. (European Parliament, 2017)

2.5.1.7. Beyaz kitap: Ticari konular

Başbakan Theresa May 5. Tur müzakereleri öncesinde, Brexit sonrası ticari ve finansal konularla ilgili iş insanlarının görüşünü almak için bir toplantı düzenlemiştir. Ekonomiden sorumlu bakanlar ve HSBC, Vodafone, Morgan Stanley, Nestle, GSK ve Aston Martin gibi finans sektörünün önde gelenlerinin katıldığı toplantıda katılımcıların görüşü alınmış, Brexit için oluşturulacak danışma kurulunun önemli olduğu ifade edilmiştir. (Gov.uk, 2017e)

İş adamları ile yapılan toplantıyı takiben ‘Gelecekte Birleşik Krallık’ın ticari politikası (*preparing for our future UK trade policy*)’ adlı bir beyaz kitap yayınlanmıştır. Önceki beyaz kitaplara göre oldukça detaylı olan metin Birleşik Krallık’ın finans konularına yaklaşımını beş konuda ortaya koymuştur. Bunlar; ticaretin kapsayıcı ve şeffaf olması, kural temelli küresel yaklaşımın desteklenmesi, ticari ilişkilerin geliştirilmesi, fakirliğin azaltılması konusunda gelişmekte olan ülkeleri destekleme ve son olarak da Birleşik Krallık’ın ticari alanda etkinliğinin sağlanmasıdır. (Gov.uk, 2017k)

Diğer bir kapsamlı beyaz kitap ise gümrük yasa tasarısı hakkındadır. Bu kitap Gümrük vergisi, katma değer vergisi ve vergilendirme konularını içeren bir yasa taslağının temelini oluşturmaktadır. Brexit sonrasında anlaşmalı bir ayrılık olsun ya da olmasın Birleşik Krallık olarak sınırlar arası gümrük vergilendirmesi konularında yeni bir düzenleme ihtiyacı duymaktadır. Bu ihtiyacın karşılanması için yasa taslağı hazırlanması öngörülmüştür. Brexit sonrası geçiş dönemi için AB ile ortak bir paydada buluşacakları kanaatine sahip olan hükümet, gelecekte de AB yasaları ile Birleşik Krallık yasalarının uyumlu bir şekilde çalışması için bu taslağın hazırlanacağını belirtmektedir. İrlanda/Kuzey İrlanda gümrük konusu önemini korumaktadır. AB’nin de, Birleşik Krallık’ın da konunun hassasiyetle çözümü için uğraşmakta olduğu belirtilmiştir. Vergilendirme konusunda ise yetkinin tamamen Birleşik Krallık’ a geçeceği için, AB ile yapılacak ticaretin etkilenmemesi için gerekli önlemlerin alınması, Kuzey İrlanda’da ‘hard border’ uygulanmasından kaçınılması ve bağımsız uluslararası bir ticaret politikasının oluşturulması hedeflenmektedir. (Gov.uk, 2017p)

2.5.1.8. Brexit 5. tur müzakereleri

Birleşik Krallık ve AB arasında Brexit konusunda 5. tur müzakereleri 19-20 Ekim 2017 tarihleri arasında Avrupa Komisyonu ve AB27 üyeleri arasında yapılacak olan önemli toplantı öncesi müzakerelerin son turu olmuştur. Önemli olmasının nedeni müzakerelerin yeterli düzeyde olup olmadığına dair karar verilmesi ve buna göre ikinci faz müzakerelerin başlamasına karar verilmesidir. Serbest ticaret, gümrük, adalet ve içişleri ve geçiş dönemi gibi önemli konular 2. faza bırakılmıştır. Görüşmede AB ve Birleşik Krallık'ın vatandaşların haklarını etkili bir şekilde güven altına alacak Brexit anlaşması yapması ve bu anlaşmanın uygulanması aşamasında her iki tarafın da güvence vermesi gerektiği konusunda anlaşmışlardır. (European Council, 2017a) Birleşik Krallık Brexit Bakanı David Davis ise yaptığı açıklamada müzakerelerin Birleşik Krallık'ın sonraki aşamaya geçmek istediği düzeyde gerçekleşmediği, yeni bir momentum kazandığı ama hala 'tıkali (*deadlock*)' noktaların bulunduğunu belirtmiştir (Bbc.com, 2017e).

İrlanda/Kuzey İrlanda gümrük sınırı konusu 5. tur müzakerelerinde de önemini korumuştur. İki komşu arasındaki ticaretin önemli olduğu, Kuzey-Güney işbirliği için geçiş sürecinin gerektiği belirtildi. İrlanda ve Birleşik Krallık arasında Ortak Seyahat Bölgesi'nin korunması ve Hayırlı Cuma Anlaşması'nın sürdürülmesinin istendiği ifade edilmiştir. Finansal konularda teknik tartışmaların devam ettiği ama herhangi bir ilerlemenin olmadığı belirtildiği gibi, Birleşik Krallık'ın üyelik süresince verdiği taahhütlerin hangisine sadık kalacağı konusuna henüz bir açıklık getirmediği Avrupa Konseyi tarafından tekrar ifade edilmiştir. (European Council, 2017b)

Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker ve Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May arasında 16 Ekim 2017 tarihinde Brüksel'de yapılan görüşme sonrası yapılan açıklamada toplantının güncel ve küresel konular dâhil İran nükleer anlaşması, terörizm ve Avrupa'nın güvenliği konularını içerdiği ve 50. madde müzakerelerinin belirtilen takvime göre devam etmesi konusunda ortak görüşe sahip olduğu belirtilmiştir. (Gov.uk, 2017y)

2.5.1.9. Theresa May'in AB vatandaşlarına açık mektubu

Theresa May'in 19 Ekim 2017 tarihli Birleşik Krallık'ta yaşayan AB vatandaşlara mektubunda önceliğinin her zaman vatandaş haklarının korunması olduğunu ifade etmiştir.

Yasal olarak AB’de Birleşik Krallık vatandaşları ya da Birleşik Krallık’ ta yaşayan AB vatandaşlarının ikamet ettikleri ülkelerin sistemine katıldığı sürece haklarının korunacağı garantisini vermektedir. Bunun da Brexit anlaşması dâhilinde garanti altına alınacağını belirtilmektedir. Anlaşmada sona gelindiği ve bazı noktalarda uzlaşmaya varılması halinde gelecek haftalarda vatandaş hakları konusunun sonuçlandırılacağı ifade edilmiştir. May, mektubunun devamında hazırlanacak sistem sayesinde vatandaşların seyahat ve giriş-çıkış işlemlerinin neden olabileceği masrafları az sevide tutmak ve ‘Kapsayıcı Sağlık Sigortası (*Comprehensive Sickness Insurance*)’nın her yapılan seyahatte mevcut AB kuralları çerçevesinde istenmeyeceğini belirtmiştir. Birleşik Krallık’ta yaşayan ve çalışan yaklaşık 4 milyon AB vatandaşının Brexit sonrasında durumlarının ne olacağı konusunda endişelenmemesi gerektiği de ifade edilmiştir. (Gov.uk, 2017e, Ekim)

19-20 Ekim 2017 tarihlerinde yapılan Avrupa Konseyi toplantısında, AB27 üyeleri olarak Brexit müzakerelerinin 2. Faz görüşmelerinin hazırlığı konusunda görüşmeler yapmıştır. AB27 üyeleri müzakerelerde özellikle üç alanda ilerleme kaydedilmesi istenmiştir: vatandaş hakları, İrlanda sınırı ve finansal yükümlülükler. Görüşmelerin sonuç raporunda; Aralık ayında yapılacak zirvede bu konular üzerinde yeterli ilerlemeye varılıp varılmadığı konusunda tekrar bir değerlendirme yapılmasına karar verilmiştir. (European Council, 2017c)

2.5.1.10. Brexit 6. tur müzakereleri

Birleşik Krallık ve AB arasında Brexit konusunda 6. tur müzakereleri 9 Kasım 2017’de Brüksel’de başlamıştır. Görüşmelerin, Avrupa Konseyi’nin 20 Ekim 2017 tarihli toplantısında alınan kararlar doğrultusunda belirtilen üç konu etrafında yoğunlaşmış olup, teknik konularda kayda değer ilerlemenin olduğu ama diğer konular hakkında daha çok ilerleme olmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır (European Council, 2017g). Bu noktada AB müzakerecisi Michel Barnier gözle görülebilir bir gelişme olmadığı ifade etmiş ve memnuniyetsizliğini dile getirmiştir (Politico.eu, 2017).

Kasım ayında yapılan 6.tur müzakereleri sonunda 1.Faz müzakereleri sona ermiştir. İlk faz sonunda Birleşik Krallık ve AB ortak rapor sunmuştur. İki taraf, üç konuda uzlaşmaya varmıştır. Bunlar; AB’de yaşayan Birleşik Krallık vatandaşları ve Birleşik Krallık’ta yaşayan birlik vatandaşlarının haklarının korunması, Kuzey İrlanda’nın gümrük sorunu ve finansal konularda anlaşma. Raporda Euratom ile ilgili konularda prensipte anlaşma sağlandığı,

güvenlik konularında işbirliği yapılacağı ve ABAD'nın hükmü altında devam eden hukuki davaların Brexit gerçekleşene kadar aynı süreçte devam edeceği belirtilmiştir. Raporda belirtilen konular detaylı bilgiler içermekte olup; önemli olan noktalardan birisi, vatandaş haklarının karşılıklı olarak Brexit sonrasında da korunacağını garantisinin verilmesidir. Hak kaybı yaşanmaması ve ileride vatandaşlar hakkında oluşabilecek sorunların da yapılacak anlaşma çerçevesinde çözüleceği ifade edilmiştir. Kuzey İrlanda konusunda ise daha önce yapılan 'Hayırlı Cuma' anlaşmasının sürecini iki tarafta kabul etmiştir. Birleşik Krallık 'hard border' olarak tabir edilen fiziki bir pasaport kontrol ve gümrük noktası oluşturmayacağını sözünü vermiştir. Aynı şekilde Birleşik Krallık İrlanda Cumhuriyeti'nin AB üyesi olarak devam eden ticaret ve gümrük uygulamalarına saygı göstereceğini ve Kuzey-Güney İrlanda işbirliğinin yasal AB hükümlerine uygun bir şekilde devam etmesi için gereken sorumluluğu üstüne alacağını belirlemiştir. Bu nedenle her iki tarafta 'PEACE' ve INTERREG¹² fonlara ait yıllık yasal finansal çerçevede sorumluluklarını yerine getireceklerini ifade etmiştir. Diğer önemli konu olan finansal uzlaşma konusunda Birleşik Krallık 2019 ve 2020 AB bütçesine üyelikten tam ayrılık gerçekleşene kadar katılım payını ödemeyi kabul etmiştir. (Gov.uk, 2017f)

2.5.2. Brexit 2. Faz Müzakereleri

Avrupa Konseyi '2. faz müzakereleri için 9 maddelik 15 Aralık 2017 tarihinde bir ilke kılavuzu yayınlamıştır. 1. faz müzakerelerinin olumlu ve yeterli olduğu kabul edilmiş ve 2. faza 29 Nisan 2017'de kararlaştırılan yol haritasına uygun bir şekilde devam edilmesi kararlaştırılmıştır. İlk fazda kabul edilen konular dâhilinde bir an önce anlaşma tasarısının oluşturulması ve kısa sürede anlaşma metninin tamamlanması istenmiştir. Geçiş süreci 2 yıl olarak öngörülmüş ve bu sürede Birleşik Krallık'ın üçüncü bir ülke olarak AB müktesebatını kabul etmiş şekilde geçiş sürecini müzakere etmesi gerektiği ifade edilmiştir. Anlaşma gerçekleşene kadar Birleşik Krallık'ın kural ve düzenlemelerine harfiyen uyması ve Tek Pazar ve Gümrük Birliği dâhil yapılarda üzerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiği kabul edilmiştir. Avrupa Konseyi bu noktada Avrupa Komisyonu'nun da geçiş dönemi ile ilgili görüş ve önerileri sunmasını istemiştir. Anlaşma gerçekleştiğinde, Avrupa Konseyi; Birleşik Krallık birlik dışı bir ülke olduğunda gelecekte yeni bir işbirliği

¹² 'INTERREG' bölgesel ve yerel yönetimlerin daha iyi bir politika üretmeleri ve geliştirmelerine yardımcı olmak için AB'nin bölgesel ve sınır ötesi işbirliği programları kapsamında kurulmuş bir fondur. Sorunlara ortak bir çözüm üretme amacı ile 1990 yılında başlamış ve aşamalar halinde 2020 yılına kadar devam etmektedir. Bkz.: (Interreg Europe, T.Y.)

kurmaya istekli olduğunu ifade etmiştir. Konsey olarak gelecekte ekonomik ve ticari işbirliği, terörizm ile mücadele ve güvenlik, savunma ve dış ilişkiler konularında yeni bir işbirliği kurmaya hazır olduğu belirtmiştir (European Council, 2017i).

2.5.2.1. Açık mektuplar

Birleşik Krallık İçişleri Bakanı Amber Rudd 19 Aralık 2017 tarihinde Birleşik Krallık'ta yaşayan AB vatandaşları için bir açık mektup yayınlamıştır. Mektubunda Birleşik Krallık'ı evi olarak gören buraya yerleşen AB vatandaşlarına, vatandaş hakları konusunda uzlaşmaya varıldığını, Birleşik Krallık vatandaşları gibi yasal sorumluluklarını getirdikleri takdirde kendilerinin ve ailelerinin her türlü sosyal haklardan yararlanmaya devam edeceğini ifade etmiştir. Oturma izni için Birleşik Krallık vatandaşı pasaport için ne kadar ödüyorsa aynı miktarı ödeyeceklerini ve Brexit konusunda gelişmeleri takip etmelerini istemiştir. (Gov.uk, 2017l)

İçişleri Bakanı Amber Rudd'un mektubunun hemen sonrasında Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May Avrupa'da yaşayan Birleşik Krallık vatandaşları için bir açık mektup yayınlamıştır. Rudd'un mektubu ile paralel şekilde vatandaşların her türlü haklarının müzakere sonucunda yapılacak antlaşmayla korunacağını belirtmiştir. Hazırlanan ortak raporda bunun belirtildiği, aile yakınlarının ve hatta Brexit tarihinden sonra doğacak çocukların da aynı haklara sahip olacağı ifade edilmiştir. (Gov.uk, 2017m)

Maliye, Ticaret, Enerji ve Endüstriyel Strateji Bakanı ve Brexit Bakanı da 26 Ocak 2018 tarihinde işverenlere yazdığı açık mektupta ayrılma anlaşması yapıldıktan sonra 2 yıl boyunca AB ile mevcut kurallar ve düzenlemeler çerçevesinde ekonomik ve ticari ilişkilerin süreceği garantisini vermiştir. Mektupta önemli üç nokta belirtilmiştir. Birincisi yukarıda belirtilen 2 yıllık geçiş döneminin yasal bir hal almasıdır. İkincisi ise anlaşma çerçevesinde büyük küçük tüm işletmelerin AB ile yapılacak serbest ticaret anlaşması dâhil uluslararası anlaşmalar ile desteklenmesidir. Son olarak da AB vatandaşları Birleşik Krallık'a gelip yaşayabilip ve çalışabilmeleridir. Bu konuda daha yeni bir göçmen kayıt şeması oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bu üç husus iş insanlarına ve işverenlere Brexit sonrası AB ile sorunsuz bir şekilde ticaret ve alışverişi mümkün kılmak için önemli olduğu belirtilmiştir. (Gov.uk, 2018e)

2.5.2.2. Brexit müzakere yetkisinin Avrupa Komisyonu'na geçmesi

Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonuna müzakerelerde AB'yi temsil eden olarak görüşülen, uzlaşılan konular ve gerçekleştirilen müzakereler hakkında açıklamada bulunulmuştur. Bu tarihten itibaren 22 Mayıs 2017 tarihli Avrupa Konseyi kararına dayanarak Avrupa Komisyonu 20 Aralık 2017 tarihinden itibaren Avrupa Birliği adına müzakereyi yönetme yetkisini Avrupa Konseyinden devralmıştır. (European Council, 2017h)

Avrupa Komisyonu daha önce açıkladığı 29 Nisan ve 22 Mayıs 2017 tarihli müzakere direktifleri ile paralel ek tamamlayıcı bir direktif daha yayınlamıştır. 1. Faz müzakereleri vatandaş hakları, finansal anlaşma ve İrlanda/Kuzey İrlanda gümrük sorunu ve diğer konular hakkında gerçekleştiği belirtilmiş ve müzakerede kabul edilen noktaların en kısa zamanda yasal hale getirileceği ve tekrardan üzerinde müzakere edilmeyeceği belirtilmiştir. Avrupa Konseyi tarafından Mart 2018'de bu çerçevede ek ilke kılavuzu hazırlanacağını ve belirtilen geçiş döneminin 31 Aralık 2020'i geçmemesi gerektiği belirtilmiştir. Bu süre zarfında Birleşik Krallık tam üye olarak geçiş dönemi de dâhil AB'nin ABAD'nın yetkisi dâhilinde mevcut düzenleyici, denetleyici, bütçesel, adli her türlü düzenleme araçlarına ve kurumlarına uyması istenmektedir. (European Council, 2018j).

2.5.2.3. Brexit 7. tur müzakereleri

Brexit 7.tur müzakereleri 6 ve 9 Şubat 2018 tarihleri arasında Brüksel'de gerçekleşmiştir. Müzakereler 2. Fazın ilk görüşmesi olmuştur. AB Başmüzakerecisi Michel Barnier ve Brexit Bakanı David Davis arasında gayri resmi görüşmenin devamında müzakere görüşmeleri başlamıştır. Görüşmeler üç noktada yoğunlaşmıştır. Geçiş dönemi, İrlanda/Kuzey İrlanda arasında '*hard border*' oluşmaması için çözüm üretilmesi ve Brexit anlaşmasının düzenlemesi konuları müzakere edilmiştir. (European Council, 2018d)

2.5.2.4. Birleşik Krallık-AB 50. madde görüşmeleri – şubat, mart 2018

Birleşik Krallık-AB 50. Madde görüşmeleri Avrupa Komisyonu tarafından 19 Şubat 2018 tarihinde koordinatörler seviyesinde geçiş dönemi hakkında; 20 Şubat'ta ise teknik ve koordinatörler seviyesinde İrlanda/Kuzey İrlanda gümrük sorunu hakkında gerçekleşmiştir. (European Commission, 2018a) 26-27 Şubat tarihlerinde yapılan müzakere görüşmeler de

aynı şekilde koordinatörler seviyesinde geçiş dönemi ve İrlanda/Kuzey İrlanda gümrük sorunu hakkında yapılmıştır. (European Commission, 2018b)

Birleşik Krallık-AB 50. Madde görüşmeleri 5-6 Mart 2018 tarihlerinde geçiş dönemi, diğer ayrılış konuları ve yönetim konularında teknik seviyede gerçekleşmiştir. 7 Mart 2018 tarihinde ise koordinatörler seviyesinde tarihlerinde geçiş dönemi, diğer ayrılış konuları ve yönetim ve İrlanda/Kuzey İrlanda konularında gerçekleşmiştir (European Commission, 2018e). 13-15 Mart 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen görüşmelerde finansal konular ve vatandaş hakları hakkında yazılan ortak raporlar doğrultusunda metin üzerinde düzeltme yapılması ve diğer ayrılış konuları teknik seviyede; İrlanda/Kuzey İrlanda konusu ise koordinatörler seviyesinde müzakere edilmiştir (European Commission, 2018d). 16-19 Mart 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen toplantıda finansal konular ve vatandaş hakları hakkında yazılan ortak raporların metinsel düzenlenmesi ve diğer ayrılış konuları teknik seviyede görüşmeler devam etmiş; koordinatörlerin ileriki tarihlerde toplantı yapması kararlaştırılmıştır (European Commission, 2018c).

2.5.2.5. Avrupa Konseyi Mart 2018 müzakere ilke kılavuzu

Avrupa Konseyi daha önce 29 Nisan ve 15 Aralık 2017 tarihlerinde yayınlanan kılavuzlar doğrultusunda 23 Mart 2018 tarihinde yeni bir ilke kılavuzu daha yayınlamıştır. Anlaşma taslağının kabul edilen noktaları olumlu karşılanmıştır. May'ın mektubunda belirttiği İrlanda/Kuzey İrlanda sınırı hakkındaki görüşleri Konseyi etkilemiştir. Birleşik Krallık'ın sınır dışı Cebelitarık gibi toprakları da müzakerenin diğer konularına eklenmiştir. Avrupa Konseyi, Birleşik Krallık ile gelecekte yakın bir ortaklığa sıcak baktığını ve özellikle terörle ve uluslararası suçlarla mücadele olduğu kadar güvenlik, savunma ve dış politika alanlarında da işbirliğine hazır olduğunu belirtmiştir. Fakat ekonomi konusunda Birleşik Krallık'ın Gümrük Birliği ve Tek Pazar'dan ayrılacak olmasının gelecekte ekonomi konusunda olumsuz etkisinin olacağı ifade edilmiştir. Birleşik Krallık'ın Brexit sonrası üçüncü bir ülke konumunda olacağı için her koşulda Avrupa Birliği'nin kural ve kurumlarına – ABAD dâhil - saygılı olması gerektiği vurgulanmıştır. Konsey dört alanda serbestlik (malların, hizmetin, paranın ve kişilerin serbest özgürlüğü) konusunda, Tek Pazar'ı etkileyeceği için taviz vermeyeceğini ifade etmiştir. Bunun yerine daha dengeli ve kapsamlı bir serbest ticaret anlaşmasına hazır olduğunu eklemiştir. Belgenin devamında Brexit sonrasında küresel değişimlere, özellikle iklim değişikliği ve sürdürülebilir gelişim konusu

kadar sınırlar arası kirlilik konularında da AB-Birleşik Krallık işbirliğinin devam etmesi tavsiye edilmiştir. (European Council, 2018g)

Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May daha önce belirlenen Brexit günü olan 29 Mart 2019 tarihine sadece 1 yıl kalması dolayısıyla 29 Mart 2018 tarihinde Birleşik Krallık'ı oluşturan İskoçya, İngiltere Kuzey İrlanda ve Galler'de ziyaretlerde bulundu. Yaptığı seyahatte çeşitli sivil toplum kuruluşlarını, okullar ve azınlık gruplarını ziyaret etmiştir (Skynews, 2018).

Birleşik Krallık Parlamentosu Brexit Kurulu 'Gelecek AB-Birleşik Krallık İlişkileri' konulu raporunu 4 Nisan 2018 tarihinde yayınlamıştır. Görevi, hükümetin Brexit konusunda yaptığı harcamalar, yönetim ve izlediği politikaları incelemek için olan kurulun yayınladığı raporda, Brexit sonrası AB'nin diğer ülkeler ile olan mevcut ilişkileri ve ortaklıkları - AB'nin Kanada, Ukrayna, İsviçre, Norveç ve Türkiye ile olan ortaklık ilişkileri - incelenmiş ve Brexit sonrası AB ile olması mümkün ortaklık senaryoları ortaya konmuştur. Raporda Birleşik Krallık'ın kırmızı çizgilerine değinilmiştir: Serbest dolaşımın son bulması, ABAD'nın yetkisinin krallık üzerinden kalkması ve AB bütçesine yapılan yüksek ödemeler. Bu kırmızı çizgilere dayanılarak gelecek senaryolar değerlendirilmiştir. Raporun hazırlanmasında Brexit Bakanı David Davis dâhil çeşitli alanlardan uzman siyasi ve bilim insanları ile görüşülmüştür. (Parliament.uk, 2018)

Birleşik Krallık-AB 50. Madde Görüşmeleri 16-17 Nisan 2018 tarihlerinde gerçekleştirilmiş, Brexit Anlaşması ve üzerinde uzlaşamayan noktalar teknik seviyede; 18 Nisan'da ise İrlanda/Kuzey İrlanda konusu ve gelecek işbirliği ise koordinatörler seviyesinde müzakere edilmiştir (European Commission, 2018f).

Müzakereler devam ettiği sırada Bulgaristan'ın Sofya şehrinde yapılan Batı Balkan Zirvesi'nde yapılan üçlü görüşmede Başbakan Theresa May, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ve Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker ile Brexit müzakerelerinin ilerleyişi hakkında görüşmüştür. Theresa May zirvede ayrıca İrlanda Cumhuriyeti Başbakanı Taoiseach Leo Varadkar ile de bir görüşme yapmıştır. (Gov.uk, 2018d) İki tarafta Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti arasında *hard border* seçeneğinde uzak durulması konusunda ortak görüş bildirmişlerdir (Newsletter, 2018).

Müzakereler 22-24 Mayıs 2018 tarihlerinde gerçekleşmiştir. Görüşmelerde Brexit Anlaşması ve üzerinde uzlaşılamayan noktaları ve İrlanda/Kuzey İrlanda konusu, gelecek işbirliği konuları hakkında müzakereler devam etmiştir (European Commission, 2018g). 5-8 Haziran 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen görüşmelerde Brexit-Ayrılma Anlaşması ve üzerinde uzlaşılamayan noktalar, İrlanda/Kuzey İrlanda konusu ve gelecek işbirliği konuları müzakere edilmiştir (European Commission, 2018h). 19-8 Haziran 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen görüşmelerde aynı konular üzerinde müzakereler sürdürülmüştür (European Commission, 2018i).

Birleşik Krallık ve Avrupa Konseyi Brexit anlaşması taslağı konusunda 19 Mart 2018 tarihinden bu tarihe kadar uzlaşılan konular hakkında 19 Haziran 2018 tarihinden ortak bir açıklama yapmışlardır. Antlaşma taslağının 42, 47, 56, 63, 72, 73, 79, 94, 95. maddeleri ve y+4 ve y+7 ekleri üzerinde uzlaşmaya varıldığı ifade edilmiştir (European Council, 2018l).

Birleşik Krallık-AB 50. madde görüşmeleri 16-18 Temmuz 2018 tarihlerinde devam etmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerde Brexit Anlaşması ve üzerinde uzlaşılamayan noktalar, İrlanda/Kuzey İrlanda konusu ve gelecek işbirliği konuları müzakere edilmeye devam etmiştir. (European Commission, 2018j)

Birleşik Krallık-AB 50. madde görüşmeleri devam ederken Avrupa Birliği AB27 ülke temsilcileri olarak 20 Temmuz 2018 tarihinde Brüksel’de toplanmıştır. Toplantı sonunda Brexit anlaşmasının kısa süre içinde hazır hale getirilmesi ve İrlanda/Kuzey İrlanda gümrük sorununun çözümü konusunda görüşülmüştür. AB ve Birleşik Krallık arasında gelecek işbirliği konusunda Birleşik Krallık’ın 12 Temmuz’da yayınladığı beyaz kitap da görüşme konusu olmuştur. (European Council, 2018m) 24-26 Temmuz 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen görüşmelerde ise Brexit Anlaşması ve üzerinde uzlaşılamayan noktalar, İrlanda/Kuzey İrlanda konusu ve gelecek işbirliği konuları müzakere edilmesine devam edilmiştir (European Commission, 2018k).

Birleşik Krallık hazırlanan Brexit antlaşmasının yasal zemininin nasıl sağlanacağı konusunda 24 Temmuz 2018 tarihinde yayınladığı beyaz kitapta Birleşik Krallık’ta yaşayan AB vatandaşlarının bu anlaşma ile yasal çerçevede korunacağı; geçiş döneminin zaman ayarlı bir şekilde planlanması ve Birleşik Krallık’ın AB’den ayrılan bir üye olarak değerlendirilip,

finansal yapılandırılmanın anlaşma hükümleri doğrultusunda gerçekleştirilmesi ifade edilmiştir (Gov.uk, 2018l).

16-17 Ağustos 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen görüşmelerde İrlanda/Kuzey İrlanda konusu ve gelecek işbirliği konuları müzakere edilmeye devam etmiştir (European Commission, 2018l). 21-22 Ağustos 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen görüşmelerde ise gelecek işbirliği konusu müzakere edilmiştir (European Commission, 2018m).

Birleşik Krallık hükümeti Brexit'in anlaşma olmadan gerçekleşmesi (No-deal Brexit) ihtimaline karşı nasıl bir pozisyon alacağı konusunda bir kılavuz yayınladı. Kılavuz çok kapsamlı olup, çeşitli başlıklar altında toplanmıştır. Bu kılavuzun amacı Brexit anlaşmasının kabul edilmemesi ihtimaline karşı ülkede çıkabilecek, sosyal ve ekonomik hayatı etkileyebilecek olumsuz durumlara önlem almak olarak ifade edilmiştir. (Gov.uk, 2018a)

31 Ağustos 2018 tarihinde gerçekleştirilen görüşmede AB Başmüzakerecisi Michel Barnier ve yeni Brexit Bakanı Dominic Raab bir araya gelmiştir (European Commission, 2018n). Brexit anlaşma taslağı üzerinde Birleşik Krallık-AB 50. Madde görüşmeleri 5-6 Eylül 2018 tarihlerinde Michel Barnier ve Dominic Raab arasında devam etmiştir (European Commission, 2018o).

2.6. Brexit Anlaşması

AB ile Birleşik Krallık arasında gerçekleşen uzun müzakereler sonunda Brexit antlaşma taslağı hazırlanmıştır. Daha sonra bu taslak üzerinde Birleşik Krallık ve AB'nin bazı düzeltmeler yapmışlardır. Eş zamanlı olarak Birleşik Krallık'ta Brexit'in gerçekleşmesi için gerekli yasal düzenlemeler onaylanarak kanun halinde gelmiştir. Theresa May'in AB ile anlaşacağı tekliften hoşnut olmayan Brexit Bakanı David Davis istifa etmiş ve sonrasında yerine gelen Dominic Raab da benzer nedenlerden dolayı istifa etmiştir.

2.6.1. Brexit Geçiş Dönemi Anlaşma Taslağı Örneği

Avrupa Komisyonu 8 Şubat 2018 tarihinde Brexit sonrası geçiş dönemi ile ilgili yasal metin örneğini yayınlamıştır. Bu taslak Avrupa Konseyi'nin komisyondan istediği ve

konseyin 29 Ocak 2018 tarihinde yayınladığı direktif doğrultusunda hazırlanmıştır. Herhangi bağlayıcılığı yoktur, sadece komisyonun görüşünü sunan bir beyaz kitaptır. (European Council, 2018h)

Aynı tarihte Birleşik Krallık hükümeti AB'nin taraf olduğu anlaşmaların geçiş dönemindeki durumu hakkında teknik bir not yayınladı. AB'nin yaklaşık 100 ülke ile karşılıklı ticaret, nükleer işbirliği ve havacılık gibi çeşitli konularda taraf olduğu anlaşmalara Birleşik Krallık da üye olarak bu anlaşmaların bir tarafı olduğu belirtilmiştir. Geçiş döneminde bu anlaşmaların nasıl düzenleneceği konusunda Birleşik Krallık'ın bu ülkelerle yapılan anlaşmaların üye olarak bir muhatabı olduğu için geçiş döneminde de mevcut düzenlemelerin devam etmesi istenmektedir. Çok taraflı anlaşmalar ise bu teknik notun kapsamına alınmamıştır. Geçiş döneminde AB müktesebatına uyulacağı belirtilmiştir. Birleşik Krallık'ın 29 Mart 2019 tarihinde ayrılacağı, bu tarihten sonra AB'nin bir üyesi olmayacağı ve Brexit anlaşmasının yasal hale gelmesiyle geçiş döneminin tamamlanacağı ifade edilmiştir. (Gov.uk, 2018h)

Birleşik Krallık, Avrupa Komisyonunun 8 Şubatta hazırlamış olduğu yasal metin örneğine karşılık olarak kendi hazırladığı metni sunmuştur. Komisyon taslağındaki Ek-1 dâhil anlaşma metni taslağında hükümlerin daha detaylı ve açık bir şekilde sunulmasını sağlayacak bir teknik düzeltme önermektedir. Anlaşma metnin yazılması konusunda ortak bir komitenin oluşturulmasını desteklenmiştir. Finansal konularda anlaşma metninde daha detaylı hükümlerin belirtilmesi de ifade edilmiştir. (Gov.uk (2018m)

2.6.2. Brexit Anlaşma Taslağının Yayınlanması

Birleşik Krallık ve Avrupa Konseyi arasında hazırlanan '*Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı'nın Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ve Avrupa Birliği'nden Ayrılma Anlaşması Taslağı*' olan 'Brexit Anlaşması Taslağı' 28 Şubat 2018 tarihinde yayınlanmıştır. Taslakta 1. Faz müzakereleri sonucunda kabul edilen konular anlaşma metni şeklinde hazırlanmıştır. Diğer konular müzakere edildikçe yasal metin haline dönüştürüleceği belirtilmiş ve ek olarak taslakta geçiş dönemi de ele alınmıştır. Bunu yanında metni giriş bölümü de yazılmıştır. Vatandaş hakları, finansal anlaşmayı ve kurumsal değişiklikleri de içermektedir. Anlaşma taslağı Konsey'e ve Avrupa Parlamentosu 'Brexit Yönlendirme

Grubuna (*Brexit Steering Group*)' üstünde tartışılması için gönderilmiştir. (European Council, 2018c,)

Taslağın yayınlanmasından sonra Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May ve Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk 1 Mart 2018 tarihinde bir araya gelmiştir. İkili arasında geçen görüşmede May, görüşmenin olumlu ve yapıcı geçtiğini belirtmiş, Brexit müzakerelerinin iyi yönde devam ettiğini, Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan taslağın kabul edilir olmadığı ve düzeltilmesi gerektiğini belirtilmiştir. (Gov.uk, 2018g)

2.6.3. Brexit Anlaşma Taslağında Düzeltmeler

Daha önce hazırlanan Brexit Anlaşma Taslağı'nın taraflar tarafından kabul edilen kısımları yeşil renk, aynı görüşe sahip oldukları fakat gözden geçirilmesi gereken yerler sarı ve müzakerede sonuçlandırılmayan yerler ise beyaz renkle işaretlenip tekrarda yayınlanmıştır. Anlaşma taslağı, başlangıç hükümleri, vatandaş hakları, ayrılış hükümleri, geçiş dönemi düzenlemeleri, finansal anlaşma ve kurumsal hükümler içermektedir. Taslak toplamda 168 madde ve İrlanda/Kuzey İrlanda Protokolünden oluşmaktadır. (European Council, 2018e)

Brexit Anlaşma Taslağı'nın yayınlanmasından sonra Theresa May Donald Tusk'a bir mektup göndermiştir. May'in mektubunda 'Brexit Anlaşma Taslağı'ndan memnun olduğunu, Brexit sonrası yakın ticari ilişkiye açık olduklarını, İrlanda/Kuzey İrlanda konusunda 'back stop' seçeneğinin ortak rapor doğrultusunda garanti altında olduğunu ve anlaşma taslağında bunun belirtilmiş olmasından mutlu olduğunu belirtmiştir. May, İrlanda/Kuzey İrlanda konusunda daha önce yapılan anlaşmaların devam edeceğini fakat Brexit sonrası derin ticari ilişki konusunda İrlanda/ Kuzey İrlanda ile olan özel durumun ayrı tutulmasını da ayrıca mektubunda ifade etmiştir. (Gov.uk, 2018k)

2.6.4. Avrupa Birliği (Geri Çekilme) Yasa Tasarısı'nın Onaylanması

'Avrupa Birliği (Geri Çekilme) Yasa Tasarısı (*European Union (Withdrawal) Bill*) 26.06.2018 tarihinde Kraliçe tarafından onaylanarak yasa haline gelmiştir. Yasayla beraber Birleşik Krallık'ın AB üyeliğini başlatan '1972 Avrupa Toplulukları Yasası (*European Communities Act 1972*)' Brexit günü geldiğinde geçersiz hale gelecektir. Hükümet bu yasa ile Birleşik Krallık yasalarının AB yasalarından arındırılması yetkisini vermektedir. Ayrıca

yasa hükümete Brexit sonrası geçersiz kalacak yasa maddelerinin de değiştirilebilmesi veya iptal edilebilmesi yetkisini vermektedir. (Gov.uk, 2018c)

Avrupa Konseyi 29 Haziran 2019 tarihinde yapmış olduğu toplantı sonunda AB27 ülkeleri olarak Brexit hakkında bir açıklama yayınlamıştır. Müzakerelerde kaydedilen ilerlemeden memnuniyet dile getirilmiş, fakat Cebelitarık gibi deniz aşırı bölgelerin durumu hakkında daha çok ilerlemenin olması gerektiği ifade edilmiştir. Özellikle İrlanda/Kuzey İrlanda sınır sorununun nasıl çözüleceği konusunda Birleşik Krallık'tan daha çok çaba göstermesi istenmiştir. Avrupa Konseyi 29 Nisan, 15 Aralık 2017 ve 23 Mart 2018 tarihli ilke kılavuzları kapsamında pozisyonunu koruduğunu belirtmiş ve müzakerelerin hızlanmasını istemiştir. (European Council, 2018k)

2.6.5. Brexit Bakanı David Davis'in İstifası

Brexit Anlaşmasında sona gelindiği sırada, Brexit Bakanı David Davis 9 Temmuz 2018 tarihinde istifa etmiştir. İstifasının nedeni sorulduğunda yakın zamanda AB'den Birleşik Krallık parlamentosuna kontrolün geçmesinin hayal olduğu, Birleşik Krallık'ın Gümrük Birliği ve Tek Pazar'dan ayrılmasının mümkün gözükmediğini, son olarak da AB'ye gereğinden fazla taviz verildiğini ve bundan dolayı istifa ettiğini ifade etmiştir. (Bbc.com, 2018a) David Davis'in yerine Dominic Raab getirilmiştir.

Birleşik Krallık hükümeti müzakerelere devam ederken bir yandan da Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği arasında gelecek işbirliği konusunda siyasi pozisyonunu ifade etmek için 12 Temmuz 2018 tarihinde 'Birleşik Krallık ve AB İlişkilerinin Geleceği (*The Future Relationship between the United Kingdom and the European Union*)' adlı beyaz kitap yayınlamıştır. Kitap Brexit sonrası Birleşik Krallık ve AB arasında sağlanacak ortaklık ve işbirliği konularına değinmektedir. Temel olarak ekonomik, güvenlik ve iki tarafı ilgilendiren diğer konularda işbirliği ve kurumsal düzenlemelerden bahsedildiği gibi, AB'nin otonomisine olduğu kadar Birleşik Krallık'ın egemenliğine saygılı bir ortaklık ve daha adil ve dengeli bir işbirliği önerilmektedir. (Gov.uk, 2018i)

2.6.6. Brexit Anlaşmasında Sona Gelinmesi

AB üyeleri ve Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May'in katıldığı gayri resmî toplantı 19-20 Eylül 2018'de Salzburg şehrinde gerçekleşmiştir. Toplantıda Brexit konusunda sağlam, işlevsel ve yasal olarak bağlayıcı bir İrlanda/Kuzey İrlanda arasında yasal, etkili ve operasyonel bir gümrük sınırı olmadan Brexit anlaşmasının gerçekleşmeyeceği belirtilmiştir. AB-Birleşik Krallık gelecek işbirliği konusunda en kısa sürede ortak yasal bir deklarasyonun hazırlanması kararlaştırılmıştır. Müzakere tarihleri konusunda ise Ekim 2018 tarihinde maksimum ilerlemenin sağlanması istenmiş, ilerlemenin istenilen düzeyde gerçekleştiği takdirde Kasım 2018'de yapılacak zirvede anlaşmanın tamamlanması öngörülmüştür. (European Council, 2018n)

Birleşik Krallık'ta ise parlamentoda Başsavcı Geoffrey Cox, İrlanda/Kuzey İrlanda hakkında anlaşma protokolü hakkında yasal tavsiyesini sunmuştur. Cox, anlaşma protokolünün Birleşik Krallık'ın gümrük birliğinden ek anlaşmalar olmadan yasallık kazanamayacağını ve protokolün henüz anlaşma tamamlanmadığı için yeterli olmadığı görüşünü parlamentoya sunmuştur. (Gov.uk, 2018f)

AB ve Birleşik Krallık'ın 14 Kasım 2018 tarihinde ortak yayınladığı raporda müzakereciler seviyesinde Brexit antlaşması taslağı üzerinde uzlaştıklarını açıklamışlar, ek olarak taslağın yanında bir de siyasi deklarasyon hazırlanması konusunda uzlaşmışlardır. Hazırlanacak deklarasyon gelecek işbirliğinin çerçevesini oluşturacaktır. AB'nin Mart 2018 tarihli ilke kılavuzu ve Birleşik Krallık'ın Temmuz 2018 tarihli beyaz kitabında belirtilen temeller üzerine hazırlanacak deklarasyon tarafların vatandaş hakları, finans, ticaret ve ulaşım gibi çeşitli konuları kapsayacağı ifade edilmiştir. (Gov.uk, 2018j)

2.6.7. Brexit Bakanı Dominic Raab'ın İstifası

Brexit müzakerelerinde son düzeltmeler devam ederken Brexit Bakanı Dominic Raab da halefi David Davis gibi, taslakta ülkeyi olumsuz etkileyecek vahim hataların olduğunu öne sürmüştür. Antlaşmada AB tarafından öne sürülen koşulların Birleşik Krallık'ın bütünlüğünü bozacağını ve sonu ve çıkışı olmayan, ülke ekonomisini ve kamu güvenini sarsacak bir düzene sürükleyeceğini ifade etmiş ve görevinden 15 Kasım 2018 tarihinde istifa etmiştir. Raab ile birlikte Brexit Bakan yardımcıları Suella Braverman ve Shailesh Vara ile diğer kabine bakanı

Esther McVey de istifa etmiştir. Raab'ın istifası sonrasında Stephen Barclay, yerine Avrupa Birliği'nden Ayrılmadan Sorumlu Devlet Bakanı-Brexit Bakanı olarak atanmıştır. (Bbc.com, 2018b)

2.6.8. Siyasi Deklarasyonun Yayınlanması

Avrupa Konseyi 22 Kasım 2018 tarihinde AB-27 üyeleri olarak yaptığı toplantıda Brexit Antlaşması konusunda 'Birleşik Krallık ve AB'nin Geleceği Hakkında Siyasi Deklarasyon'u (*Political Declaration Setting out the Framework for the Future Relationship between the European Union and the United Kingdom*) yayınlamıştır (European Council, 2018f). Yayınlanan deklarasyon üç gün sonra Brüksel'de yapılan Avrupa Konseyi toplantısında AB27 üyeleri tarafından onaylanmıştır (European Council, 2018i).

2.7. Brexit Anlaşmasının Parlamentoda Onaylanması

Brexit anlaşma taslağı 14 Kasım 2018 tarihinde, Birleşik Krallık ve AB'nin arasında gelecek işbirliğinin yasal zeminini oluşturacak siyasi deklarasyon da 22 Kasım 2018 tarihinde yayınlanmıştır. Başbakan Theresa May uzlaştığı Brexit taslağını teklif olarak parlamentoya sunmuştur. Brexit konusunda artık yetki parlamentoya geçmiştir. 26 Haziran 2018 tarihli 'Avrupa Birliği (Ayrılma) Yasası' gereğince hazırlanan Brexit taslağının 'parlamento tarafından onaylanması (*meaningful vote*)' gerekmektedir. Birleşik Krallıkta parlamento milletvekilleri 11 Aralık 2018 tarihinde yapılması planlanan onay oylaması öncesinde taslak üzerinde görüşülmesi için 5 günlük bir süre belirlenmiştir (Itv.com, 2018).

Parlamentoda, Brexit anlaşma taslağında yer alan İrlanda/Kuzey İrlanda sınır hakkında protokol konusunda verilen soru önergesini Birleşik Krallık Başsavcısı cevaplamıştır. Protokolün tamamen yasal olmadığı, iki tarafın verdiği siyasi garantiler olarak değerlendirilmesi gerektiği, siyasetin zamanla değişebileceği ve protokolde herhangi bir anlaşma gibi sona erdirme hükümlerinin bulunmadığı belirtilmiştir. Bunun için AB ve Birleşik Krallık hükümeti tarafından İrlanda/Kuzey İrlanda gümrük sorunun çözümünün daha istikrarlı ve kalıcı bir temel üzerine oturtulması gerektiği belirtilmiştir. (Gov.uk, 2018b)

2.7.1. Parlamentoda Brexit Görüşmeleri

Parlamentoda beş günlük Brexit görüşmeleri 4-11 Aralık 2018 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Görüşmeler esnasında Muhafazakâr Partisinden bazı milletvekilleri, gerekli olan %15 oranlık 48 milletvekilinin oyu toplayarak Theresa May hakkında güvensizlik oylaması istemiştir. 12 Aralık 2018 tarihinde yapılan oylamada Theresa May güven oylamasını 200-117 ile kazanmıştır (Bbc.com, 2018c). Beş günlük Brexit görüşmeleri sonucunda Brexit anlaşması konusunda bir sonuca varılamamıştır.

Avrupa Konseyi 13 Aralık 2018 tarihinde bir araya gelmiş ve görüşme sonuç deklarasyonda 25 Kasım 2018 tarihli sonuç belgesinde de belirttiği gibi Brexit anlaşmasını ve siyasal deklarasyonu onayladığını ifade etmiştir. Ayrıca anlaşmanın tekrar müzakereye açık olmadığını belirtmiştir. Avrupa Konseyi Brexit sonrası olası yakın bir işbirliğine açık olduklarını ve bu konuda müzakerelere hazır olduklarını beyan etmiştir. İrlanda/Kuzey İrlanda arasında gümrük kontrolü konusunda ayrılma anlaşmasının taslağında belirtilen protokoller doğrultusunda '*back stop*' seçeneğinin sabit bir gümrük noktasını önlemek için gerekli olduğu, gerçekleştiği takdirde geçici bir tedbir olarak uygulanabileceği ifade edilmiştir. (European Council, 2018o)

Birleşik Krallık'ta parlamentoda ikinci bir beş günlük görüşme yapılması kararlaştırılmıştır. Brexit sonrası ülkenin geleceği hakkında diğer ülkelerle de görüşmeler devam etmiştir. Birleşik Krallık, Brexit sonrasında vatandaş hakları konusunda İzlanda, Liechtenstein, Norveç ve İsviçre ile anlaşmaya varmıştır. Anlaşma yaklaşık 40.000 Birleşik Krallık vatandaşı ve 14.000 İsviçre vatandaşını ilgilendirdiği gibi; (EEA-EFTA) (Norveç, İzlanda ve Liechtenstein) ülkelerinde yaşayan 17.000 Birleşik Krallık vatandaşı ve 15.000 EEA-EFTA vatandaşlarını da kapsamaktadır. Anlaşma gereğince bu vatandaşlar karşılıklı olarak anlaşmasız Brexit gerçekleşse dahi sahip oldukları mevcut hakları koruyacaklardır. (Gov.uk, 2018n)

Avrupa Birliği (Ayrılma) Yasası gereği Brexit anlaşmasının kabul edilebilmesi için parlamentonun onayı gerektiği belirtilmişti. Bunun için yapılan ilk beş günlük görüşmelerde sonuç alınamamış ve ikinci beş günlük görüşme gerçekleştirilmesine karar verilmişti. Brexit hakkında yapılacak olan ikinci beş günlük görüşme öncesinde bütçe görüşmeleri sırasında İşçi Partisi Milletvekili Yvette Cooper'ın olası anlaşmasız Brexit durumunda hükümetin

finansal yetkilerini kısıtlayan yasa değişikliği önergesi 296'ya 303 oy ile kabul edilmiştir. (Elgot, 2019a) Bu hükümeti Brexit konusunda zor duruma düşürmüştür. Alınan yenilgi sonrasında Muhafazakâr Parti milletvekili Dominic Grieve'in verdiği önerge oylanmış ve 297'ye 308 oy ile kabul edilmiştir. Önergeye göre Başbakan Theresa May 15 Ocak 2019 tarihinde ayrılma anlaşmasını parlamentoda onaylatmazsa 3 gün içinde 'B Planı'nı sunmak zorunda kalacaktır. (Elgot, & Walker, 2019) Bu durum Theresa May ve Brexit teklifini zora sokmuştur.

Parlamentoda yapılan beş günlük Brexit görüşmeleri 15 Ocak 2019 tarihinde sonuçlanmıştır. Görüşmeler sonucunda Theresa May ve hükümeti AB ile uzun müzakereler sonucu üzerinde uzlaştığı ve parlamentoya sunduğu Brexit anlaşması taslağı, yapılan onay oylaması sonucunda (*meaningful vote*) 432'ye 202 oyla kabul edilmemiştir. (Bbc.com, 2019a) Teklifin kabul edilmemesi ana muhalefet İşçi Partisi'ni harekete geçirmiştir. Ertesi gün İşçi Partisi milletvekillerinin verdiği önerge sonucunda hükümet hakkında güven oylaması yapılmış, fakat Theresa May ve hükümeti, Brexit görüşmelerinde aldığı yenilgiye rağmen güven oylamasını 325-306 ile kazanmıştır. (Bbc.com, 2019b)

2.7.2. Theresa May'in 'B Planı' ve 2. Brexit Oylaması (Meaningful Vote)

Parlamentoda yapılan Brexit oylamasını kaybederek zor günler geçiren Theresa May, Brexit konusunda 21 Ocak 2019 tarihinde Brexit 'B planı'nı sundu. May'in sunduğu 'B planı' önemli 6 temel meseleyi içermektedir: Anlaşmasız Brexit seçeneğini kaldırılmaması, ikinci bir referandum yapılmaması, İrlanda/Kuzey İrlanda gümrük sınırı konusunda '*back stop*' önlemi, Brexit anlaşması hakkında siyasi deklarasyonda değişiklikler, vatandaş hakları ve çalışan hakları konusu. May, bu temel konular üzerinde değişiklik yapmıştır. (Whitfield, 2019)

Theresa May'in 'B planı'na karşılık, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker ile Brüksel'deki görüşmesinde, Başkan Juncker AB27 ülkelerinin kesinlikle Brexit anlaşması taslağında değişiklik yapmayı kabul etmeyeceğini fakat siyasi deklarasyonda değişikliğe açık olduklarını ifade etmiştir. (Gov.uk, 2019a)

Theresa May, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker ile Brüksel'de iki hafta aradan sonra tekrar bir araya gelmiştir. Her iki tarafta İrlanda/Kuzey İrlanda arasında

'*hard border*' seçeneğinden kaçınacakları sözünü yinelenmiş ve AB ve Birleşik Krallık'ın gelecek işbirliği hakkında yayınlanan siyasi deklarasyonda değişiklik yapılabileceği konusunda uzlaşmışlardır. (Gov.uk, 2019c)

Avrupa Konseyi ile yapılan görüşme sonrasında Brexit anlaşmasından değişiklik yapılamayacağı karşılığı, Birleşik Krallık'ın diğer ülkelerle yaptığı görüşmeleri etkilememiştir. Birleşik Krallık, Brexit sonrası gelecek işbirliği ve ortaklık konularında yaptığı çalışmalar sonrasında, olası bir anlaşmasız Brexit sonrasında vatandaş hakları koruma konusunda İzlanda, Liechtenstein, Norveç ve İsviçre ile yaptığı görüşmeler sonrasında uzlaşmaya varmıştır. (Gov.uk, 2019b) AB' Uzlaşmaya varılan konular üzerinde yapılan anlaşma 25 Şubat 2019 tarihinde kabul edilmiştir (Gov.uk, 2019c).

Theresa May hükümeti 'B planı'nın kabulü konusunda çalışmalarına devam ederken, ana muhalefet İşçi Partisi, 25 Şubat 2019 tarihinde yaptığı açıklama ile Brexit anlaşmasının gelecek haftalarda parlamentoda kabul edilmediği takdirde ikinci bir AB referandumunu destekleyeceklerini beyan etmişlerdir. (Itv.com, 2019)

Parlamentoda yapılan Brexit görüşmeleri 27 Şubat 2019 tarihinde başlamış, başkan tarafından seçilen 4 yasa değişikliği önerisi oylanmıştır. İşçi Partisi'nin 'alternatif Brexit planı' önerisi 240'a 323 oy ile reddedilmiştir. İskoç Ulusal Partisi'nin 'hiçbir koşulda anlaşmasız Brexit gerçekleştirilmesin' önerisi 288'e 324 oy ile kabul edilmemiştir. Muhafazakâr Parti milletvekili Alberto Costa'nın ' anlaşmasız Brexit durumunda dahi vatandaş hakları anlaşma dâhilinde kalsın' önerisi kabul edilmiştir. İşçi Partisi Milletvekili Yvette Cooper'ın ' Başbakan Theresa May'in Mart 2019'da Brexit teklifi konusunda oylamaya açık olması, anlaşmasız Brexit gerçekleşmesi ihtimali ve 50. Madde uzatılsın' önerisi 20'ye 502 oy ile kabul edilmiştir. (Elgot, 2019b)

Theresa May 11 Mart 2019 tarihinde Strasburg'da Jean-Claude Juncker ve Michel Barnier ile görüşmüştür. Görüşme sonrası yaptığı açıklamada üç noktadan bahsetmektedir. İrlanda/Kuzey İrlanda sınırı ile ilgili '*backstop*' seçeneğinin AB tarafından tek taraflı süresiz şekilde kullanılmayacağı ve Aralık 2020 tarihine kadar '*backstop*' seçeneğinin yerine daha sağlam bir alternatifin bulunması yönünde değişikliğin siyasi deklarasyona ekleneceği belirtilmiştir. Son olarak da Theresa May Brexit anlaşmasının yanında '*backstop*' seçeneğinin

kullanılması durumunda Birleşik Krallık'ın müdahale edebilmesi için tek taraflı bir deklarasyon hazırlanması yönünde karar almıştır. (Gov.uk, 2019e)

Parlamentoda Brexit anlaşması hakkında ikinci bir oylama (*meaningful vote*) yapılmıştır. Theresa May'in tüm çabalarına rağmen 12 Mart 2019 tarihinde 'B Planı' hakkında yapılan 2. oylama 242'e 391 oyla kabul edilmemiştir (Bbc.com, 2019c). Ocak 2019 da yapılan ilk oylamaya göre aradaki fark 81 oya düşmüştür.

2.7.3. Brexit'in Ertilenmesi

AB Brexit Başmüzakereçisi Michel Barnier 13 Mart 2019 tarihinde Avrupa Parlamentosu genel oturumunda yaptığı konuşmada, bir gün önce Birleşik Krallık Parlamentosunda yapılan oylama sonucunun, Birleşik Krallık'ın 3 yıl önce AB'den ayrılma yönünde aldığı kararın yarattığı belirsizliği daha da kötüleştirdiğini belirtmiştir. Brexit anlaşmasının çoktan hazır olduğunu ve Birleşik Krallık'ı bu belirsizlik çıkmazından kurtaracak olanın kendileri olacağını da ifade etmiştir. (European Council, 2019a)

Parlamentoda yapılan Brexit görüşmeleri ile ilgili May 15 Mart 2019 tarihli yazılı açıklamasında çıkan sonuçtan memnun olmadığını belirtmiş, daha önce parlamentoda alınan karar doğrultusunda 50. maddenin 30 Haziran 2019 tarihine uzatılması için Avrupa Konseyinden talep edeceğini belirtmiştir. Avrupa Konseyi'nin bu uzatmayı oybirliği ile alması gerektiğini de eklemiştir. May, Brexit tarihinin 30 Haziran'a uzatılmasından dolayı 23 Mayıs 2019 tarihinde Birleşik Krallık'ın Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılması gerektiğini ifade etmiştir. (Hansard, 2019, Mart)

Theresa May parlamentoda alınan karar doğrultusunda 20 Mart 2019 tarihinde Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk'a, Strasburg'da anlaşılan kararların onaylanması ve Brexit tarihinin 30 Haziran 2019 tarihine alınması hususunda mektup yazmıştır. May'in mektubu ile ilgili Donald Tusk, basına yaptığı açıklamada Theresa May'in bahsettiği Strasburg anlaşması olarak da adlandırılan kararların konsey kararı gerekmeden uygulanacağını, Brexit tarihinin 30 Haziran'a alınması konusunda ertesi gün AB27 üye temsilcileri ile görüşeceğini belirtmiştir. (European Council, 2019c) 21 Mart 2019 tarihinde Brüksel'de toplanan AB27 üye temsilcileri Theresa May'in mektubunda belirtilen konularda karar almışlardır. Buna göre Strasburg anlaşması kararları uygun görülmüş, Birleşik Krallık

parlamentosunda Brexit anlaşmasının onaylandığı takdirde 12 Nisan 2019'da 50. Maddenin uygulanacağı, aksi takdirde 22 Mayıs 2019 tarihi kabul edileceği belirtilmiştir. Kasım 2018 tarihinde hazırlanan antlaşma taslağı üzerinde hiçbir şekilde değişiklik yapılmayacağı da tekrar ifade edilmiştir. (European Council, 2019g)

2.7.4. Theresa May'in İkinci 'B Planı' ve 3. Brexit Oylaması (Meaningful Vote)

Brexit'in ertelenmesi Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmesiyle birlikte, Birleşik Krallık parlamentosunda Brexit konusunda 27 Mart 2019 tarihinde yapılan oturumda verilen önergelerden 8 tanesi seçilmiş, görüşülmüş ve oylanmıştır. Aşağıda verilen önergeler ve aldıkları oy sayıları gösterilmiştir. Verilen önergelerin hiçbiri kabul edilmemiştir.

- John Baron'un 12 Nisan'da anlaşmasız ayrılmayı öneren 'anlaşmaya hayır' teklifi 160'a 400 oy,
- Nick Boles'un Brexit sonrası Tek Pazar'da kapsamlı gümrük düzenlemesi ile devam edilmesi hakkındaki 'ortak pazar 2.0' teklifi 189'a 283 oy
- George Eustice'in AB gümrük birliğinin dışında kalarak tekrar EFTA ve EEA'ya katılmasını öneren 'EFTA ve EEA' teklifi 64'e 377 oy,
- Ken Clarke'ın sabit ve kapsamlı gümrük düzenlemesi AB gümrük birliğinde kalmasını öneren 'gümrük birliği' teklifi 265'e 271 oy,
- Jeremy Corbyn'in AB ile yakın bir ekonomik işbirliğini öneren 'İşçi Partisi alternatif planı' teklifi 237'e 307 oy,
- Joanna Cherry'nin anlaşmasız Brexit seçeneğinin tekrar onaya sunulmasını öneren 'anlaşmasız Brexit' teklifi 184'e 293 oy,
- Margaret Beckett'in parlamentodan geçecek Brexit teklifinin kamu oylaması ile onaylanmasını öneren 'doğrulayıcı kamu oylaması' teklifi 268'e 295 oy,
- Marcus Fysh'in hükümetin ayrılma anlaşmasını uygulayamazsa AB ile tercihli ticaret anlaşması yapmasını öneren 'muhtemel tercihli anlaşma' teklifi 139'a 422 oy ile reddedilmiştir. (Sparrow & Otte, 2019, Mart)

Theresa May'in Brexit anlaşması 'B Planı' yapılan 3. oylamada 286 oya 344 oy ile kabul edilmemiştir. May'in teklifi kabul edilseydi Brexit tarihi 22 Mayıs 2019'a ertelenecekti. (Stewart & Elgot, 2019) Başbakan Theresa May Donald Tusk' a Brexit' in bir süre daha ertelenmesini talep eden mektubunu 5 Nisan 2019 tarihinde iletmiştir. Mektubunda anlaşmayı

parlamentodan geçiremediğini ifade eden May Avrupa Konseyi'nden 50(3). Maddeye dayanarak Brexit günününün 30 Haziran 2019 tarihine ertelenmesini talep etmiştir (Gov.uk, 2019f).

Brexit tarihinin ertelenmesi Avrupa Parlamentosu seçimlerinin yapıp yapılmayacağı sorusunu da beraberinde getirmiştir. Birleşik Krallık tarafından 8 Nisan 2019 tarihinde alınan kararla doğrultusunda 23-26 Mayıs 2019 tarihinde Birleşik Krallık'ta Avrupa Parlamentosu Seçimlerinin 9. Kez yapılacağını açıklanmıştır. (Gov.uk, 2019g)

2.7.5. Brexit'in Tekrar Ertelenmesi ve Theresa May'in İstifası

Avrupa Parlamentosu seçimlerinin yapılacağı kesinleşmesi sonucunda, Avrupa Konseyi Birleşik Krallık'ın erteleme isteği hakkında verdiği 10 Nisan 2019 tarihli kararda son tarihin 31 Ekim 2019 tarihini son tarih olarak kabul etmiştir. Avrupa Parlamentosu seçimlerinin 23-26 Mayıs 2019 tarihinde Birleşik Krallık'ın üye devlet olarak katılmasından memnun olduğu ifade edilmiştir. Toplantı sonucunda yine Brexit anlaşmasının kesinlikle değiştirilmeyeceği vurgulanmıştır. Birleşik Krallık'ın Brexit anlaşması onaylanana kadar AB üyesi olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiği hatırlatılmıştır. (European Council, 2019h)

Başbakan Theresa May, Avrupa Konseyi'nin Brexit tarihini 31 Ekim 2019 tarihine ertelenmesi sonrasında 21 Mayıs tarihinde yaptığı açıklamada Brexit hakkında yeni on maddelik teklifini sunmuştur:

1. Hükümet Güney-Kuzey İrlanda sınırı konusunda Aralık 2020'ye kadar 'Alternatif Düzenlemeler' hazırlayacak ve bu sayede '*backstop*' seçeneğinin yerini alacak.
2. Böyle bir düzenleme '*backstop*' gerçekleşse dahi Britanya ile Kuzey İrlanda ortak karar alacak.
3. AB ile müzakere edilen konular ve gelecek işbirliği ile ilgili anlaşmalar mutlaka milletvekillerinin onayını alacak.
4. Çalışanların haklarını koruyacak yeni bir 'Çalışan Hakları Yasası' AB'den daha iyi bir şekilde olacak.
5. AB'den ayrıldıktan sonra çevre koruması konusunda gerekli tedbirler alınacak.

6. Birleşik Krallık, Tek Pazardan ve serbest dolaşımdan çıkmasıyla AB ile daha uyumlu bir ticaret yapılması çalışacak.

7. Ticari malların ve tarım ürünlerinin sınırlarda kontrolü hakkında AB ile eşdeğer gümrük kuralları konusunda güncellik korunacak.

8. Çıkmazdan korunmak için hükümet ve muhalefet milletvekillerine gümrük konularında söz hakkı verilecek.

9. Hazırlanan anlaşma teklifinin referanduma sunulup sunulmayacağı parlamentoya bırakılacak.

10. Brexit Teklifi konusunda hazırlana siyasi deklarasyonda teklifi yansıtan değişiklikler yapılacak. (Gov.uk, 2019h)

Theresa May'in AB ile yaptığı Brexit anlaşması üç defa parlamentoda oylamaya sunuldu, fakat yeterli desteği göremedi. Bunu üzerine muhalefet konumunda olan İşçi Partisi ile yaptığı görüşmeler de olumsuz sonuçlanmıştır. Hem partisi içinde hem de parlamentoda kendisine olan destek azalmıştır. Daha önce 16 Ocak 2019 tarihinde hakkında yapılan güven oylamasını kazanmasına rağmen, Brexit teklifinin kabul edilmesi halinde ikinci bir referanduma sıcak bakması Theresa May'in parti içinde de güçlü muhalefetle karşılaşmasına neden olmuştur. (Bbc.com, 2019d) Theresa May'in 10 maddelik yeni Brexit teklifi de istenilen desteği görmeyince, 24 Mayıs 2019 tarihinde Başbakanlık ofisinin önünde yaptığı açıklamada başbakanlıktan istifa ettiğini ve 7 Haziran 2019 tarihinde Muhafazakâr Parti liderliğinden çekileceğini belirten açıklamıştır. Yeni başbakan seçilene kadar başbakanlık görevine devam edeceğini de ifade etmiştir (Stewart, 2019).

2.8. Avrupa Parlamentosu Seçimleri

Theresa May'in istifa açıklaması sonrasında 23 Haziran 2019 tarihinde başlayan Avrupa Parlamentosu seçimleri 26 Haziran'da sona ermiştir. Seçim sonucunda Birleşik Krallık parlamentosunda çoğunluğu sağlayan Muhafazakâr Parti ve İşçi Partisi bir önceki seçime göre çok daha düşük oy almışlardır. Partilerin oy oranları ve milletvekilleri sayısı şu şekilde gerçekleşmiştir.

Tablo 2.1. Birleşik Krallık'ta 2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerinin partilere göre dağılımı

Parti Adı	Oy Oranı (%)	Milletvekili Sayısı
Brexit Partisi	31,6	29
Liberal Demokrat Parti	20,3	16
İşçi Partisi	14,1	10
Yeşil Parti	12,1	7
Muhafazakâr Parti	9,1	4
İskoçya Ulusal Partisi	3,6	3
Plaid Cymru	1,0	1
Sinn Féin	-	1
Demokratik Birlikçi Parti	-	1
İttifak Partisi	-	1
Değişim Partisi	3,4	0
Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi	3,3	0
Ulster Birlikçi Parti	-	0

Kaynak: (Bbc.com, 2019e).

2.9. Brexit'in Geleceği

Theresa May'in istifasının sonrası boşalan koltuk içinde yapılan liderlik yarışını eski Londra Belediye başkanı Boris Johnson kazanmıştır. Johnson (2019, Temmuz), yaptığı ilk açıklamada Brexit konusunda beklemekten yorulduklarını ve 31 Ekim 2019 tarihinde AB'den ayrılacaklarını ifade etmiştir. 24-26 2019 tarihleri arasında yapılan Fransa'da yapılan G7 Zirvesi'ne katılmış ve başbakan olarak ilk uluslararası görüşmelerini gerçekleştirmiştir.

Ülke içinde muhalefetin Brexit'i engellemesini durdurmak için Boris Johnson yönetimindeki hükümet, Eylül 2019'da çalışmaya başlaması beklenen Parlamento'nun Kraliçe'nin onayıyla askıya alınmasını istemiştir (Bbc.com, 2019f). 3 Eylül 2019 tarihinde çalışmaya açılan parlamentoda olası anlaşmasız Brexit'in engellenmesi doğrultusunda hükümetin gündem belirleme yetkisinin Parlamento'ya geçmesi için yapılan oylama hükümetin aleyhine gerçekleşmiştir. Bunu üzerine Boris Johnson erken genel seçim isteğinde bulunacağını ifade etmiştir. Muhalefet ise öncelikle Brexit tarihinin ertelenmesi teklifinin oylanarak kabul edilmesini istemiştir. Ertesi gün yapılan oylamada Brexit'in ertelenmesi teklif kabul edilmiştir. Hükümet aldığı yenilgi üzerine 15 Ekim 2019 tarihinde erken genel seçim yapılmasını istemiştir, devamında yapılan oylamada gerekli olan üçte iki çoğunluk sağlanamadığı için erken genel seçim teklifi parlamentoda kabul edilmemiştir. (Bbc.com, 2019h) Parlamentoda kabul edilen 'Avrupa Birliği (Ayrılma) Yasası (No:2)' gereğince Boris Johnson'dan AB'ye Brexit tarihini 31 Ocak 2020'ye erteleyen mektup yazması istenmiştir.

(Gov.uk, 2019, Eylül) Bunun üzerine Başbakan Boris Johnson Kraliçe'nin parlamentoyu askıya almasını istemiştir. İskoçya'da mahkemeye yapılan başvuru sonucunda parlamentonun askıya alınmasının yasalara aykırı olduğuna karar verilmiş ve parlamento 25 Eylül 2019 tarihinden Kraliçe'nin konuşmasıyla tekrar açılmıştır. (Bbc.com, 2019g) Bu arada Birleşik Krallık'ın anlaşmasız Brexit'in olası olumsuz sonuçlarına yönelik hazırladığı doküman (*Operation Yellowhammer*) yapılan baskılar sonucunda yayınlanmıştır. İçerdiği kötü durum senaryoları kamuoyunda şaşkınlıkla karşılanmıştır. (Bbc.com, 2019i)

Parlamentoda Brexit'in 31 Ekim 2019 tarihinde gerçekleşmesi için gerekli desteği bulamayan Birleşik Krallık hükümeti 22 Ekim 2019 tarihinde 'Avrupa Birliği (Ayrılma) Yasası (No:2)'nı parlamentoya sunmuştur. Yasa kabul edilmiş fakat hükümetin istediği Brexit tarihi kabul edilmemiştir. (Bbc.com, 2019j) Başbakan Boris Johnson 28 Ekim 2019 tarihinde Avrupa Komisyonu başkanına yazdığı mektupta Brexit tarihinin 31 Ocak 2020'ye ertelenmesini talep etmiştir. Avrupa Komisyonu bu talebi kabul etmiştir. (European Council, 2019i)

Birleşik Krallık Parlamentosu 30 Ekim 2019 tarihinde yapılan oylamada 12 Aralık 2019 tarihinde erken seçim yapılması kararını almıştır. (Parliament.uk, 2019a) Yapılan erken seçimde Boris Johnson başbakan olarak seçilmiştir. Boris Johnson'ın AB ile anlaştığı yeni Brexit Antlaşması Birleşik Krallık parlamentosunda oylandıktan sonra 23 Ocak 2020 tarihinde Kraliçe Elizabeth tarafından onaylanmış ve yasa haline gelmiştir. Birleşik Krallık'ın 31 Ocak 2020'de AB'den ayrılması beklenmektedir. (Guardian, 2020)

3. BÖLÜM

3. BREXIT'İN AVRUPA BİRLİĞİ KURUMSAL YAPISINDA MEYDANA GETİRECEĞİ DEĞİŞİKLER

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması (Brexit) sonrasında birliğin kurumsal yapısında bazı değişiklikler gerçekleşecektir. Bu kurumsal değişiklikler ile ilgili Birleşik Krallık ve Ab arasından yapılan Brexit antlaşması 19 Ekim 2019 tarihinden yeniden değerlendirilmiştir. Bu antlaşmanın geçiş dönemi ilgili bölümde Birleşik Krallık'ın alacağı pozisyon ifade edilmiştir. Buna göre; geçiş döneminde Birleşik Krallık parlamentosunun AB'nin dışında değerlendirilmesi gerektiği ve Birleşik Krallık'ı doğrudan ilgilendiren konular haricinde hiçbir yasama ve karar sürecine dâhil olmayacağı ifade edilmiştir. (Gov.uk, 2019j:192) Bu bilgiler ışığında bu bölümde Brexit sonrası AB'nin kurumlarında meydana gelecek değişiklikler incelenecektir.

3.1. Brexit Sonrası Avrupa Parlamentosu

AB'de yaşayan vatandaşlar Avrupa Parlamentosu'nda temsil edilmektedir. ABA'nın 10. maddesine göre; temsili demokrasi temelinde faaliyet gösteren AB'de her vatandaşın seçilme ve seçime katılma hakkı bulunmaktadır. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasının Avrupa Parlamentosu için iki temel sonucu olacaktır: temsil edilen vatandaşlarının temsilinin ve oy verecek seçmelerin azalması. Bu değişim parlamentonun siyasi yapısını önemli ölçüde etkileyecektir.

Bu bölümde öncelikle Brexit sonrası Avrupa Parlamentosu'nda milletvekili sandalye sayılarında gerçekleşecek değişiklikler incelenecektir. Daha sonra ise yapılacak bu düzenleme ile Avrupa Parlamentosu'nda bulunan siyasi grupların ne şekilde etkileneceği üzerinde durulacaktır.

3.1.1. Avrupa Parlamentosu'nda Üyelerin Dağılımı

Birleşik Krallık Avrupa Parlamentosu'nda 2019 Avrupa Parlamentosu Seçimleri sonrasında 73 milletvekili (*MEP- Member of the European Parliament*) ile temsil edilmektedir. Avrupa Parlamentosu'nda başkan ile beraber 751 milletvekili bulunmaktadır.

Birleşik Krallık ABA'nın 50. maddesine göre üyelikten ayrılma sürecine başlamıştır. Fakat bu maddede ayrılma gerçekleştikten sonra Birleşik Krallık'ın Avrupa Parlamentosu'ndan bulunan 73 milletvekilinin akıbetinin ne olacağı hakkında herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Avrupa Parlamentosu'nda bir üye devletin en fazla 96, en az da 6 milletvekiline sahip olacağı ve vatandaşların temsilinin üye devletlerin nüfussuna göre azalan oranda (*degressively proportional*) gerçekleşeceği ABA'nın 14(2). maddesinde belirtilmiştir.

Tablo 3.1. 2019-2024 Avrupa Parlamentosu milletvekili sayılarının ülkelere göre dağılımı

Ülke Adı	Sandalye Sayısı	Ülke Adı	Sandalye Sayısı
Belçika	21	Litvanya	11
Bulgaristan	17	Lüksemburg	6
Çek Cumhuriyeti	21	Macaristan	21
Danimarka	13	Malta	6
Almanya	96	Hollanda	26
Estonya	6	Avusturya	18
İrlanda	11	Polonya	51
Yunanistan	21	Portekiz	21
İspanya	54	Romanya	32
Fransa	74	Slovenya	8
Hırvatistan	11	Slovakya	13
İtalya	73	Finlandiya	13
Kıbrıs (Güney)	6	İsveç	20
Letonya	8		
Birleşik Krallık	73	TOPLAM	751

Kaynak: (European Parliament, 2019a)

Yukarıdaki tabloya göre Birleşik Krallık sandalye sayısı bakımından Almanya ve Fransa'nın ardından İtalya ile beraber üçüncü sırada bulunmaktadır. Bu denli büyük bir AB üyesinin birlikten ayrılması ile Avrupa Parlamentosu'nun oluşumunda yapılacak değişiklik önem arz etmektedir.

Avrupa Parlamentosu'nda sandalye dağılımı üye devletlerin nüfusuna göre gerçekleşmektedir. AB nüfusu, Bakanlar Konseyi ve Avrupa Parlamentosu'nun hazırlamış olduğu bir yönetmeliğe (*regulation*)¹³ göre AB istatistik kurumu '*Eurostat*' verileri doğrultusunda hesaplanmaktadır.

Brexit sonrası Avrupa Parlamentosu'nda sandalye dağılımının nasıl olacağı hakkında ilk girişim Avrupa Parlamentosu tarafından yapılmıştır. 7 Şubat 2018 tarihinde toplanan

¹³ Bkz.: (EUR-Lex, 2013b)

Avrupa Parlamentosu Genel Kurulu'nda bu konu görülmüştür. ABA'nın 14(2). ve 10. maddeleri doğrultusunda yapılan değerlendirmeler sonucunda Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması sonrasında boşalacak olan 73 sandalyenin 27'sinin diğer üye devletlere dağıtılması önerilmiştir. Kalan 46 sandalyenin ise gelecekte AB'ye üye olacak devletlere tahsis edilmesi amacıyla boş bırakılmasına karar verilmiştir. Aşağıdaki tabloda önerilen sandalye dağılımı gösterilmektedir. (European Parliament, 2018a)

Tablo 3.2. Avrupa Parlamentosu'nun önerdiği sandalye dağılımı

Ülke Adı	Sandalye Sayısı	Ülke Adı	Sandalye Sayısı
Belçika	21	Litvanya	11
Bulgaristan	17	Lüksemburg	6
Çek Cumhuriyeti	21	Macaristan	21
Danimarka	14	Malta	6
Almanya	96	Hollanda	29
Estonya	7	Avusturya	19
İrlanda	13	Polonya	52
Yunanistan	21	Portekiz	21
İspanya	59	Romanya	33
Fransa	79	Slovenya	8
Hırvatistan	12	Slovakya	14
İtalya	76	Finlandiya	14
Kıbrıs (Güney)	6	İsveç	21
Letonya	8	TOPLAM	705

Kaynak: (European Parliament, 2018a)

Tablo incelendiğinde, Avrupa Parlamentosu'nun hazırladığı önergeye (*resolution*) göre 27 sandalye tüm üye devletlere eşit bir şekilde dağıtılmadığı görülmektedir. İspanya ve Fransa 5, İtalya ve Hollanda 3, İrlanda 2, Danimarka, Estonya, Hırvatistan, Avusturya, Polonya, Romanya, Slovakya, Finlandiya ve İsveç ise 1 şeklinde yeniden bir sandalye dağılımı değişikliği önerilmektedir.

Avrupa Parlamentosu'nun bu önergesinin Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması halinde gerçekleşmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bir sonraki 2024-2029 dönemi için ise Avrupa Parlamentosu ABA'nın 14(2). maddesine göre güncellenmiş sandalye teklifini Avrupa Konseyi'ne sunacaklarını da ifade etmişlerdir. (European Parliament, 2018a)

Avrupa Parlamentosu 7 Şubat 2018 tarihinde hazırladıkları yasama önergesi teklifini 13 Haziran 2018 tarihinde gerçekleşen genel kurulda onaylayarak, Avrupa Konseyi'ne

sunmuştur. Ayrıca Avrupa Komisyonu'na ve diğer hükümet ve parlamentolarına da bilgi verilmesi kararını almışlardır. (European Parliament, 2018b)

Avrupa Konseyi 28-29 Haziran 2018 tarihlerinde Brüksel'de yaptığı toplantıda Avrupa Parlamentosu'nun verdiği yasama önergesini değerlendirmeye almıştır. Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May'in de katıldığı zirvede Avrupa Parlamentosu'nun önerge teklifi değiştirilmeden kabul edilmiştir.

Avrupa Konseyi'nin zirvede aldığı karara göre Brexit'in gerçekleşmesi halinde Birleşik Krallık'ın sahip olduğu 73 sandalyenin 27'sinin diğer üye ülkelere dağıtılması, kalan 46 sandalyenin gelecekte AB'ye üye olacak devletler için ayrılmasına karar verilmiştir. Buna göre Birleşik Krallık, 2019 Avrupa Parlamentosu seçimleri öncesinde AB'den ayrılması halinde bu karar uygulanacaktır, aksi halde Birleşik Krallık üye olarak kaldığı sürece sandalye dağılımı Avrupa Konseyi'nin 2013/213 numaralı kararının 3. maddesindeki düzenlemeye¹⁴ göre aynı kalacaktır. (European Union, 2019a)

Tablo 3.3. Avrupa Parlamentosu sandalye dağılımlarının karşılaştırılması

Ülke Adı	2019 AP Seçimi	Brexit Sonrası	Değişiklik
Belçika	21	21	-
Bulgaristan	17	17	-
Çek Cumhuriyeti	21	21	-
Danimarka	13	14	+1
Almanya	96	96	-
Estonya	6	7	+1
İrlanda	11	13	+2
Yunanistan	21	21	-
İspanya	54	59	+5
Fransa	74	79	+5
Hırvatistan	11	12	+1
İtalya	73	76	+3
Kıbrıs (Güney)	6	6	-
Letonya	8	8	-
Litvanya	11	11	-
Lüksemburg	6	6	-
Macaristan	21	21	-
Malta	6	6	-
Hollanda	26	29	+3
Avusturya	18	19	+1
Polonya	51	52	+1
Portekiz	21	21	-
Romanya	32	33	+1

¹⁴ Bkz.: (EUR-Lex, 2013a)

Slovenya	8	8	-
Slovakya	13	14	+1
Finlandiya	13	14	+1
İsveç	20	21	+1
Birleşik Krallık	73	-	-73
TOPLAM	751	705	-46

Kaynak: (European Union, 2019a) ve (European Parliament, 2019)

3.1.2. Avrupa Parlamentosu'nda Siyasi Grupların Dağılımı

Avrupa Parlamentosu'nda 2019 seçimleri itibari ile bağımsızlar (*non-attached*) dâhil 8 siyasi grup/parti bulunmaktadır. Siyasi bir grubun kurulması için en az 25 üye ve ayrıca bu üyelerin 7 farklı farklı üye devletten olması gerekmektedir. Siyasi grupların çalıştırdıkları personel ve kullandıkları ofis harcamaları Avrupa Parlamentosu bütçesinden sağlanmakta olup; parlamento tarafından yapılan harcamalar denetlenmektedir.

Tablo 3.4. Avrupa Parlamentosu siyasi grupları sandalye dağılımı (2019-2024)

Siyasi grup	Grup başkanı	Sandalye
EPP - Avrupa Halkları Partisi	Manfred Weber	182
S&D – Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı	Iratxe García Pérez	154
RENEW – Avrupa'yı Yenile	Dacian Ciolos	108
Greens / EFA – Yeşiller /Avrupa Özgür İttifakı	Ska Keller – Philippe Lamberts	74
ID – Kimlik ve Demokrasi	Marco Zanni	73
ECR - Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu	Ryszard Legutko - Raffaele Fitto	62
GUE / NGL - Avrupa Birleşik Solu / Nordik Yeşil Sol	Manon Aubry - Martin Schirdewan	41
NA - Bağımsızlar	-	57
TOPLAM	-	751

Kaynak: (European Parliament, T.Y.d)

Tabloda görüldüğü gibi en çok üyeye Avrupa Halkları Partisi (*European People's Party - EPP*) sahip bulunmaktadır. Avrupa Parlamentosu'nda en eski ve en fazla üyeye sahip olan grup Hristiyan Demokratlar olarak da adlandırılmakta olup, liberal muhafazakâr bir görüşe sahiptir. Grubun kökleri Robert Schuman, Alcide De Gasperi ve Konrad Adenauer gibi AB'nin kurucu babalarına dayanmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun neredeyse yarısına sahip olan üyelerin başında da yeni seçilen Komisyon başkanı Ursula von der Leyen bulunmaktadır. Üye sayısına göre ikinci sırada Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı (*Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament – S&D*), üçüncü sırada da Avrupa'yı Yenile (*Renew Europe Group - RENEW*) gelmektedir. (European Parliament, T.Y.d)

Yapılan son 2019 seçiminde ise Birleşik Krallık'ta yapılan seçimlerde büyük bir değişim gerçekleşmiştir. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasını destekleyen Brexit Partisi 29, Liberal Demokrat Parti ise 16 milletvekili ile iktidarda bulunun Muhafazakâr Parti ve ana muhalefet İşçi Partisi'nin önünde yer almışlardır.

Tablo 3.5. Birleşik Krallık 2019 Avrupa Parlamentosu seçim sonuçları

Siyasi Parti	Sandalye
Brexit Partisi	29
Liberal Demokrat Parti	16
İşçi Partisi	10
Yeşil Parti	7
Muhafazakâr Parti	4
İskoçya Ulusal Partisi	3
Plaid Cymru	1
Sinn Féin	1
İttifak Partisi	1
Demokratik Birlik Partisi	1
TOPLAM	73

Kaynak: (Parliament.uk, 2019c)

Görüldüğü gibi Brexit Partisi, Muhafazakâr Parti ve İşçi Partisi'nin toplamının iki katından fazla Avrupa Parlamentosu milletvekili çıkarmıştır. İkinci sırada ise Liberal Demokratlar yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda Birleşik Krallık partilerinin Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi gruplara dağılımı görülmektedir.

Tablo 3.6. Birleşik Krallık temsilcilerinin Avrupa Parlamentosunda siyasi gruplara göre dağılımı

Siyasi grup	Sandalye	Ulusal Partiler
EPP - Avrupa Halkları Partisi	-	-
S&D – Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı	10	İşçi Partisi (10)
RENEW – Avrupa'yı Yenile	17	Liberal Parti (16), İttifak Partisi (1)
Greens / EFA – Yeşiller /Avrupa Özgür İttifakı	11	Yeşil Parti (7), İskoçya Ulusal Partisi (3), Plaid Cymru (1)
ID – Kimlik ve Demokrasi	-	-
ECR- Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu	4	Muhafazakâr Parti (4)
GUE / NGL - Avrupa Birleşik Solu/Nordik Yeşil Sol	1	Sinn Féin (1)
NA - Bağımsızlar	30	Brexit Partisi (29), Demokratik Birlik Partisi (1)
TOPLAM	73	-

Kaynak: (European Parliament, T.Y.b)

Brexit'in gerçekleşmesi halinde Birleşik Krallık milletvekillerinin görev süresi sona erecektir. Bu durumda Avrupa Parlamentosu'nda bulunan siyasi grupların üye sayılarında değişiklik meydana gelecektir, fakat sıralama da büyük bir değişiklik olmayacaktır. Sadece, Kimlik ve Demokrasi grubu sahip olduğu üye sayısına göre, Yeşiller /Avrupa Özgür İttifakı grubunun önüne geçecektir.

Tablo 3.7. Brexit sonrası Avrupa Parlamentosu siyasi grupları sandalye dağılımı

Siyasi grup	Mevcut	Brexit Sonrası
EPP - Avrupa Halkları Partisi	182	182
S&D – Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı	154	134
RENEW – Avrupa'yı Yenile	108	91
Greens / EFA – Yeşiller /Avrupa Özgür İttifakı	74	63
ID – Kimlik ve Demokrasi	73	73
ECR - Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu	62	58
GUE / NGL - Avrupa Birleşik Solu / Nordik Yeşil Sol	41	40
NA - Bağımsızlar	57	27
TOPLAM	751	678

Kaynak: (European Parliament, T.Y.d)

Diğer bir konuda Avrupa Konseyi'nin 28 Haziran 2018 tarihli¹⁵ kararında Brexit sonrası boşalacak olan 27 sandalye için 2019 seçimlerinde seçilen milletvekillerinin Avrupa Parlamentosu'nda yerini aynı zamanda alacağıdır. Çünkü Brexit'in gerçekleşeceği ilk tarih 31 Mart 2019 belirlenmiş fakat planlandığı gibi olmamıştır. Bunun sonucunda seçimlerde Birleşik Krallık'tan boşalacak sandalyeler boşalmadığı için bu 27 milletvekili boşta kalmıştır. (Euronews, 2019) Brexit'in gerçekleşmesi halinde bu milletvekillerinin Avrupa Parlamentosu'nda hangi siyasi gruba katılacakları bilinmediği için yukarıdaki tabloda sadece azalan sandalye sayıları gösterilmiştir. Siyasi partilerin dağılımı Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması gerçekleştiğinde tam olarak belirlenebilecektir.

3.2. Brexit Sonrası Bakanlar Konseyi

Bu bölümde Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasıyla birlikte Bakanlar Konseyi'nde gerçekleşecek değişiklikleri iki başlık halinde incelenecektir. İlk olarak Bakanlar Konseyi dönem başkanlıkları sıralamasında meydana gelen değişiklikler irdelenecek, ardından da Bakanlar Konseyi oylama sisteminde güç dengesinin nasıl etkileneceği ortaya konulacaktır.

¹⁵ Bkz.: (European Union, 2019a)

3.2.1. Bakanlar Konseyi Dönem Başkanlığı Sıralaması

Bakanlar Konseyi dönem başkanlığı ABA'nın 9.maddesine göre Dışişleri Konseyi haricinde eşit rotasyon temelinde gerçekleşmektedir. Altı aylık dönemler halinde her üye devlet başkanlık görevini yürütmektedir. Başkan bu görevini bir önceki ve bir sonra görevi devralacak başkanla koordineli bir şekilde yürütmektedir. Birleşik Krallık'ta gerçekleşen referandum sonrasında Brexit süreci başlamış ve dönem başkanlıkları konusu gündeme gelmiştir. Kararlaştırılan sıralamaya göre Birleşik Krallık 2017 yılının ikinci döneminde başkanlığı devralacaktı, fakat onun yerine Estonya dönem başkanlığını yaptı.

Bakanlar Konseyi 1 Aralık 2009 tarihinde yaptığı toplantıda dönem başkanlığı sıralamasını 2020 yılı sonuna kadar kararlaştırmıştı. Buna göre Birleşik Krallık 2017 yılı Temmuz ayında dönem başkanlığını Malta'dan devralacaktı. Estonya ve Bulgaristan ise 2018, Avusturya ve Romanya ise 2019 yılında dönem başkanlığı görevlerini yerine getirecekti. (EUR-Lex, 2009)

Tablo 3.8. Bakanlar Konseyi dönem başkanlığı sıralaması (2009 kararına göre)

Ülke Adı	Dönemi	Yılı	Ülke Adı	Dönemi	Yılı
Almanya	Ocak-Haziran	2007	Yunanistan	Ocak-Haziran	2014
Portekiz	Temmuz-Aralık		İtalya	Temmuz-Aralık	
Slovenya	Ocak-Haziran	2008	Letonya	Ocak-Haziran	2015
Fransa	Temmuz-Aralık		Lüksemburg	Temmuz-Aralık	
Çekya	Ocak-Haziran	2009	Hollanda	Ocak-Haziran	2016
İsveç	Temmuz-Aralık		Slovakya	Temmuz-Aralık	
İspanya	Ocak-Haziran	2010	Malta	Ocak-Haziran	2017
Belçika	Temmuz-Aralık		Birleşik Krallık	Temmuz-Aralık	
Macaristan	Ocak-Haziran	2011	Estonya	Ocak-Haziran	2018
Polonya	Temmuz-Aralık		Bulgaristan	Temmuz-Aralık	
Danimarka	Ocak-Haziran	2012	Avusturya	Ocak-Haziran	2019
Kıbrıs (Güney)	Temmuz-Aralık		Romanya	Temmuz-Aralık	
İrlanda	Ocak-Haziran	2013	Finlandiya	Ocak-Haziran	2020
Litvanya	Temmuz-Aralık				

Kaynak: (EUR-Lex, 2009)

Birleşik Krallık'ta 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan referandumda AB'den ayrılma yönünde bir karar çıkmıştır. Bu karar üzerine 26 Temmuz 2016 tarihinde Bakanlar Konseyi, dönem başkanlığı sıralamasını yenileme gündemiyle toplanmıştır. Bu toplantıda AB'ye yeni üye olan Hırvatistan ve AB'den ayrılmak isteyen Birleşik Krallık'ın dönem başkanlığı konusu ele alınmıştır. Birleşik Krallık'ın henüz ABA 50. madde başvurusu yapmamış olması göz önünde bulundurulmuş ve AB'nin çıkarı gözetilerek karar verilmiştir. Buna göre dönem

başkanlıkları sıralaması yeniden düzenlenmiştir. 2017 yılının ikinci altı ayında dönem başkanlığını Birleşik Krallık yerine Estonya yapmıştır. Dönem başkanlıkları sırası Bakanlar Konseyi kararı ile 31 Aralık 2019 ve 1 Ocak 2031 tarihleri arasında olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. (EUR-Lex, 2016b)

Tablo 3.9. Bakanlar Konseyi dönem başkanlığı sıralaması (2019 -2031)

Ülke Adı	Dönemi	Yılı	Ülke Adı	Dönemi	Yılı
Hollanda	Ocak-Haziran	2016	Belçika	Ocak-Haziran	2024
Slovakya	Temmuz-Aralık		Macaristan	Temmuz-Aralık	
Malta	Ocak-Haziran	2017	Polonya	Ocak-Haziran	2025
Estonya	Temmuz-Aralık		Danimarka	Temmuz-Aralık	
Bulgaristan	Ocak-Haziran	2018	Kıbrıs (Güney)	Ocak-Haziran	2026
Avusturya	Temmuz-Aralık		İrlanda	Temmuz-Aralık	
Romanya	Ocak-Haziran	2019	Litvanya	Ocak-Haziran	2027
Finlandiya	Temmuz-Aralık		Yunanistan	Temmuz-Aralık	
Hırvatistan	Ocak-Haziran	2020	İtalya	Ocak-Haziran	2028
Almanya	Temmuz-Aralık		Letonya	Temmuz-Aralık	
Portekiz	Ocak-Haziran	2021	Lüksemburg	Ocak-Haziran	2029
Slovenya	Temmuz-Aralık		Hollanda	Temmuz-Aralık	
Fransa	Ocak-Haziran	2022	Slovakya	Ocak-Haziran	2030
Çekya	Temmuz-Aralık		Malta	Temmuz-Aralık	
İsveç	Ocak-Haziran	2023			
İspanya	Temmuz-Aralık				

Kaynak: (EUR-Lex, 2016b)

3.2.2. Oylama Sisteminde Gerçekleşecek Değişiklikler

Bakanlar Konseyi bir karar almak için görüşülen konuların niteliğine göre farklı şekilde oylama yapmaktadır. Oybirliği, basit çoğunluk ve nitelikli çoğunluk şeklinde üç oylama yapılmaktadır. Oybirliği (*unanimity*) toplantıya katılan tüm üye devletlerin aynı yönde oy kullanması ile gerçekleşmektedir. Basit çoğunluk (*simple majority*) ise üye devletlerin yarısından bir fazlası olarak kabul edilmektedir. Bakanlar Konseyi'nde Birleşik Krallık dâhil 28 üye bulunduğunu kabul edersek basit çoğunluk 15 sayılmaktadır. Brexit'in gerçekleşmesi ile beraber basit çoğunluk için gereken oy sayısı 14 olacaktır.

Bakanlar Konseyi birçok alanda kararlarının nitelikli çoğunluk (*qualified majority*) oylaması ile almaktadır. Nitelikli çoğunluk oranı yıllar içinde değişikliklere uğrayarak bugünkü halini almıştır. Bu değişimlerde AB'nin genişlemesi önemli bir yer tutmaktadır. Lizbon Antlaşması ile birlikte ise daha önce oybirliği gerektiren çoğu alanda ve bazı yeni alanlarda nitelikli çoğunluk oylaması getirilmiştir.

Tablo 3.10. Nitelikli Çoğunluğun Yıllara Göre Değişimi

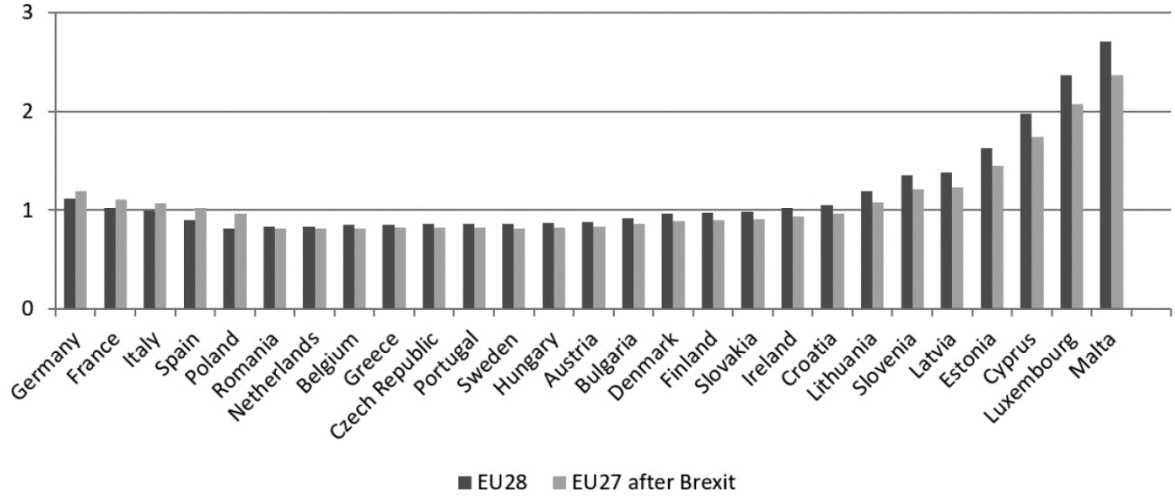
Üye Sayısı	Uygulama Dönemi	Yasal Temel	Gerekli Üye Sayısı ve Oranı		
			Komisyon teklifiyle	Diğer koşullarda	Üye teklifiyle
17	1958-1972	Roma Ant. m.148	12 oy	13 oy – en az 4 üye	-
58	1973-1980	1. Genişleme m.14	41 oy	41 oy - en az 6 üye	-
63	1981-1985	2. Genişleme m.14	45 oy	45 oy - en az 6 üye	-
76	1986-1994	3. Genişleme m.14	54 oy	54 oy - en az 8 üye	-
87	1995-2004 (Nisan)	4. Genişleme m.15	64 oy	64 oy - en az 11 üye	-
124	2004 (Mayıs)-2005 (Ekim)	5. Genişleme m.26	88 oy	88 oy - en az 11 üye	-
321	2004 (Kasım)-2006	6. Genişleme m.12	232 oy	232 oy - en az 2/3 üye	%62 nüfus
345	2007-2009 (Kasım)	7. Genişleme m.22	255 oy	255 oy - en az 2/3 üye	%62 nüfus
345	2009 (Aralık)-2013 (Haziran)	Lizbon Ant. m.3	255 oy	255 oy - en az 2/3 üye	%62 nüfus
352	2013 (Temmuz)-2014(Ekim)	8. Genişleme m.20	260 oy	260 oy - en az 2/3 üye	%62 nüfus
	1 Kasım 2014 -	Lizbon Ant. m.16	%55 – en az 16 üye	%72 üye	%65 nüfus

Kaynak: (European Union, 2013)

ABİHA'nın 238. maddesinde nitelikli çoğunluğun 1 Kasım 2014 tarihinden itibaren, oylamaya dâhil olan üye devlet nüfusunun %65'ini ve Bakanlar Konseyi üyelerinin en az %55'ini ifade etmektedir. Bu durum çifte çoğunluk (*double majority*) olarak adlandırılmaktadır. Bakanlar Konseyi üyelerinin %55'i, 28 üyeli AB'de 16 üye sayısına denk gelmektedir. Birleşik Krallık AB'den ayrıldığı takdirde %55'lik bu oran en az 15 üyeyi ifade edecektir. Fakat hesaplama yapıldığında %55'lik bu oran 27 üyeli bir AB'de 14 üye sayısına daha yakın olduğu için ileride bir yasa değişikliği gerektirebilir.

Önemli bir diğer konu da çifte çoğunluk için gereken %65'lik nüfustur. Birleşik Krallık'ın 1 Ocak 2019 itibariyle yaklaşık 66,6 milyon nüfusu bulunmaktadır. AB'nin ise toplam nüfusu yaklaşık 513,4 milyona ulaşmıştır. Brexit gerçekleştiğinde nitelikli oy çoğunluğu için gereken %65'lik oran 333,7 milyondan 290,4 milyona inecektir. (Eurostat, 2019) Birleşik Krallık kadar büyük bir nüfusa ve oy ağırlığına sahip bir ülkenin AB'den ayrılması Bakanlar Konseyi içinde güç dengelerini yeniden değiştirecektir.

Tablo 3.11. AB üyesi devletlerin nüfuslarına göre oy gücü oranlarının Brexit sonrası değişimi

Kaynak: (Kleinowski, 2018:111)

Hazırlanan nüfusa dayalı simülasyonlara göre nüfusu çok olan Almanya ve Polonya gibi ülkelerin daha çok oy gücüne, Malta ve Lüksemburg gibi az nüfusa sahip ülkelerin ise oy gücünün azalacağını göstermiştir. (Jacobs, 2018:62).

Nitelikli çoğunluğun kullanıldığı oylamalarda engelleyici azınlık (*blocking minority*) oylamaya katılan üye devletlerin nüfusunun %35'i ve artı bir üye olarak ABİHA'nın 238. maddesinde ifade edilmiştir. Buna göre engelleyici azınlık sayısı en az 4 üyeyi işaret etmektedir. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasıyla birlikte Almaya, Fransa ve İtalya'nın nüfus oranlarının artmasına neden olacaktır.

Avrupa Parlamentosu Anayasal İşler Komitesi'nin (*Committee of Constitutional Affairs –AFCO*) hazırladığı çalışmaya göre Brexit aritmetik olarak engelleyici azınlık oyunun önemini az da olsa arttıracaktır. Engelleyici azınlığın önemi artsa da çalışmaya göre; bunun karar verme sürecini etkilemeyeceği ve sadece müzakere pazarlık aracı olarak görülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Brexit sonrası oluşturulabilen engelleyici azınlık koalisyonunun çoğunda Fransa ve Almanya'nın bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Bundan dolayı Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması ile engelleyici azınlığın oransal olarak zor sağlanacağı ifade edilmiştir. (European Parliament, 2019b:25)

Bakanlar Konseyi'ne yasa teklifinin Avrupa Komisyonu ya da Yüksek Temsilci'den gelmediği durumlarda nitelikli çoğunluğun bulunması için üyelerin %72'i gerekmektedir. Bu na güçlendirilmiş nitelikli çoğunluk (*reinforced qualified majority*) denilmektedir.

Güçlendirilmiş nitelikli çoğunluk 28 üyeli Bakanlar Konseyi'nde 21 üye anlamına gelmektedir. Brexit gerçekleştiğinde ise 27 üyeli AB'de bu sayı 20'ye düşecektir.

3.3. Brexit Sonrası Avrupa Konseyi

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasının sonucu olarak Avrupa Konseyi'nin oluşumu değişecektir. ABA'nın 15(2). maddesinde Avrupa Konseyi'nin konsey başkanı, hükümet veya devlet başkanları ve Avrupa Komisyonu başkanından oluştuğu ifade edilmektedir. Antlaşmanın 10(2). maddesinin ikinci paragrafından ise üye devletlerin hükümet veya devlet başkanları tarafından Avrupa Konseyi'nde temsil edildiği belirtilmiştir. Brexit sonrasında Birleşik Krallık AB üyeliğinden ayrılacağı için, Avrupa Konseyi'nden temsil edilmeyecektir. Birleşik Krallık'ın Avrupa Konseyi'ndeki koltuğunu kaybetmesi kararı; ister anlaşmasız (*hard*), ister anlaşmalı (*soft*) Brexit olsun, isterse de geleceğe yönelik bir ortaklık anlaşması olsun, hemen yürürlüğe konacaktır. Ayrıca, ABA'nın 50. maddesinin 4. fıkrasına göre Birleşik Krallık AB'den çekilme kararını aldığı andan itibaren Avrupa Konseyi'nde kendisini ilgilendiren toplantıları katılamamış ve kararlara ortak olmamıştır. Birleşik Krallık'ın 29 Mart 2017 tarihli AB'den ayrılmasına ilişkin tebliğinden sonra AB, 27 üye olarak gayri resmi toplantılar¹⁶ yapmıştır.

3.3.1. Oylama Sisteminde Gerçekleşecek Değişiklikler

Kurumsal açıdan bakıldığında Brexit'in Avrupa Konseyi'nin işleyişi üzerinde etkileri olacaktır. ABA'nın 15. maddesinde belirtildiği gibi Avrupa Konseyi aksi belirtilmedikçe kararlarını ortak görüşle (*consensus*) almaktadır. Brexit sonrası ortak görüş ile karar alma mekanizması etkilenmeyecek olup, 27 üye devlet veya hükümet başkanı tarafından kararlar alınacaktır. Ortak görüşle karar alamadığı hallerde ise kararlar nitelikli çoğunlukla alınmaktadır. Örneğin 27 Haziran 2014 tarihinde Birleşik Krallık ve Macaristan Başkanları Jean Claude Juncker'in Avrupa Komisyonu başkanı adayı seçilmesine hayır demeleri sonucunda Avrupa Konseyi kararı nitelikli çoğunlukla almıştır. (European Parliament, 2014)

Avrupa Konseyi'nin hangi konularda ve nasıl nitelikli çoğunluk oylamasını kullanacağı kurucu antlaşmalarda belirtilmiştir. 'ABA'nın 16. maddesinde 1 Kasım 2014 tarihinden

¹⁶ AB27 olarak yapılan toplantıların ilki 29 Haziran 2016 tarihinden Birleşik Krallık referandumundan hemen sonra yapılmıştır. (European Council, 2016b)

itibaren nitelikli çoğunluk için üyelerin nüfusuna göre değişen oranda çifte çoğunluk düzenlemesi uygulamaya konulmuştur. Buna göre nitelikli çoğunluk için üye devletlerin %55'ine gelen en az 15 üye devletin oyu ve üye devletlerin toplam nüfusunun %65'i çifte çoğunluk için yeterli sayılmıştır. Çifte çoğunluk sistemi daha çok Bakanlar Konseyi tarafından kullanılmaktadır. Fakat ABA'nın 235. maddesinde Avrupa Konseyi'nin nitelikli çoğunluk oylaması yaptığı konularda ABA'nın 16(4). ve ABİHA'nın 238(2). maddeleri doğrultusunda uygulama yapılacağı ifade edilmiştir. Brexit gerçekleştiğinde ise nitelikli oy çoğunluğu hesaplamaları değişecektir. Bu değişimin ülkelerin nüfusları ile doğrudan ilişkilidir. Birleşik Krallık gibi büyük bir nüfusa sahip devletin AB'den ayrılması sonucunda da değişim büyük olacaktır. Tablo 3.11'de Brexit öncesi ve sonrası bu değişim oransal olarak gösterilmiştir.

Brexit sonrası gerçekleşen değişimin AB'de güç dengesini nasıl etkileyeceği konusu incelendiğinde karşımıza 'Banzhaf Güç İndeksi' çıkmaktadır. 'Banzhaf Güç İndeksi' Oylamada bir oyun belirleyici olasılığından yola çıkarak, tüm oyların bir sonucu ortaya çıkardığı varsayımına dayanan oy kullanma gücü analizi olarak tanımlanabilir. Banzhaf oylama gücü analizinin (*voting power analysis*) temel amaçları şunlardır: seçim sisteminden bireysel ya da blok seçmelerini göreceli gücünü, ortalama oylama gücünün maksimize edilmesi ve sistemin tarafsızlığını değerlendirmek; arzu edilen oylama gücü dağılımını sağlamak için ağırlıklandırmanın yapılması ve koalisyonun ve blok oylamanın yararlarını anlamak. (Gelman vd. 2002:421) Banzhaf güç indeksinin %100 olması o devletin oylama sonucu üzerinde tam kontrole sahip olduğunu; indeksin %0 olması ise o devletin oylama üzerinde kontrole hiç sahip olmadığını göstermektedir. (Kirsch, 2016)

Tablo 3.12. Brexit'in öncesi ve sonrası AB üyesi devletlerin Banzhaf oylama güç indeksleri

	Brexit öncesi – AB28		Brexit sonrası – AB27		Banzhaf güç indeksinde değişim (%)	Oy gücünde değişim (%)
	Nüfus (%)	Banzhaf güç indeksi (çifte çoğunluk sistemi)	Nüfus (%)	Banzhaf güç indeksi		
Almanya	16,1	10,2760	18,5	12,0099	+1,7339	+16,9
Fransa	13,1	8,4444	15,0	9,7969	+1,5325	+18,1
Birleşik Krallık	12,8	8,2953	---	---	---	---
İtalya	11,9	7,8046	13,6	9,1136	+1,309	+16,8
İspanya	9,1	6,1914	10,4	7,6161	+1,4247	+23,0
Polonya	7,4	5,0770	8,5	6,4894	+1,4124	+27,8
Romanya	3,9	3,7577	4,4	4,0094	+0,2517	+6,7
Hollanda	3,3	3,4709	3,8	3,6917	+0,2208	+6,4

Belçika	2,2	2,8969	2,5	3,0241	+0,1272	+4,4
Yunanistan	2,1	2,8471	2,4	2,9650	+0,1179	+4,1
Çekya	2,1	2,8229	2,4	2,9366	+0,1137	+4,0
Portekiz	2,0	2,8015	2,3	2,9113	+0,1098	+3,9
İsveç	1,9	2,7522	2,2	2,8529	+0,1007	+3,7
Macaristan	1,9	2,7502	2,2	2,8504	+0,1002	+3,6
Avusturya	1,7	2,6366	1,9	2,7154	+0,0788	+3,0
Bulgaristan	1,4	2,4811	1,6	2,5303	+0,0492	+2,0
Danimarka	1,1	2,3353	1,3	2,3539	+0,0216	+0,9
Finlandiya	1,1	2,3131	1,2	2,3305	+0,0174	+0,7
Slovakya	1,1	2,3069	1,2	2,3231	+0,0162	+0,7
İrlanda	0,9	2,2294	1,0	2,2308	+0,0014	+0,1
Hırvatistan	0,8	2,1822	0,9	2,1744	-0,0078	-0,4
Litvanya	0,6	2,0508	0,7	2,0172	-0,0336	-1,6
Slovenya	0,4	1,9671	0,5	1,9169	-0,0502	-2,5
Letonya	0,4	1,9575	0,4	1,9055	-0,0520	-2,7
Estonya	0,3	1,8910	0,3	1,8264	-0,0646	-3,4
Kıbrıs (Güney)	0,2	1,8436	0,2	1,7696	-0,0740	-4,0
Lüksemburg	0,1	1,8159	0,1	1,7365	-0,1794	-4,4
Malta	0,1	1,8014	0,1	1,7192	-0,0822	-4,6

Kaynak: (Göllner, 2018:5-6)

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasından sonra Almanya, Fransa'nın yanında İtalya ve İspanya'nın oylama güç indeksinin arttığı yukarıdaki tabloda görülmektedir. Polonya'nın ise nüfusunun çok olmasından kaynaklı oran olarak oylama güç indeksi en çok artan AB üyesi devlet olduğu görülmektedir. Ortalama nüfuslu üye devletlerin Banzhaf güç indeksinin pek değişmediği; az nüfuslu Malta ve Lüksemburg gibi devletlerin güç kaybettiği görülmektedir.

Nitelikli çoğunluk oylamasının Banzhaf güç indeksi ile beraber değerlendirildiğinde Brexit sonrasında Almanya, Fransa ve İtalya'nın Birleşik Krallık'ın yokluğundan AB'de karar alma mekanizmasından daha güçlü bir konuma gelecekleri görülmektedir. Yukarıdaki tablo her ne kadar Bakanlar Konseyi'ni, çoğu konuda nitelikli çoğunluk sistemini kullandığı için ilgilendirse de daha önce belirttiğimiz gibi Avrupa Konseyi de bazı konularda nitelikli çoğunluk oylamasına başvurabilmektedir.

3.4. Brexit Sonrası Avrupa Komisyonu

Avrupa Komisyonu'nda her üye devletten bir komiser bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun üye sayısı AB'nin kuruluşundan bu yana sürekli artmıştır. 1967 yılından 14 üyeye sahipken, bugün 28 üyesi bulunmaktadır. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması kurumsal olarak Avrupa Komisyonu'nu kısa vadede çok etkilemeyecektir. Birleşik Krallık'ın

ayrılmasıyla beraber Avrupa Komisyonu'ndan bulunan komiserlerin sayısı 28'den 27'ye düşecektir. Bununla beraber komiserlerin sorumlu olduğu alanlarda değişecektir.

Tablo 3.13. Avrupa Komisyonu üye sayısının yıllara göre değişimi

Tarih	Üye Sayısı
6 Temmuz 1967	14
1 Temmuz 1970	9
6 Ocak 1972	13
6 Ocak 1982	14
1 Ocak 1986	17
23 Ocak 1995	20
5 Mayıs 2004	30
18 Kasım 2004	25
1 Ocak 2007	27
1 Temmuz 2013	28

Kaynak: (Aras, 2013:331)

Avrupa Komisyonu'nda Brexit gerçekleşmeden çok daha önce değişimler başlamıştır. Birleşik Krallık'ta AB referandumu sonuçlarının açıklandığı akşam Birleşik Krallık'ı temsil eden komiser Jonathan Hill görevinden istifa etmiştir. Onun yerine ise Julian King 'Güvenlik Birliği' alanından sorumlu komiser olarak seçilmiştir. (European Commission, T.Y.a).

Jean-Claude Juncker 2014 yılından beri Avrupa Komisyonu başkanlığı görevini yürütmektedir. Aşağıda Juncker'in başkanlığını yaptığı komisyon üyelerini ve sorumlu olduğu alanlar tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 3.14. Jean-Claude Juncker Komisyonu (2014-2019)

Adı Soyadı	Ünvanı	Görevi Alanı	Ülkesi
Jean-Claude Juncker	Başkan	-	Lüksemburg
Frans Timmermans	Başkan Başyardımcı	İyileştirme, Kurumlar arası İlişkiler, Adalet ve İnsan Hakları Şartı	Hollanda
Federica Mogherini	Başkan Yardımcısı	AB Dışişleri ve Güvenlik Politikalarından Sorumlu Yüksek Temsilci	İtalya
Maroš Šefčovič	Başkan Yardımcısı	Enerji Birliği	Slovakya
Valdis Dombrovskis	Başkan Yardımcısı	Avro-Sosyal Diyalog ve Mali İstikrar, Mali Servisler ve Sermaye Piyasası Birliği	Letonya
Jyrki Katainen	Başkan Yardımcısı	İstihdam, Büyüme, Yatırım ve Rekabet	Finlandiya
Andrus Ansip	Başkan Yardımcısı	Dijital Tek Pazar	Estonya

Věra Jourová	Komiser	Adalet, Tüketiciler ve Cinsiyet Eşitliği	Çekya
Mariya Gabriel	Komiser	Dijital Ekonomi ve Toplum	Bulgaristan
Günther Oettinger	Komiser	Bütçe ve İnsan Kaynakları	Almanya
Pierre Moscovici	Komiser	Ekonomik ve Mali İşler, Vergilendirme ve Gümrük	Fransa
Marianne Thyssen	Komiser	İstihdam, Sosyal İşler, Beceriler ve Emek Hareketi	Belçika
Johannes Hahn	Komiser	Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri, Bölgesel Politika	Avusturya
Dimitris Avramopoulos	Komiser	Göç, İçişleri ve Vatandaşlık	Yunanistan
Vytenis Andriukaitis	Komiser	Sağlık ve Gıda Güvenliği	Litvanya
Julian King	Komiser	Güvenlik Birliği	Birleşik Krallık
Elzbieta Bienkowska	Komiser	İç Pazar, Endüstri, Girişimcilik ve KOBİ	Polonya
Miguel Arias Cañete	Komiser	İklim Hareketi ve Enerji	İspanya
Neven Mimica	Komiser	Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma	Hırvatistan
Margrethe Vestager	Komiser	Rekabet	Danimarka
Violeta Bulc	Komiser	Ulaşım	Slovenya
Cecilia Malmström	Komiser	Ticaret	İsveç
Karmenu Vella	Komiser	Çevre, Denizcilik İşleri ve Balıkçılık	Malta
Tibor Navracsics	Komiser	Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor	Macaristan
Carlos Moedas	Komiser	Araştırma, Bilim ve İnovasyon	Portekiz
Phil Hogan	Komiser	Tarım ve Kırsal Kalkınma	İrlanda
Christos Stylianides	Komiser	İnsani Yardım ve Kriz Yönetimi	Kıbrıs (Güney)
Corina Crețu	Komiser	Bölgesel Politika	Romanya

Kaynak: (European Commission, T.Y.a)

Jean-Claude Juncker'in başkanlığı yaptığı komisyonun görev süresi 1 Kasım 2019 tarihinde dolmuştur. 16 Temmuz 2019 tarihinde ise Avrupa Parlamentosu Ursula von der Leyen'i Avrupa Komisyonu başkanı olarak seçmiştir. Yeni başkan görevine 1 Kasım 2019 tarihinde başlaması gerekiyordu, fakat Fransa, Macaristan ve Romanya temsilcilerinin komiserliklerinin Avrupa Parlamentosu'nda onaylanmamıştır. (Amaro, 2019) Bundan dolayı başkanlık görevini hâlihazırda Jean-Claude Juncker devam ettirmekte olup; Juncker komisyonu ise çalışmalarına devam etmektedir. 7 Kasım 2019 tarihinde ise Fransa ve Macaristan ve Romanya'dan yeni isimler seçilmiştir. (European Commission, T.Y.c) Yeni komisyon görevine 1 Aralık 2019 tarihinde başlamıştır.

Tablo 3.15. Ursula von der Leyen Komisyonu (2019-2024)

Adı Soyadı	Ünvanı	Görevi Alanı	Ülkesi
Ursula von der Leyen	Başkan	-	Almanya
Frans Timmermans	Başkan Başyardımcısı	İyileştirme, , Adalet ve İnsan Hakları Şartı	Hollanda
Josep Borrell	Başkan Yardımcısı	AB Dışişleri ve Güvenlik Politikalarından Sorumlu Yüksek Temsilci	İspanya
Margrethe Vestager	Başkan Yardımcısı	Dijital Çağa Ayak Uyduran Avrupa	Danimarka
Valdis Dombrovskis	Başkan Yardımcısı	İnsanlara için Ekonomi	Letonya
Maroš Šefčovič	Başkan Yardımcısı	Kurumlar arası İlişkiler, Öngörü	Slovakya
Věra Jourová	Başkan Yardımcısı	Değerler ve Şeffaflık	Çekya
Dubravka Šuica	Başkan Yardımcısı	Demokrasi ve Demografi	Hırvatistan
Margaritis Schinas	Başkan Yardımcısı	Avrupalı Yaşam Tarzını Koruma	Yunanistan
Johannes Hahn	Komiser	Bütçe ve Yönetim	Avusturya
Phil Hogan	Komiser	Ticaret	İrlanda
Mariya Gabriel	Komiser	İnovasyon ve Gençlik	Bulgaristan
Nicolas Schmit	Komiser	Meslekler	Lüksemburg
Paolo Gentiloni	Komiser	Ekonomi	İtalya
Janusz Wojciechowski	Komiser	Tarım	Polonya
Elisa Ferreira	Komiser	Uyum ve Reform	Portekiz
Olivér Várhelyi	Komiser	Komşuluk ve Genişleme	Macaristan
Stella Kyriakidou	Komiser	Sağlık	Kıbrıs (Güney)
Didier Reynders	Komiser	Adalet	Belçika
Adina Vălean	Komiser	Ulaşım	Romanya
Helena Dalli	Komiser	Eşitlik	Malta
Thierry Breton	Komiser	İç Pazar	Fransa
Ylva Johansson	Komiser	İçişleri	İsveç
Janez Lenarčič	Komiser	Kriz Yönetimi	Slovenya
Jutta Urpilainen	Komiser	Uluslararası Ortaklık	Finlandiya
Kadri Simson	Komiser	Enerji	Estonya
Virginijus Sinkevičius	Komiser	Çevre ve Okyanuslar	Litvanya

Kaynak: (European Commission, T.Y.b)

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması belirlenen 31 Ekim 2019 tarihinde gerçekleşmemiş ve üç ay daha ertelenmiştir. 31 Ocak 2020 yeni Brexit tarihi olarak seçilmiştir. Avrupa Komisyonu için Birleşik Krallık hala bir temsilci seçmemiştir, bu yüzden yukarıda tabloda Birleşik Krallık komiseri gösterilmemiştir.

3.5. Brexit Sonrası Avrupa Birliği Adalet Divanı

AB Adalet Divanı, Adalet Divanı ve Genel Mahkeme ve ihtisas mahkemelerinden oluşmaktadır. Adalet Divanı'nda her üye devletten bir yargıç; Genel Mahkeme'de ise 1 Eylül 2019 itibariyle her üye devletten iki yargıç bulunmaktadır. (EUR-Lex, 2016b) Yargıçların görev süresi altı yıl olup üç yılda bir yargıçlar kısmi olarak yenilenmektedir. Birleşik Krallık AB'den ayrıldığı zaman ABA'nın 19. maddesine göre AB Adalet Divanı'nda bulunan üç Birleşik Krallık vatandaşı yargıçların görev süresi de sona erecektir. Birleşik Krallık ile AB arasında yapılan Brexit antlaşması Başbakan Boris Johnson tarafından güncellenmiş ve geçiş döneminin 31 Aralık 2020 tarihini geçmeyeceği kabul edilmiştir. (Gov.uk, 2019k:191) Bundan dolayı bu tarihten önce Birleşik Krallık üyelikten ayrıldığı zaman, bu üç yargıcın görev süresi bitmiş olacak; fakat Birleşik Krallık 31 Aralık 2020 tarihine kadar AB Adalet Divanı'nın yargılama yetkisi altında üye olmayan bir devlet olarak kalacaktır. Bunun nasıl uygulanacağı ilerleyen zamanda belli olacaktır.

3.6. Brexit Sonrası Avrupa Sayıştay

Avrupa Sayıştay üyeleri Avrupa Parlamentosu onayı sonrasında Bakanlar Konseyi tarafından atanmaktadırlar. ABİHA'nın 285. maddesine göre Sayıştay'a her üye devletin uyuğundan bir kişi altı yıllık bir dönem için seçilmektedir. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması ile birlikte Sayıştay üye sayısı 27'ye düşecektir. Brexit ile beraber Sayıştay'ın kurumsal yapısında, üye sayısının azalması ve Birleşik Krallık'ın birlikte çalışan vatandaşlarının¹⁷ görevlerinin sona ermesi dışında çok büyük bir değişiklik gerçekleşmeyecektir.

3.7. Brexit Sonrası Avrupa Merkez Bankası

Üyeleri Avrupa Konseyi tarafından seçilen Avrupa Merkez Bankası (AMB) avro bölgesinde bulunan 19 ülkenin para politikasından sorumlu bir kurum olarak çalışmaktadır. Birleşik Krallık ise avro bölgesi dışında bulunmakta olup kendi ulusal para birimini kullanmaktadır. Brexit'in gerçekleşmesi AMB'yi kurumsal olarak etkilemeyecektir, fakat Birleşik Krallık Avrupa Merkez Bankası Sitemi (AMBS) içinde bulunmaktadır. AB'den

¹⁷ 1 Ocak 2017 tarihi itibariyle Sayıştay'da 27 yönetici ve personel çalışmaktadır.(European Commission, 2018p:36)

ayrılma gerçekleştiğinde Birleşik Krallık Merkez Bankası AMBS'nin dışında kalacaktır. AMB yayınladığı bir bültenle sisteme dâhil olan bankaları olası bir anlaşmasız Brexit'e karşı uyarılmış ve bankaların bu duruma karşı gereken hazırlıkları yapmalarını istemiştir. (European Central Bank, 2019). Bu uyarıyla beraber Birleşik Krallık'ta merkezi bulunan bazı küresel bankalar (*Wells Fargo, Societe Generale, Nomura, JPMorgan, HSBC, BNP Paribas, Bank of America* ve *Citigroup*) merkezlerini ve çalışanlarını Paris, Frankfurt, Amsterdam ve Dublin gibi lokasyonlara kaydırmışlar ve kaydırmaktadırlar. Mart 2019 itibariyle yaklaşık 60 finansal firma Londra'dan taşınmıştır. (Butcher, 2019) Ayrıca güncellenen son Brexit antlaşmasına göre geçiş döneminde de Birleşik Krallık Merkez Bankası'nın (*Bank of England*) AMBS dışında tutulacağı ifade edilmiştir. (Gov.uk, 2019j:191)

3.8. Brexit Sonrası Avrupa Birliği'nin Danışma Organları

Bu bölümde AB'nin temel kurumları arasında bulunmayan fakat işlevsel olarak birliğin danışma kurumları sayılan Avrupa Ombudsmanı Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesi'nin Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması sonrasında nasıl bir değişime uğrayacağı incelenecektir.

3.8.1. Brexit Sonrası Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (AESK) 350 üyeden oluşmaktadır. AESK'da Birleşik Krallık'ın Almanya, Fransa ve İtalya ile aynı sayıda, 24 üyesi bulunmaktadır. Brexit sonrası AESK üye sayısı azalacaktır. Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonu'nun önerisiyle 21 Mayıs 2019 tarihinde AESK'nın Brexit'in gerçekleşmesi durumunda yeniden üye dağılımı yapılması konusunda karar almıştır. Bu karara göre Birleşik Krallık'ın üyelikten ayrılması ile boşalacak 24 sandalyenin 21'i ileride birliğe üye olacak devletler için ayrılacaktır. Diğer üç sandalye ise Estonya, Kıbrıs (Güney) ve Lüksemburg'a verilecektir. Bunun nedeni olarak Hırvatistan'ın AB'ye üyeliği ile beraber bu üç ülkenin sandalye sayıları azalması gösterilmiştir. Bakanlar Konseyi'nin bu kararına göre Birleşik Krallık'ın AB üyeliği devam ettiği sürece herhangi bir değişiklik yapılmayacağı ifade edilmiş, Brexit gerçekleştiğinde ise bu kararın 21 Eylül 2020 tarihinde yürürlüğe gireceği ifade edilmiştir. (European Union, 2019b)

Tablo 3.16. Brexit sonrası AESK üye dağılımında gerçekleşecek değişiklikler

Ülke Adı	Mevcut	Brexit Sonrası	Değişiklik
Belçika	12	12	-
Bulgaristan	12	12	-
Çek Cumhuriyeti	12	12	-
Danimarka	9	9	-
Almanya	24	24	-
Estonya	6	7	+1
İrlanda	9	9	-
Yunanistan	12	12	-
İspanya	21	21	-
Fransa	24	24	-
Hırvatistan	9	9	-
İtalya	24	24	-
Kıbrıs (Güney)	5	6	+1
Letonya	7	7	-
Litvanya	9	9	-
Lüksemburg	5	6	+1
Macaristan	12	12	-
Malta	5	5	-
Hollanda	12	12	-
Avusturya	12	12	-
Polonya	21	21	-
Portekiz	12	12	-
Romanya	15	15	-
Slovenya	7	7	-
Slovakya	9	9	-
Finlandiya	9	9	-
İsveç	12	12	-
Birleşik Krallık	24	-	-24
TOPLAM	350	329	-21

Kaynak: (European Union, 2019b)

3.8.2. Brexit Sonrası Avrupa Bölgeler Komitesi

Avrupa Bölgeler Komitesi'nde (ABK) AESK ile paralel sayıda AB üyesi devletlerin temsilci ve yedek temsilcileri bulunmaktadır. ABK'nın 350 üyesi 26 Ocak 2015 ve 25 Ocak 2020 tarihleri arasında görev yapmak için 5 yıllığına seçilmişlerdir. Birleşik Krallık'ın ABK'da 24 üyesi bulunmaktadır.

Tablo 3.17. Avrupa Bölgeler Komitesinin Oluşumu (25 Ocak 2015-25 Ocak 2020)

Ülke Adı	Üye Sayısı	Ülke Adı	Üye Sayısı
Belçika	12	Litvanya	9
Bulgaristan	12	Lüksemburg	5
Çek Cumhuriyeti	12	Macaristan	12
Danimarka	9	Malta	5
Almanya	24	Hollanda	12

Estonya	6	Avusturya	12
İrlanda	9	Polonya	21
Yunanistan	12	Portekiz	12
İspanya	21	Romanya	15
Fransa	24	Slovenya	7
Hırvatistan	9	Slovakya	9
İtalya	24	Finlandiya	9
Kıbrıs (Güney)	5	İsveç	12
Letonya	7	Birleşik Krallık	24
		TOPLAM	350

Kaynak: (European Parliament, 2019b)

Brexit sonrası ABK'nın oluşumu hakkında Bakanlar Konseyi'nin AESK için aldığı karar gibi bir girişimi olmamıştır. Bunda büyük etken mevcut komitenin 25 Ocak 2020 tarihinde görev süresinin sona ermesi gösterilebilir.

3.8.3. Brexit Sonrası Avrupa Ombudsmanı

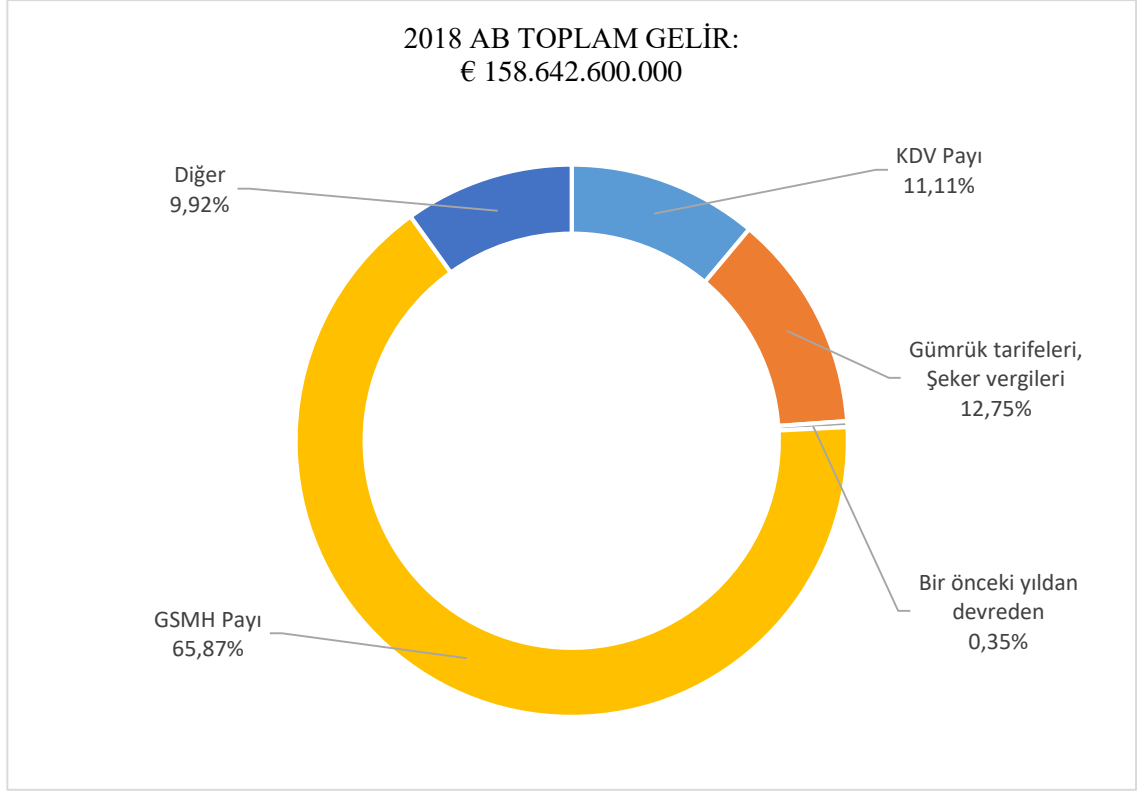
Avrupa Parlamentosu tarafından seçilen Ombudsmanın görev süresi parlamento dönemi boyunca devam etmektedir. Hâlihazırda mevcut Ombudsmanlık görevini İrlanda Cumhuriyeti vatandaşı Emily O'Reilly sürdürmektedir. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması Ombudsmanlık kurumunu doğrudan etkilememektedir. Birleşik Krallık vatandaşı Graham Smith baş danışman olarak Ombudsmanın kabinesinde görev yapmaktadır (Eu whoiswho, T.Y). Görev süresinin Brexit sonrası sona erip ermeyeceği hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.

3.9. Brexit Sonrası Avrupa Birliği Bütçesi

AB'nin bütçe gelirleri dört kaynaktan karşılanmaktadır. Bunlar AB'ye ithal edilen tarım ürünlerinden alınan vergiler, gümrük vergileri, üye devletlerden alınan KDV payı ve üye devletlerin GSMH'ne göre belirlenen katkı paylarıdır. Gümrük vergileri (*customs duties*) ve tarım ürünleri ithalatından alınan şeker vergileri (*sugar levies*) AB'nin geleneksel özkaynakları (*EU traditional own resources-TOR*) kabul edilmektedir. Bunların yanında üye devletlerin kendi ülkelerinden topladıkları Katma Değer Vergisi'nden (KDV) AB'ye aktarılan KDV-temelli özkaynaklar (*Value Added Tax-VAT based own resources*) ve bütçeye en fazla katkıyı sağlayan Gayrisafi Milli Hâsıla (GSMH) temelli özkaynaklar (*Gross National Income-GNI based own resources*) AB'nin temel bütçesini oluşturmaktadır. KDV-temelli özkaynaklar üye devletlerce toplanan KDV'nin %1'i oranında, GSMH-temelli özkaynaklar

ise %1,2 oranında belirlenmiştir. Üye devletler ayrıca topladıkları geleneksel özkaynakların %20'sini kendi bütçelerine hasılat olarak geri alırlar. (European Commission, T.Y.d)

Tablo 3.18. Avrupa Birliği 2018 yılı bütçesi toplam gelir dağılımı

Kaynak: (European Commission, T.Y.e)

AB'nin 2018 yılı bütçe gelirleri toplamı yaklaşık 158,6 milyar Avro olmuştur. Birleşik Krallık AB bütçesine, Almanya, Fransa ve İtalya'dan sonra yaklaşık 13,4 milyar Avro net katkı yapmıştır. 1985 yılından beri uygulanan düzeltme (*rebate*)¹⁸ Birleşik Krallık AB bütçesine yaptığı katkının bir miktarını geri alabilmektedir. Bu düzeltmeye rağmen Birleşik Krallık bütçeye en çok katkıyı yapan ülkelerin başında gelmektedir. (European Parliament, 2016)

¹⁸Avrupa Konseyi'nin 25-26 Haziran 1984 tarihli zirvesinde alınan kararlar Fontainebleau antlaşması olarak da adlandırılmaktadır. Bu karar ile Birleşik Krallık AB bütçesine sağladığı katkıyı azaltmayı amaçlamıştır. Bunun nedeni olarak da tarım gelirlerinin yeterli olmadığını öne sürmüştür. 95,61(EUR-Lex, 1985)

Tablo 3.19. Birleşik Krallık ve AB Gelir-Gider Karşılaştırması (2014-2018) (Milyar Avro)

	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam	Ortalama
Birleşik Krallık Brüt Katkı	17,77	24,27	18,62	15,5	18,48	94,64	18,92
Birleşik Krallık Düzeltme	6,06	6,08	5,87	4,93	5,02	27,96	5,59
Birleşik Krallık Net Katkı	11,71	18,19	12,75	10,57	13,46	66,88	13,37
AB Birleşik Krallık Harcama	6,98	7,45	7,05	6,32	6,63	34,43	6,88
AB GSMH Toplam Katkı	98,86	100,51	96,18	78,03	104,49	478,07	95,61
AB Toplam Gelir	143,94	146,02	144,08	139,02	158,64	731,70	146,34

Kaynak: (European Commission, T.Y.e)

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması AB bütçesini iki temel şekilde etkileyecektir. Birincisi Brexit sonrası AB ile Birleşik Krallık arasında yapılacak finansal antlaşma, ikincisi ise Brexit'in neden olacağı bütçe açığıdır.

'Brexit faturası (*bill*)' ya da finansal antlaşma olarak adlandırılan terim Birleşik Krallık'ın diğer AB üyeleri ile beraber verdiği finansal taahhütlere yönelik bir nevi tazminatı ifade etmektedir. Finansal antlaşma verilen taahhütlere yönelik hesaplama yöntemi ve bir ödeme planı sunmaktadır. Theresa May hükümeti zamanında hazırlanan 'Geri Çekilme Antlaşması', Boris Johnson hükümeti tarafından da kabul edilmiş ve finansal antlaşmada bu belgede belirtilmiştir. Brexit'i resmileştirecek antlaşma Birleşik Krallık ve AB arasında onaylandığında yürürlüğe girmiş olacaktır. Finansal antlaşma gelecek olaylara bağlı olduğu için tanımlayıcı rakamlar verilememektedir. Fakat Brexit 31 Ekim 2019 tarihinde gerçekleşseydi, finansal fatura yaklaşık 33 milyar Avro olacaktı. Bir önceki Brexit günü olan 29 Mart 2019 tarihinde ise bu rakam yaklaşık 39 milyar Avro olarak ifade ediliyordu. Brexit günü geciktikçe ödenecek miktar da azalmaktadır. Bunun nedeni ise Birleşik Krallık hâlihazırda AB üyesi olarak tüm yasal ve finansal yükümlülüklerini yerine getirdiği için yaptığı katkı artması fakat istenilen finansal antlaşmada ödenecek miktarının azalmasıdır. (Fullfact.org, 2019)

Finansal antlaşmayı üç parçaya ayırabiliriz. İlk olarak, Birleşik Krallık Brexit sonrası geçiş döneminde de AB bütçesine gereken katkıyı gösterecektir. Ödemeler geçiş dönemi son tarihi olan 31 Aralık 2020'ye kadar devam edecektir. İkinci parça ise, AB'nin geleceğe yönelik yaptığı bir takım taahhütler ile ilgilidir. AB'nin yıllık bütçesinde yer alan bu taahhütleri de Birleşik Krallık 31 Aralık 2020 tarihine kadar yerine getirecektir. Son olarak da Birleşik Krallık Aralık 2020 sonunda bazı AB borçlarının finansmanını ve koşullu yükümlülüklerin gerçekleşmesini sağlayacak ve bazı varlıkların bir kısmını geri alacaktır.

(Parliament.uk, 2019b) AB personelinin emekli maaşları, Birleşik Krallık için en önemli yükümlülükler olacaktır. Bunların yanında AB'nin denizaşırı programları da bulunmaktadır. Bu programların en önemlisi de kuşkusuz Suriyeli mültecilerin durumu ile ilgilidir. Birleşik Krallık, AB üyesi diğer ülkeler kadar Suriyeli mülteci sorunuyla direkt olarak muhatap olmasa da programa katkı yapmaya devam edecektir. Birleşik Krallık Türkiye'deki Suriyeli mülteci kampı için yaklaşık 31 Mart 2019 tarihi itibarıyla 169 milyon Avro katkı sağlamıştır. (HM Treasury, 2019)

Tablo 3.21 incelendiğinde Birleşik Krallık'ın ortalama 13,4 milyar Avro AB bütçesine katkı sağladığı görülmektedir. Bu miktar AB bütçesinin 1/8'ine denk gelmektedir. Bu miktarda bir katkının AB bütçesinden eksilmesi kapanması zor bir boşluk oluşturacaktır. Brexit'in doğrudan planlanan 'Çokyıllı Mali Çerçeve'yi (ÇMÇ) (*Multiannual Financial Framework-MFF*)¹⁹ etkilemeyecektir. Fakat gelecek ÇMÇ'leri üzerinde uzun süreli etkileri devam edecektir. Birleşik Krallık, AB'ye AB'nin Birleşik Krallık'a yaptığı katkıdan daha çoğunu yaptığı için geri kalan AB üyeleri için yapısal bir fon açığı bırakacaktır. Brexit sonrası Birleşik Krallık'ın geçiş döneminde yapacağı kuşkusuz önceye göre daha az olacaktır. Bu da 'Brexit açığı (*gap*)'nı daha da derinleştirecektir. Bu açığında büyüklüğü elbette Brexit'in anlaşmalı ya da anlaşmasız olmasına göre değişecektir. AB, Birleşik Krallık'ta sürdürdüğü programlar için 2017 ve 2018 yılında ortalama 6,4 milyar Avro harcamıştır. Bu rakamlara göre AB'ye kalan 'Brexit açığı' yaklaşık 5,53 milyar Avro (2017-2018 ortalamasına göre) olacaktır. AB ise bu açığı kapatmasının üç seçeneği bulunmaktadır. Birincisi bütçeye yapılan katkıların artırılması; ikincisi ise, bütçeden yapılan harcamaların azaltılmasıdır. Sonuncusu da hep bütçeye yapılan katkıları arttırmak hem de harcamaları azaltmaktır. (European Parliament, 2017a:17-19)

¹⁹ Çokyıllı Mali Çerçeve (*Multiannual Financial Framework-MFF*) AB'nin uzun vadeli bütçesidir. En az beş yıllık bir süre boyunca AB harcamaları için bir bütün olarak ve aynı zamanda farklı faaliyet alanları için sınırları belirler. Son MFF'ler genellikle yedi yıl kapsamaktadır. (European Council, 2019j)

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

AB'nin altmış yılı aşkın tarihinde ilk defa bir devlet üyelikten ayrılmak istemektedir. Bu devlet ise her zaman AB ile inişli çıkışlı bir ilişkisi bulunan Birleşik Krallık olmuştur. 23 Haziran 2016 yılından yapılan referandumda çıkan karar ile Birleşik Krallık AB'den ayrılma başvurusu yapmış ve Brexit süreci bu şekilde başlamıştır. AB'ye üyeliği sorunlu başlayan ülkenin üyelikten ayrılma süreci de sorunlu devam etmektedir. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmak istediği tarih iki defa ertelenmiş ve 31 Ocak 2020 tarihi son tarih olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada Birleşik Krallık'ın birlikten ayrılmasıyla AB kurumlarının nasıl bir değişikliğin meydana geleceği sorusuna cevap aranmıştır. Bunun için öncelikle ilk bölümde AB kurumlarının kuruluşlarından bugüne geçirdiği yapısal değişimler kurucu antlaşmalar doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra bugüne nasıl geldiğinin anlaşılması için Brexit süreci içinde meydana gelen gelişmeler kronolojik bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son bölümde ise çalışmamızın temel amacı olan Brexit'in AB kurumsal yapısı üzerindeki etkileri incelenmiştir.

AB'nin temelleri kurulan üç toplulukla (AKÇT, AET ve EURATOM) ile atılmıştır. İkinci Dünya savaşı sonrası kömür-çelik üretiminin kontrolü ve Avrupa'da barışı kalıcı hale getirmek amacıyla AKÇT 1951 yılında kurulmuştur. Sonrasında AET ve EURATOM'un kurulmasıyla aynı kurucu ülkelerin üç ayrı toplulukta ortak faaliyetleri başlamıştır. 1965 yılında imzalanan birleşme antlaşmasıyla bu üç topluluğun kurumları birleştirilerek AT adını almıştır. Topluluğun başarı kazanmasıyla büyümeye başladı ve başlangıçta 6 olan üyesi bugün 28 oldu. 1973 yılında uzun bir çabadan sonra Birleşik Krallık, Danimarka ve İrlanda ile beraber topluluk üyeliğine kabul edildiler. Bu topluluğun ilk genişlemesi olarak gerçekleşmiştir. Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in topluluğa kabul edilmesiyle üye sayısı 12'ye çıkmıştır. Dünyada ve Avrupa'da başlayan durgunlukla mücadele ve artan üye sayısının etkisiyle bir değişiklik ihtiyacı duyulmuştur. Bu ihtiyaç TAS ile giderilmeye çalışılmıştır. Topluluğu kuran antlaşmalar kapsamlı bir değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklik Maastricht anlaşmasıyla daha kapsamlı ve üç sütunlu bir yapı haline getirilmiştir. Avrupa Toplulukları olarak AKÇT, AET ve EURATOM Maastricht antlaşmasıyla AB'nin ilk sütununda yer almış; 'Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası' ikinci sütunda, 'Adalet ve İçişleri' üçüncü sütunda yer almıştır. Artan üye sayısı ile beraber AB'nin parasal birlik politikası Avro para biriminin

1 Ocak 1999 tarihinde tedavüle sokulmasıyla yeni bir döneme geçilmiştir. Amsterdam ve Nice antlaşmalarıyla Maastricht antlaşması üzerinde iyileştirilmemler yapılmış fakat daha kapsamlı bir değişiklik ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Avrupa Birliği Anayasası oluşturma girişimi olumsuz sonuçlanınca yerini 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşmasına bırakmıştır. ABA, Lizbon antlaşmasıyla son halini almış ve ilk defa üye devletlere üyelikten ayrılma hakkı tanınmıştır.

AB'den ayrılma hakkını kullanan ülke Birleşik Krallık olmuştur. Dönemin Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron'un 2013 yılında yaptığı konuşma ile Brexit ülkenin ve dünyanın gündemine girmiştir. AB'nin para ve serbest dolaşım politikalarının dışında kalan ülke ekonomik ve sosyal nedenler öne sürerek 23 Haziran 2016 tarihinde AB'den ayrılma konusunda referanduma gitmiştir. Bunun sonucunda karar AB'den ayrılma yönünde çıkmıştır. Yeni başbakan Theresa May 29 Mart 2017 tarihinde ise Avrupa Konseyi'ne AB'den ayrılma yönünde süreci başlatacak olan 50. maddenin uygulamaya konulmasını belirten mektubunu Avrupa Konseyi başkanına göndermiştir. Brexit süreci AB ve Birleşik Krallık arasında 50. madde müzakereleri ile devam etmiştir. Süreç sonucunda Birleşik Krallık kendi ülkesinden gerekli altyapıları yasalar yoluyla hazırlamış; AB ile uzlaşmaya varmış ve sonucunda ortaya bir anlaşma metni çıkmıştır. Uzlaşılan bu anlaşma metni Birleşik Krallık parlamentosunda onaylanmamış, Theresa May'in istifası ile sonuçlanmıştır. Brexit süreci tıkanmış ve ayrılma tarihi iki defa ertelenmiştir. Bu süreçte Boris Johnson yeni başbakan olarak seçilmiş fakat o da uğraşlarına rağmen ayrılma anlaşmasını Birleşik Krallık parlamentosundan geçirememiştir. Brexit düğümünün çözülmemiş üzerine 12 Aralık 2019 tarihinde erken genel seçime gitme kararı alınmıştır. Bu tezin yazıldığı sürede henüz Brexit süreci sonuçlanmadığını belirtmeliyiz.

Çalışmanın son bölümünde ise tezin araştırma sorusuna cevap verilmeye çalışılmıştır. Brexit süreci henüz sona ermese de, sonuçları tüm akademik çevre tarafından merak edilmiştir, edilmektedir. Bu konuda yapılan çalışmaların çoğu Brexit'in ekonomik sonuçları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu çalışma ise daha çok Brexit'in AB'nin kendisi üzerinde ne gibi etkileri olacağı üzerinde durmuştur. Yapılan araştırmalar sonucunda AB kurumlarının yapısının Brexit'ten nasıl etkileneceği üzerinde çalışmanın yapılması uygun görülmüştür. Brexit'in neden olacağı yapısal etkiler AB kurumları temelinde incelenmiştir. İnceleme sonucunda her kurumun aynı oranda etkilenmeyeceği görülmüştür. Bu çalışmada Brexit'in kurumların yapısı üzerinde neden olacağı değişiklikler akademik çevrede daha detaylı bir

şekilde incelenecektir. AB'nin kurumsal yapısı üzerinde meydana gelecek değişiklikler çalışmanın belirlenen sınırları içerisinde açıklanmaya çalışılmıştır.

AB'nin kurumları arasında Avrupa vatandaşlarının doğrudan katılımının gerçekleştiği tek kurum Avrupa Parlamentosu'dur. Brexit'ten en çok etkilenen de bu kurum almıştır. Avrupa Parlamentosu'na ilk doğrudan seçimlerin yapıldığı 1979 yılından bu yana, ilk defa AB karşıtı bir siyasi grup bir ülkede ilk sırada yer almıştır. Birleşik Krallık'ta 'Brexit Partisi' iktidar ve ana muhalefetten daha fazla oy alarak Avrupa Parlamentosu'na seçilmiştir. 2019 yılında Birleşik Krallık'ın seçimlere katılıp katılmayacağı Brexit tarihinin ertelenmesiyle belli olmuştur. 2019 seçimleri sonucunda 751 üyenin seçildiği Avrupa Parlamentosu'nun Brexit sonrası nasıl bir oluşuma gideceği seçimler yapılmadan Bakanlar Konseyi gündemine alınmıştır. Alınan karar doğrultusunda 751 sandalye sayısı azaltılmış; Birleşik Krallık'a ait 73 sandalyenin çıkartılmasıyla kalan 27'sinin diğer ülkeler dağıtılmasına ve 46 tanesinin ise gelecek genişlemeler için boş bırakılmasına karar verilmiştir. Bu yeniden dağılım sonrasında; İspanya ve Fransa 5, İtalya ve Hollanda 3, İrlanda 2, Danimarka, Estonya, Hırvatistan, Avusturya, Polonya, Romanya, Slovakya, Finlandiya ve İsveç ise 1 şeklinde yeniden bir sandalye şeklinden bir dağılım değişikliği ortaya çıkmıştır. Bu sonuçla en çok üyeye sahip ilk üç ülke (Almanya, Fransa ve İtalya) sıralaması değişmemiştir.

Çalışma sonucunda bulunan diğer bir sonuçta Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi grupların Brexit sonrası dağılımının ne olacağıdır. Bu dağılımın nasıl olacağı değerlendirilirken 2019 Avrupa Parlamentosu sonuçları temel alınmıştır. Avrupa Parlamentosu'nda Aralık 2019 itibariyle bağımsızlar dâhil 8 siyasi grup bulunmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda Tüm siyasi grupların (EPP- Avrupa Halkları Partisi ve ID-Kimlik ve Demokrasi grubu hariç) milletvekili sayılarının düşeceği görülmüştür; fakat üye sayısına göre yapılan siyasi grup sıralamasından değişiklik olmayacağı sonucu ortaya çıkmıştır. Bunda temel neden 29 milletvekili ile Birleşik Krallık siyasi grupları içerisinde en fazla üyeye sahip bulunan Brexit Partisi'nin bağımsızlar içinde yer almasıdır.

Bakanlar Konseyi'nin kurumsal yapısında meydana gelecek incelendiğinde Birleşik Krallık'ın Temmuz-Aralık 2017 arasından dönem başkanlığı yapacağı alınan kararlar belirlenmiştir. Brexit sürecinin devam ettiği esnada alınan kararlar Birleşik Krallık dönem başkanlığını bir sonraki ülke Estonya'ya devretmiştir. Bakanlar Konseyi'nin 26 Temmuz 2016 tarihinden aldığı kararlar dönem başkanlıkları sırası Ocak 2031 tarihine kadar yeniden

belirlenmiş ve bu sıralamada Birleşik Krallık'a üyelikten ayrılma sürecinde olması nedeniyle yer verilmemiştir.

Bakanlar Konseyi'nde Brexit'in etkileyeceği diğer bir konuda çifte çoğunluk sistemi oylama sistemi ile ilgilidir. Bakanlar Konseyi kararlarını 1 Kasım 2014 tarihinden itibaren AB toplam nüfusunun %65'ini ve üyelerin en az 16 üyeyi (28 üyeli AB'de %55) kapsayan çifte çoğunluk sistemiyle almaktadır. Nitelikli çoğunlukla alınan kararlarda, Brexit sonrası nüfusun %65'i ve en az 15 üye (27 üyeli AB'de %55) çifte çoğunluk sistemi için yeterli olacaktır. Bulunan bu sonuçla nüfus olarak fazla olan üye devletlerin daha çok güç kazanacağı; daha az nüfusa sahip ülkelerin ise oy gücünün azalacağı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç kararlarını genelde oybirliği ile alan Avrupa Konseyi'nin nitelikli çoğunlukla karar aldığı konularda da aynı şekilde uygulanacaktır.

Her devletten bir üyenin temsil edildiği Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu, Sayıştay ve ABAD'da (Genel Mahkeme'de ise 1 Eylül 2019 itibariyle her üye devletten iki yargıç bulunmaktadır) 28 olan üye sayıları Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasıyla 27'ye düşecektir. Bu sayılar ile ayrıca alınmış bir karar bulunmamakla birlikte 50. madde doğrultusunda değerlendirilmiştir. Birleşik Krallık Merkez Bankası ise AMBS'den Brexit sonrası ayrılacaktır. AB'nin Brexit sonrası danışma organlarının (AESK, ABK) durumuna bakıldığında; 350'şer üyesi bulunan komitelerde bulunan Birleşik Krallık'ın sahip olduğu 24 sandalyenin 21'inin gelecek genişlemeler için boş bırakılacağı sadece 3 sandalyenin diğer üyelere dağılacağı görülmektedir. Bakanlar Konseyi'nin AESK'nın Brexit sonrası sandalye dağılımı için 21 Mayıs 2019 tarihli bir kararı bulunmaktadır. Fakat ABK üyelerinin görev sürelerinin 25 Ocak 2020'de sona ereceğinden dolayı Bakanlar Konseyi tarafından alınmış bir karar olmadığı sonucuna varılmıştır. AB'nin diğer bir kurumu olan Avrupa Ombudsmanı'nın Avrupa Parlamentosu tarafından atandığı göz önüne alınırsa Brexit'in bu kurum üzerinden doğrudan bir değişime neden olmayacağı sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu bölümün sonunda ise AB'nin kurumsal temelini oluşturan Brexit sonrası AB bütçesinin durumunun ne olacağı incelendiğinde varılan sonuç AB'nin Brexit'in neden olacağı bütçe açığının kolay kolay kapatılamayacağıdır. Birleşik Krallık 2018 yılında AB bütçesine düzeltmeler öncesi 18,48 milyar Avro katkı yapmıştır. Son beş yılın ortalamasına bakıldığında bu sayı 18,92 milyar Avro olmuştur. Birleşik Krallık'ın yaptığı katkı son beş yılın ortalaması alındığından AB toplam Bütçesinin yaklaşık %13'üne denk gelmektedir.

Böylesine büyük bir kaynağın AB'den ayrılması birlik için kuşkusuz çok zorlayıcı olacaktır. Bu açığın kapatılması için AB'nin gelecekte üç seçeneği bulunmaktadır: bütçe katkılarını arttırmak, harcamaları azaltmak ya da her ikini aynı anda yapmak. Bütçe katkılarının arttırılması AB üyeleri üzerindeki ekonomik yükü arttıracaktır. Harcamaların azaltılması da hali hazırda yürütülen ve yapılması planlanan projelerin sekteye uğraması anlamına gelmektedir. Üçüncü seçenek ise AB'nin ilerlemesini yavaşlatacaktır.

Çalışma sonunda tüm sonuçların genel bir değerlendirmesi yapıldığında Birleşik Krallık'ın AB'yi olumsuz yönde etkileyeceği görülmektedir. Birleşik Krallık tarafında da sonuçların ne olacağı ise araştırmaya değer bir konu olup çalışmamızın konusu dışında kalmaktadır. Birleşik Krallık domino etkisiyle diğer AB üyelerini de etkileyip etkilemeyeceğini zaman gösterecektir.

5. KAYNAKLAR

- AB Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği. (2018). *AB ve Üyelik Sürecimiz*. 02.08.2019, <http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/baskanlik/ab-kitab%C4%B1.pdf?sfvrsn=0>
- AEI. (1983). Solemn Declaration on European Union. European Council, Stuttgart 19 June 1983. *Bulletin of the European Communities*, 6, s. 24-29. 30.07.2019, http://aei.pitt.edu/1788/1/stuttgart_declaration_1983.pdf
- AEI. (T.Y.) *Robert Schuman Elected President of European Assembly*. 09.09.2019, <http://aei.pitt.edu/43569/1/A7412.pdf>
- Akdoğan, M. (2013). 1961den Günümüze Avrupa Konseyi'nin Gelişimi ve İşlevi. Tezcan, E. (Ed.), *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları* içinde (159-195). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Alyanak S. (2014). Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Teşkilatlanması. *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 251-282. 24.08.2019, <http://dergipark.org.tr/abd/issue/33818/374500>
- Amaro, S. (2019). *The new EU leadership is in limbo after lawmakers reject three new members*. 10.11.2019, <https://www.cnn.com/2019/11/01/european-commission-is-in-limbo-partly-due-to-brexit-and-romania.html>
- Amsterdam Antlaşması (2000). *Bütünleşmiş Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmaları Resmi Olmayan Türkçe Çevirisi*, 162. (Çev. Bolayır,). İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı. 30.07.2019, <http://www.ikv.org.tr/images/files/A6-tr.pdf>
- Aras, İ. (2013). Yüksek Otoriteden Avrupa Birliği Komisyonu'na. Tezcan, E. (Ed.), *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları* içinde (319-380). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Arman Ş. (2004). *Nice Antlaşması (AB Kurumsal Hukukuna Etkisi)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Avrupa Birliği. (2014). *Açıklamalarla Avrupa Birliği - Avrupa Birliği Nasıl Çalışır?* Avrupa Birliği Yayın Ofisi. 24.08.2019, <https://ec.europa.eu/cyprus/sites/cyprus/files/je0115325trc.pdf>
- Bardakçı, S. (2013). Tüneldeki Yılan'dan Avroya: Ekonomik ve Parasal Birlik Çerçevesindeki Kurumsal Yapılanma. Tezcan, E. (Ed.), *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları* içinde (527-583). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Bataklar, S. (2013). Topluluklardan Günümüze Bakanlar Konseyi. Tezcan, E. (Ed.), *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları* içinde (253-318). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Batır, K. (2017). Antlaşmalar ve Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları Çerçevesinde Avrupa Birliği Vatandaşlığı. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 25(3), 133-159.
- Baykal, S. Ve Göçmen, İ. (2013) Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği'nin Yeni Yapısı. Karluk, S. R. ve Dural, B. Y. (Editörler), *Avrupa Birliği (İkinci baskı)* içinde (178-206). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Bayraktaroğlu, G. (2001). *Changing Institutional Balance in the European Community/European Union: The Case of Council of Ministers*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bbc.co.uk (T.Y.). *Avrupa Parlamentosu Rehberi*. 30.07.2019, http://www.bbc.co.uk/turkish/specials/1411_eu_parliament/index.shtml
- Bbc.com (2016a). *EU referendum: David Cameron confirms UK vote date*. 02.07.2019, <https://www.bbc.com/news/av/uk-politics-eu-referendum-35620941/eu-referendum-david-cameron-confirms-uk-vote-date>
- Bbc.com (2016b). *Eu Referendum Results*. 02.07.2019, https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results
- Bbc.com (2016c). *Who is Theresa May: A profile of UK's new prime minister*. 02.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-36660372>
- Bbc.com (2016d). *Belfast High Court rejects Brexit challenges*. 02.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-37796836>
- Bbc.com (2017a). *Brexit: Supreme Court says Parliament must give Article 50 go-ahead*. 02.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-38720320>
- Bbc.com (2017b). *Theresa May's general election statement in full*. 05.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-39630009>
- Bbc.com (2017c). *Theresa May and Donald Tusk 'seek to lower Brexit tensions'*. 07.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-39514543>
- Bbc.com (2017d). *2017 Election Results*. 07.07.2019, <https://www.bbc.com/news/election/2017/results>
- Bbc.com (2017e). *Deadlock over UK's Brexit bill, says EU's Michel Barnier*. 05.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-41585430>
- Bbc.com (2018a). *Brexit Secretary David Davis Resigns*. 15.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-44761056>
- Bbc.com (2018b). *Brexit: Dominic Raab and Esther McVey among Ministers to Quit over EU Agreement*. 15.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-46219495>
- Bbc.com (2018c). *Theresa May Survives Confidence Vote of Tory MPs*. 15.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-46547246>
- Bbc.com (2019a). *Brexit: Theresa May's deal is voted down in historic Commons defeat*. 15.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-46885828>
- Bbc.com (2019b). *The moment May wins Corbyn's no confidence vote*. 15.07.2019, <https://www.bbc.com/news/av/uk-politics-46898486/the-moment-may-wins-corbyn-s-no-confidence-vote>

- Bbc.com (2019c.). *Brexit: MPs reject Theresa May's deal for a second time*. 15.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-47547887>
- Bbc.com (2019d). *Theresa May neden istifa ediyor, şimdi ne olacak?* 15.07.2019, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48388416>
- Bbc.com (2019e). *The UK's European Elections 2019*. 15.07.2019, <https://www.bbc.com/news/topics/crjeqkdevwvt/the-uks-european-elections-2019>
- Bbc.com (2019f). *Parliament suspension: Queen approves PM's plan*. 04.08.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-49493632>
- Bbc.com (2019g). *Brexit: MPs back bill aimed at blocking no deal*. 04.10.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-49580185>
- Bbc.com (2019h). *Supreme Court: Suspending Parliament was unlawful, judges rule*. 04.10.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-49810261>
- Bbc.com (2019i). *Supreme Court: Brexit: Operation Yellowhammer no-deal document published*. 04.10.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-49670123>
- Bbc.com (2019j). *Brexit bill 'in limbo' as MPs reject timetable*. 29.10.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-50146182>
- Borchardt, K-D. (2016) *The ABC of EU Law*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Butcher, S. (2019). *Bank by bank, here's where you can expect to work after Brexit*. 3.10.2019, <https://news.efinancialcareers.com/cn-en/3000398/brexit-banks-moving-out-of-london>
- Cambridge Dictionary (T.Y.). *Hard border*. 21.07.2019, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hard-border>,
- Cameron, D. (2013). *EU speech at Bloomberg*. 02.07.2019, <https://www.gov.uk/government/speeches/eu-speech-at-bloomberg>
- CJOEU (2019a) *Court of Justice*. 09.09.2019, https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7026/en/
- CJOEU (2019b) *General Court*. 09.09.2019, https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7033/en/
- Cookman, L. (2016). *Turkey, the Brexit bogeyman, is not so different from the UK*. 02.07.2019, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jun/25/turkey-brexit-uk-leave-campaign-migrant-turks-britain>
- Cormick, J. (2014). *Avrupa Birliği'ni Anlamak* (Çev. Şahin, Y. ve Şahin H. H.). Ankara: BigBang Yayınları (Eserin Orijinali 6. Baskı olarak 2013'de yayınlandı).
- Courts and Tribunals Judiciary. (2016, Kasım). *R (Miller) -v- Secretary of State for Exiting the European Union*. 02.07.2019, <https://www.judiciary.uk/judgments/r-miller-v-secretary-of-state-for-exiting-the-european-union/>

- CVCE.eu (2009a) *Economic and Social Committee*. 13.09.2019, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/d5906df5-4f83-4603-85f7-0cabc24b9fe1/4506ad68-ffe9-47bb-97bf-ee3824a1ffaa>
- CVCE.eu (2009b) *Committee of the Regions*. 13.09.2019, https://www.cvce.eu/en/obj/committee_of_the_regions-en-55ef9b39-aa80-4031-817b-196aca3d69f5.html
- Cvce.eu. (2003). *Act concerning the election of the Members of the European Parliament by direct universal suffrage (20 September 1976) — Consolidated version 2002*. 01.08.2019, https://www.cvce.eu/content/publication/2003/1/9/3897868f-a751-4111-a799-e7c1f1811bac/publishable_en.pdf
- Dedeoğlu, B. (2003). *Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci I: Tarihi Birikimler*. Dedeoğlu, B. (Ed.), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği içinde* (17-39). İstanbul: Boyut Kitapları.
- Dedeoğlu, B. (2003). *Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci II: Avrupa Birliği'nin Yakın Geçmişi*. Dedeoğlu, B. (Ed.), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği içinde* (41-64). İstanbul: Boyut Kitapları.
- Dedeoğlu, B. (Ed.), (2003). *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Demir, N. (2005). *Avrupa Birliği Parlamentosu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dfa.ie. (T.Y.). *The Common Travel Area*. 21.07.2019, <https://www.dfa.ie/brexit/getting-ireland-brexit-ready/brexit-and-you/common-travel-area/>
- DGE. (2013). *Hayırlı Cuma Anlaşması*. 21.07.2019 <http://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2014/02/TURKISH-PDF.pdf>
- EEAS (T.Y.). *About the European External Action Service (EEAS)*. 09.09.2019, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/82/about-european-external-action-service-eeas_en
- EEuropean Council (2018a). *Council Configurations*. 02.08.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/configurations/>
- Election-results.eu. (2019). *2019 European election results*. 31.07.2019, <https://election-results.eu/>
- Elgot, J. & Walker, P. (2019). *Theresa May suffers Commons defeat over Brexit plan B*. 15.07.2019, <https://www.theguardian.com/politics/2019/jan/09/mps-force-theresa-may-to-table-plan-b-if-she-loses-brexit-deal-vote>
- Elgot, J. (2019a). *Theresa May suffers Commons defeat over no-deal Brexit*. 15.07.2019, <https://www.theguardian.com/politics/2019/jan/08/theresa-may-suffers-commons-defeat-over-no-deal-brexit>
- Elgot, J. (2019b). *Explained: the amendments voted on by MPs*. 15.07.2019, <https://www.theguardian.com/politics/2019/feb/27/from-a-labour-deal-to-a-jobs-fund-amendments-to-third-brexit-motion>

- Encyclopedia Britannica (2018). *United Kingdom*. 27.07.2019, <https://www.britannica.com/place/United-Kingdom>
- Erdemir, E. (2019). Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi'nde Lizbon Antlaşması'yla Getirilen Değişiklikler. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 11-20.
- Erdoğan, H. (2008). Avrupa Birliği'nde Anayasa Hazırlık ve Onay Sürecinin Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(3), 341-368
- Eu whoiswho (T.Y). *Cabinet of the European Ombudsman*. 3.10.2019, <https://op.europa.eu/en/web/who-is-who/person/-/person/OMB/OMB-ME00005-NRE372211--->
- EUR-Lex (1985). *Council Decision of 7 May 1985 on the Communities' system of own resources*. 3.10.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31985D0257&from=EN>
- EUR-Lex (2000). *Rules of Procedure of the Commission [C(2000) 3614]*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32000Q3614>
- EUR-Lex (2009). *Council Decision of 1 December 2009 laying down measures for the implementation of the European Council Decision on the exercise of the Presidency of the Council, and on the chairmanship of preparatory bodies of the Council (2009/908/EU)*. 3.10.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009D0908-20091201&qid=1469014871694&from=EN>
- EUR-Lex (2013a). *European Council Decision of 28 June 2013 establishing the composition of the European Parliament (2013/312/EU)*. 3.10.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013D0312>
- EUR-Lex (2013b). *Regulation (EU) No 1260/2013 of the European Parliament and of the Council of 20 November 2013 on European demographic statistics*. 3.10.2019, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2013.330.01.0039.01.ENG&toc=OJ:L:2013:330:TOC
- EUR-Lex (2016a). *Regulation (Eu, Euratom) 2016/1192 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016*. 3.10.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1192>
- EUR-Lex (2016b). *Council Decision of 26 July 2016 amending Decision 2009/908/EU, laying down measures for the implementation of the European Council Decision on the exercise of the Presidency of the Council, and on the chairmanship of preparatory bodies of the Council*. 3.10.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016D1316&from=EN>
- EUR-Lex (2017a). *Summary of: Treaty of Paris setting up the European Coal and Steel Community (ECSC)*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0022>

- EUR-Lex (2017b). *Summary of: Treaty establishing the European Economic Community (EEC Treaty)*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0023>
- EUR-Lex (2018a). *Summary of: Single European Act*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0027>
- EUR-Lex (2018b). *Summary of: The Treaty of Maastricht on European Union*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0026>
- EUR-Lex (2018c). *Summary of: Treaty establishing a single Council and a single Commission of the European Communities*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A4301863>
- EUR-Lex (2016c). *A New Settlement for the United Kingdom within the European Union*. 02.07.2019, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016XG0223\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016XG0223(01))
- Euronews (2019). *New MEPs have taken their seats. But what happens to the 27 in Limbo?* 3.10.2019, <https://www.euronews.com/2019/07/05/new-meps-have-taken-their-seats-but-what-happens-to-the-27-in-limbo>
- European Central Bank (2015) *Organisation*. 30.08.2019, https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/shared/img/presentation_or.en.zip?1d27f066c2f4013cc85bab35dd5680f7
- European Central Bank (2019). *Brexit: stepping up preparations*. 3.10.2019, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/newsletter/2019/html/ssm.nl190814.en.html>
- European Central Bank (T.Y.a) *Organisation*. 28.08.2019, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/html/index.en.html>
- European Central Bank (T.Y.b) *Economic and Monetary Union (EMU)*. 28.08.2019, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.en.html>
- European Commission (2018a). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 19-20 February 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_19-20_february.pdf
- European Commission (2018b). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 26-27 February 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/article_50_agenda_feb26.pdf
- European Commission (2018c). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 16-19 March 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/eu-uk-negotiations-programe-16-19mar_en.pdf
- European Commission (2018d). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 13-15 March 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_13-15_march_0.pdf

- European Commission (2018e). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 5-7 March 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_5-7_march.pdf
- European Commission (2018f). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 16-18 April 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_16-18_april.pdf
- European Commission (2018g). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 22-24 May 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_22-24_may.pdf
- European Commission (2018h). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 5-8 June 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_5-8_june.pdf
- European Commission (2018i). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, week of 18 June 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_19-20_june.pdf
- European Commission (2018j). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 16-18 July 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_16-19_july.pdf
- European Commission (2018k). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 24-26 July 2018*. 15.07.2019, <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda24-26july.pdf>
- European Commission (2018l). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 16-17 August 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_16-17_august.pdf
- European Commission (2018m). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, 21-22 August 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_21-22_august.pdf
- European Commission (2018n). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, w/c 27 August 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_29-31_august_1.pdf
- European Commission (2018o). *Programme: EU-UK Article 50 negotiations Brussels, w/c 3 September 2018*. 19.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/agenda_5-6_september.pdf
- European Commission (2018p). *Report from the Commission to the European Parliament and The Council pursuant to Article 27 of the Staff Regulations of Officials and to Article 12 of the Conditions of Employment of Other Servants of the European Union (Geographical balance)*. 3.10.2019, [http://seur-lex.europa.eu/legal-content/ENTXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0377R\(01\)&from=EN](http://seur-lex.europa.eu/legal-content/ENTXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0377R(01)&from=EN)

- European Commission (2019a) *HR Key Figures*. 03.09.2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-commission-hr-key-figures_2019_en.pdf
- European Commission (2019b). *Statement on the Decision of Commissioner Lord Hill to resign from the European Commission and on the transfer of the Financial Services portfolio to Vice-President Valdis Dombrovskis*. 10.11.2019, https://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-16-2332_en.htm
- European Commission (T.Y.a) *High Representative (2014-2019)*. 03.09.2019, https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/mogherini_en
- European Commission (T.Y.a). *The Commissioners (2014-2019)*. 01.06.2019, https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019_en
- European Commission (T.Y.b) *President-elect Ursula von der Leyen*. 03.09.2019, https://ec.europa.eu/commission/interim_en
- European Commission (T.Y.b). *Towards a new Commission*. 01.06.2019, https://ec.europa.eu/commission/towards-new-commission_en#president-elect
- European Commission (T.Y.c). *Commissioners-designate*. 01.06.2019, <https://ec.europa.eu/commission/interim/commissioners-designate>
- European Commission (T.Y.d). *EU budget own resources*. 01.11.2019, https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/revenue/own-resources_en
- European Commission (T.Y.e). *EU expenditure and revenue 2014-2020*. 01.11.2019, https://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html
- European Committee of the Regions (T.Y.) *Plenary sessions*. 13.09.2019, <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/Plenary-sessions.aspx>
- European Communities (1951). *Treaty establishing the European Coal and Steel Community (Paris, 18 April 1951)*. 09.09.2019, https://www.cvce.eu/obj/treaty_establishing_the_european_coal_and_steel_community_paris_18_april_1951-en-11a21305-941e-49d7-a171-ed5be548cd58.html
- European Communities (1957). *Treaty of Rome (EEC) Treaty establishing the European Economic Community*, 09.09.2019, https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_1_kurucu_antlasmalar/1957_treaty_establishing_eec.pdf
- European Communities (1987). *Single European Act*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1987:169:FULL&from=EN>
- European Communities (1992). *Treaty on European Union*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EN>
- European Communities (1997). *Treaty of Amsterdam*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11997D/TXT>

- European Communities (2001). *Treaty of Nice*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12001C/TXT&from=EN>
- European Communities. (2005). *Treaty Establishing a Constitution for Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 19.08.2019, https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_establishing_a_constitution_for_europe_en.pdf
- European Council (2004). *Brussels European Council 16/17 December 2004-Presidency Conclusions*. 09.09.2019, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16238-2004-REV-1/en/pdf>
- European Council (2015). *European Council meeting (25 and 26 June 2015)-Conclusions*. 02.07.2019, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-22-2015-INIT/en/pdf>
- European Council (2016a). *Letter by President Donald Tusk to the Members of the European Council on his proposal for a new settlement for the United Kingdom within the European Union*. 02.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/02/02/letter-tusk-proposal-new-settlement-uk/>
- European Council (2016b). *Informal meeting at 27 - Brussels, 29 June 2016 - Statement*. 3.10.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/06/29/27ms-informal-meeting-statement/>
- European Council (2017a). *Fifth round of negotiations between the EU and the UK*. 05.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-uk-after-referendum/>
- European Council (2017b). *Fifth round of negotiations between the EU and the UK*. 05.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-uk-after-referendum/>
- European Council (2017c). *European Council (Art. 50) meeting (20 October 2017) - Conclusions*. 05.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/media/23512/20-euco-conclusions-art50.pdf>
- European Council (2017d). *European Council (Art. 50) guidelines for Brexit negotiations*. 05.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/04/29/euco-brex-it-guidelines/>
- European Council (2017e). *Citizens' rights*. 05.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/joint_table_citizens_rights_-_third_round.pdf
- European Council (2017f). *Fourth round of negotiations between the EU and the UK*. 05.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-uk-after-referendum/>
- European Council (2017g). *Sixth round of negotiations between the EU and the UK*. 05.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-uk-after-referendum/>
- European Council (2017h). *European Council (Art. 50) meeting (15 December 2017)-Guidelines*. 05.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/media/32236/15-euco-art50-guidelines-en.pdf>

- European Council (2017i). *Recommendation for a Council Decision supplementing the Council Decision of 22 May 2017 authorising the opening of negotiations with the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland for an agreement setting out the arrangements for its withdrawal from the European Union*. 05.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/commissions_recommendation_20-12-2017.pdf
- European Council (2018b). *Special Legislative Procedure*. 02.08.2019,
- European Council (2018c). *European Commission Draft Withdrawal Agreement on the Withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_withdrawal_agreement.pdf
- European Council (2018d). *Brexit*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-uk-after-referendum/>
- European Council (2018e). *Draft Agreement on the Withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community Highlighting the Progress Made (Coloured Version) in the Negotiation Round with the UK of 16-19 March 2018*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_agreement_coloured.pdf
- European Council (2018f). *Political Declaration Setting out the Framework for the Future Relationship between the European Union and the United Kingdom*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/media/37059/20181121-cover-political-declaration.pdf>
- European Council (2018g.). *European Council (Art. 50) (23 March 2018) - Guidelines*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/media/33458/23-euco-art50-guidelines.pdf>
- European Council (2018h.). *Transitional Arrangements in the Withdrawal Agreement*. 15.07.2019, <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/transition.pdf>
- European Council (2018i). *Special Meeting of the European Council (Art. 50) (25 November 2018) - Conclusions*. 15.07.2019, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-20015-2018-INIT/en/pdf>
- European Council (2018j). *Supplementary Directives for the Negotiation of an Agreement with the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland Setting out the Arrangements for its Withdrawal from the European Union*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/media/32504/xt21004-ad01re02en18.pdf>
- European Council (2018k). *European Council (Art. 50) meeting (29 June 2018) – Conclusions*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/media/35966/29-euco-art50-conclusions-en.pdf>
- European Council (2018l). *Joint Statement from the Negotiators of the European Union and the United Kingdom Government on Progress of Negotiations under Article 50 TEU on*

- the United Kingdom's Orderly Withdrawal from the European Union*. 15.07.2019, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/joint_statement.pdf
- European Council (2018m). *General Affairs Council (Art. 50), 20/07/2018*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/gac-art50/2018/07/20/>
- European Council (2018n). *Informal Meeting of Heads of State or Government, 19-20/09/2018*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2018/09/19-20/>
- European Council (2018o). *European Council (Art. 50) Conclusions, 13 December 2018*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/12/13/european-council-art-50-conclusions-13-december-2018/pdf>
- European Council (2019a). *Statement by Michel Barnier at the European Parliament Plenary session*. 15.07.2019, http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-19-1673_en.htm
- European Council (2019b). *The Ordinary Legislative Procedure*. 02.08.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/decision-making/ordinary-legislative-procedure/>
- European Council (2019c). *Statement by President Donald Tusk on Brexit*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/03/20/statement-by-president-donald-tusk-on-brexit/>
- European Council (2019d). *Qualified majority*. 09.09.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/voting-system/qualified-majority/>
- European Council (2019e). *The General Secretariat of the Council*. 09.09.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/general-secretariat/>
- European Council (2019g.). *Special Meeting of the European Council (Art. 50) (21 March 2019) – Conclusions*. 15.07.2019, [https://www.consilium.europa.eu/media/38744/21-euco-art50-conclusions-en.pdf?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=European+Council+\(Art.+50\)+conclusions%2c+21+March+2019](https://www.consilium.europa.eu/media/38744/21-euco-art50-conclusions-en.pdf?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=European+Council+(Art.+50)+conclusions%2c+21+March+2019)
- European Council (2019h). *Special Meeting of the European Council (Art. 50) (10 April 2019) – Conclusions*. 15.07.2019, <https://www.consilium.europa.eu/media/39042/10-euco-art50-conclusions-en.pdf>
- European Council (2019i) *Brexit: European Council adopts decision to extend the period under Article 50*. 7.11.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/10/29/brexit-european-council-adopts-decision-to-extend-the-period-under-article-50/>
- European Council (2019j). *Multiannual financial framework: shaping EU expenditure*. 3.10.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-budgetary-system/multiannual-financial-framework/>

- European Council (T.Y). *The European Council*. 09.09.2019, <https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/>
- European Court of Auditors (T.Y.a) *History*. 28.08.2019, <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/History.aspx>
- European Court of Auditors (T.Y.b) *Organisation Chart*. 28.08.2019, <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/OrganisationChart.aspx>
- European Court of Auditors. (2019) *Public Audit in the European Union 2019 Edition*. 28.08.2019, <http://publications.europa.eu/webpub/eca/book-state-audit/en/#A-6>
- European Ombudsman (T.Y.a) *History*. 13.09.2019, <https://www.ombudsman.europa.eu/en/history>
- European Ombudsman (T.Y.b) *How do we deal with complaints?*. 13.09.2019, <https://www.ombudsman.europa.eu/en/complaint-process-guide>
- European Parliament (2014). *Parliament elects Jean-Claude Juncker as Commission President*. 3.10.2019, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20140714IPR52341/parliament-elects-jean-claude-juncker-as-commission-president>
- European Parliament (2016). *The UK 'rebate' on the EU budget: An explanation of the abatement and other correction mechanisms*. 3.10.2019, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2016\)577973](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2016)577973)
- European Parliament (2017). *State of play of negotiations with the United Kingdom*. 05.07.2019, http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0361_EN.pdf
- European Parliament (2017a). *Research for AGRI Committee-Possible impact of Brexit on the EU budget and, in particular, CAP funding*. 3.10.2019, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/602007/IPOL_STU\(2017\)602007_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/602007/IPOL_STU(2017)602007_EN.pdf)
- European Parliament (2018a). *Composition of the European Parliament*. 3.10.2019, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0029_EN.pdf
- European Parliament (2018b). *Consent - Composition of the European Parliament*. 3.10.2019, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0029_EN.pdf
- European Parliament (2019a) *2019 European election results*. 3.10.2019, <https://election-results.eu/seats-political-group-country/2019-2024/>
- European Parliament (2019b) *The Impact of the UK's Withdrawal on the Institutional Set-up and Political Dynamics within the EU*. 3.10.2019, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/621914/IPOL_STU\(2019\)621914_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/621914/IPOL_STU(2019)621914_EN.pdf)
- European Parliament (2019c). *Rules of Procedure*. 31.07.2019, http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RULES-9-2019-07-02_EN.pdf

- European Parliament (T.Y.a) *Secretariat*. 09.09.2019, <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/secretariat>
- European Parliament (T.Y.b) *European election results*. 09.09.2019, <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/previous-elections>
- European Parliament (T.Y.c). *Treaty of Lisbon*. 09.09.2019, <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-amsterdam>
- European Parliament (T.Y.d). *The Political groups of the European Parliament*. 3.10.2019, <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-groups>
- European Parliament (T.Y.e). *Committees*. 31.07.2019, <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/home.html#>
- European Parliament (T.Y.f). *Northern Ireland PEACE Programme*. 21.07.2019, <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/102/northern-ireland-peace-programme>
- European Union (2004). *Treaty establishing a Constitution for Europe 2004/C 310/1*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2004:310:FULL&from=EN>
- European Union (2008). *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*. 09.09.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT>
- European Union (2012). *Consolidated version of the Treaty on the European Union*. 09.09.2019, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF
- European Union (2013). *The Council of the European Union 1952-2012: Sixty years of law and decision-making*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Union (2019a). *European Council Decision 2018/937 of 28 June 2018 establishing the composition of the European Parliament*. 3.10.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0937&from=EN>
- European Union (2019b). *Council Decision 2019/853 of 21 May 2019 determining the composition of the European Economic and Social Committee*. 3.10.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D0853&from=EN>
- European Union (T.Y.a) *European Economic and Social Committee (EESC)*. 13.09.2019, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-economic-social-committee_en#what-does-the-eesc-do
- European Union (T.Y.b) *European Committee of the Regions (CoR)*. 13.09.2019, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-committee-regions_en#how-does-the-cor-work?

- Eurostat (2019) *Newsrelease: EU population up to over 513 million on 1 January 2019*, 3.10.2019, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9967985/3-10072019-BP-EN.pdf/e152399b-cb9e-4a42-a155-c5de6dfe25d1>
- Fullfact.org (2019). *The EU "divorce bill"*. 7.11.2019, <https://fullfact.org/europe/eu-divorce-bill/>
- Geddes, A. (2004). *The European Union and British Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gelman A, Katz J. N. & Tuerlinckx F. (2002). *The Mathematics and Statistics of Voting Power*. *Statistical Science*, 17(4), 420-435. 3.10.2019, <http://www.stat.columbia.edu/~gelman/research/published/STS027.pdf>
- George, S. (1998). *An Awkward Partner – Britain in the European Community*. New York: Oxford University Press.
- Göllner, R. T. (2018). The Visegrád Group – A Rising Star Post-Brexit? Changing Distribution of Power in the European Council. *Open Political Science* 2018(1), 1-6.
- Gönen, E. (2011). Avrupa Birliği Kurumları. Kaya, A., Düzgit, S. A., Gürsoy Y. ve Beşgül, Ö. O. (Editörler), *Avrupa Birliği'ne Giriş: Tarih, Kurumlar ve Politikalar* içinde (25-41). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gov.uk (2015a). *PM letter to President of the European Council Donald Tusk*. 02.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/475679/Donald_Tusk_letter.pdf
- Gov.uk (2015b). *European Union Referendum Act 2015*. 02.07.2019, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/36/crossheading/the-referendum>
- Gov.uk (2016a). *The best of both worlds: the United Kingdom's special status in a reformed European Union*. 02.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/502291/54284_EU_Series_No1_Web_Accessible.pdf
- Gov.uk (2016b). *Why the Government believes that voting to remain in the European Union is the best decision for the UK*. 02.07.2019, <https://www.gov.uk/government/publications/why-the-government-believes-that-voting-to-remain-in-the-european-union-is-the-best-decision-for-the-uk>
- Gov.uk (2016c). *EU referendum outcome: PM statement*. 02.07.2019, <https://www.gov.uk/government/speeches/eu-referendum-outcome-pm-statement-24-june-2016>
- Gov.uk (2017a). *The United Kingdom's exit from and new partnership with the European Union White Paper*. 02.07.2019, <https://www.gov.uk/government/publications/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union-white-paper/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union--2#providing-certainty-and-clarity>

- Gov.uk (2017b). *Safeguarding the position of EU citizens in the UK and UK nationals in the EU*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/publications/safeguarding-the-position-of-eu-citizens-in-the-uk-and-uk-nationals-in-the-eu>
- Gov.uk (2017b, Mart). *PM Letter to Euroepan Council President Donald Tusk*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/604079/Prime_Ministers_letter_to_European_Council_President_Donald_Tusk.pdf
- Gov.uk (2017c). *Northern Ireland and Ireland*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/638135/6.3703_DEXEU_Northern_Ireland_and_Ireland_INTERACTIVE.pdf
- Gov.uk (2017d). *Collaboration on science and innovation*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/642542/Science_and_innovation_paper.pdf
- Gov.uk (2017e). *PM to host Business Advisory Council at Downing Street*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/pm-to-host-business-advisory-council-at-downing-street>
- Gov.uk (2017e, Ağustos). *Providing a crossborder civil judicial cooperation framework*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/639271/Providing_a_cross-border_civil_judicial_cooperation_framework.pdf
- Gov.uk (2017e, Ekim). *PM's open letter to EU citizens in the UK*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/pms-open-letter-to-eu-citizens-in-the-uk>
- Gov.uk (2017e, Eylül). *PM meeting with Donald Tusk: 26 September 2017*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/pm-meeting-with-donald-tusk-26-september-2017>
- Gov.uk (2017e, Temmuz). *Technical Note: Implementing the Withdrawal Agreement*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/628116/Technical_note_implementing_the_withdrawal_agreement_FINAL.pdf
- Gov.uk (2017f). *Joint Report from the Negotiators of the European Union and the United Kingdom Government on Progress during Phase 1 of Negotiations under Article 50 TEU on the United Kingdom's Orderly Withdrawal from the European Union*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/665869/Joint_report_on_progress_during_phase_1_of_negotiations_under_Article_50_TEU_on_the_United_Kingdom_s_orderly_withdrawal_from_the_European_Union.pdf
- Gov.uk (2017f, Ağustos). *Enforcement and dispute resolution*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/639609/Enforcement_and_dispute_resolution.pdf

- Gov.uk (2017f, Eylül). *David Davis' closing remarks at the end of the fourth round of EU exit negotiations in Brussels*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/david-davis-closing-remarks-at-the-end-of-the-fourth-round-of-eu-exit-negotiations-in-brussels>
- Gov.uk (2017f, Temmuz). *David Davis' closing remarks at the end of the second round of EU exit negotiations in Brussels*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/david-davis-closing-remarks-at-the-end-of-the-second-round-of-eu-exit-negotiations-in-brussels>
- Gov.uk (2017g). *Ongoing Union judicial and administrative proceedings*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/627910/FINAL_OFF_SEN_Position_paper_HMG_Ongoing_Union_judicial_and_administrative_proceedings_Position_Papers_FINAL_120717_2__1_.pdf
- Gov.uk (2017g, Ağustos). *The exchange and protection of personal data*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/639853/The_exchange_and_protection_of_personal_data.pdf
- Gov.uk (2017h). *David Davis' closing remarks at the end of the third round of EU exit negotiations in Brussels*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/david-davis-closing-remarks-at-the-end-of-the-third-round-of-eu-exit-negotiations-in-brussels>
- Gov.uk (2017i). *Foreign policy, defence and development*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/643924/Foreign_policy_defence_and_development_paper.pdf
- Gov.uk (2017j). *Continuity in the availability of goods for the EU and the UK*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/638958/Continuity_in_the_availability_of_goods_for_the_EU_and_the_UK_Position_Paper.pdf,
- Gov.uk (2017k.). *Preparing for our future UK trade Policy*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/654714/Preparing_for_our_future_UK_trade_policy_Report_Web_Accessible.pdf
- Gov.uk (2017l). *Home Secretary's open letter to EU citizens in the UK*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/home-secretarys-open-letter-to-eu-citizens-in-the-uk>
- Gov.uk (2017m). *A letter from the Prime Minister to UK nationals living in Europe*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/speeches/a-letter-from-the-prime-minister-to-uk-nationals-living-in-europe>
- Gov.uk (2017n). *Terms of Reference for the Article 50 TEU negotiations*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/620409/Terms_of_reference_for_the_Article_50_negotiations_between_the_United_Kingdom_and_the_European_Union.pdf

- Gov.uk (2017o). *Future customs Arrangements*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/637748/Future_customs_arrangements_-_a_future_partnership_paper.pdf
- Gov.uk (2017p). *Customs Bill: legislating for the UK's future customs, VAT and excise regimes*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/650455/customs_bill_white_paper_print.pdf
- Gov.uk (2017r.). *Security, law enforcement and criminal justice*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/645416/Security__law_enforcement_and_criminal_justice_-_a_future_partnership_paper.PDF
- Gov.uk (2017s). *Legislating for the United Kingdom's withdrawal from the European Union*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/604516/Great_repeal_bill_white_paper_accessible.pdf
- Gov.uk (2017t). *Nuclear materials and safeguards issues*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/627909/FINAL_OFF_SEN_Position_Paper_HMG_Nuclear_materials_and_safeguards_issues_Position_Paper_FINAL_120717__3_.pdf
- Gov.uk (2017u). *Confidentiality and access to documents*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/638957/Confidentiality_and_access_to_documents_Position_Paper.pdf
- Gov.uk (2017v). *Privileges and immunities*. 05.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/627908/FINAL_HMG_Privileges_and_immunities_Position_Paper.pdf
- Gov.uk (2017y.). *Joint statement by Prime Minister Theresa May and EC President Jean-Claude Juncker*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-by-prime-minister-theresa-may-and-president-jean-claude-juncker>
- Gov.uk (2017z.). *PM's Florence speech: a new era of cooperation and partnership between the UK and the EU*. 05.07.2019, <https://www.gov.uk/government/speeches/pms-florence-speech-a-new-era-of-cooperation-and-partnership-between-the-uk-and-the-eu>
- Gov.uk (2018a). *How to prepare if the UK leaves the EU with No Deal*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/collections/how-to-prepare-if-the-uk-leaves-the-eu-with-no-deal#applying-for-eu-funded-programmes>
- Gov.uk (2018b). *Legal Effect of the Protocol on Ireland/Northern Ireland*. 19.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/761852/05_December_-_EU_Exit_Attorney_General_s_legal_advice_to_Cabinet_on_the_Withdrawal_Agreement_and_the_Protocol_on_Ireland-Northern_Ireland.pdf

- Gov.uk (2018c). *European Union (Withdrawal) Act 2018*. 15.07.2019, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/16/pdfs/ukpga_20180016_en.pdf
- Gov.uk (2018d). *PM meetings with President Juncker and President Tusk and Taoiseach Varadkar*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/pm-meetings-with-president-juncker-and-president-tusk-and-taoiseach-varadkar>
- Gov.uk (2018e). *Letter to the Business Leaders*. 15.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/677268/Letter_to_Business_Leaders__1_.pdf
- Gov.uk (2018f). *Attorney General's Advice to Cabinet on the Withdrawal Agreement and the Protocol on Ireland - Northern Ireland*. 15.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/761852/05_December_EU_Exit_Attorney_General_s_legal_advice_to_Cabinet_on_the_Withdrawal_Agreement_and_the_Protocol_on_Ireland-Northern_Ireland.pdf
- Gov.uk (2018g). *PM Meeting with Donald Tusk: 1 March 2018*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/pm-meeting-with-donald-tusk-1-march-2018>
- Gov.uk (2018h). *Technical Note: International Agreements during the Implementation Period*. 15.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/680366/Technical_Note_-_International_Agreements_in_the_Implementation_Period_-_CLEAN.pdf
- Gov.uk (2018i). *The Future Relationship between the United Kingdom and the European Union*. 15.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/786626/The_Future_Relationship_between_the_United_Kingdom_and_the_European_Union_120319.pdf
- Gov.uk (2018j). *Progress on the UK's Exit from and Future Relationship with the European Union*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/publications/progress-on-the-uks-exit-from-and-future-relationship-with-the-european-union>
- Gov.uk (2018k). *PM's Letter to Donald Tusk*. 15.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/691625/PM_Pres_Tusk_19.03.2018_001.pdf
- Gov.uk (2018l). *Legislating for the Withdrawal Agreement between the United Kingdom and the European Union*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/publications/legislating-for-the-withdrawal-agreement-between-the-united-kingdom-and-the-european-union>
- Gov.uk (2018m). *Technical Note: International Agreements during the Implementation Period*. 15.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/682894/Draft_Text_for_Discussion_-_Implementation_Period__1_.pdf

- Gov.uk (2018n). *UK agreements with the EEA EFTA states and Switzerland*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/uk-agreements-with-the-eea-efta-states-and-switzerland>
- Gov.uk (2019a). *Joint Statement on behalf of the Prime Minister and President Juncker*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-on-behalf-of-the-prime-minister-and-president-juncker>
- Gov.uk (2019b). *EEA EFTA No Deal Citizens' Rights Agreement and Explainer*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/publications/eea-efta-no-deal-citizens-rights-agreement-and-explainer>
- Gov.uk (2019c). *Swiss Citizens' Rights Agreement and Explainer*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/publications/swiss-citizens-rights-agreement-and-explainer>
- Gov.uk (2019d). *Joint statement on behalf of Prime Minister May and President Juncker*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-on-behalf-of-prime-minister-may-and-president-juncker>
- Gov.uk (2019f). *PM's Letter to Donald Tusk*. 15.07.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/793058/PM_letter_to_His_Excellency_Mr_Donald_Tusk__1_.pdf
- Gov.uk (2019g). *The European Parliamentary Elections (Appointed Day of Poll) Order 2019*. 15.07.2019, http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2019/832/pdfs/ukxi_20190832_en.pdf
- Gov.uk (2019h). *PM's speech on new Brexit deal: 21 May 2019*. 15.07.2019, <https://www.gov.uk/government/speeches/pms-speech-on-new-brexite-deal-21-may-2019>
- Gov.uk (2019j). *Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community*. 7.11.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/840655/Agreement_on_the_withdrawal_of_the_United_Kingdom_of_Great_Britain_and_Northern_Ireland_from_the_European_Union_and_the_European_Atomic_Energy_Community.pdf
- Gov.uk (2019k). *European Union (Withdrawal) (No. 2) Act 2019*. 03.11.2019, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2019/26/enacted/data.htm>
- Guardian (2020) *Boris Johnson's Brexit bill becomes law*. 29.01.2020, <https://www.theguardian.com/politics/2020/jan/23/boris-johnsons-brexite-bill-becomes-law>
- Hansard (2019e). *Section 13(4) of the European (Withdrawal) Act*. 15.07.2019, [https://hansard.parliament.uk/commons/2019-03-15/debates/19031526000013/Section13\(4\)OfTheEuropean\(Withdrawal\)Act](https://hansard.parliament.uk/commons/2019-03-15/debates/19031526000013/Section13(4)OfTheEuropean(Withdrawal)Act)

- Hartley-Parkinson, R. (2017). *Boris Johnson stands by £350million Vote Leave bus message*. 02.07.2019, <https://metro.co.uk/2017/04/27/boris-johnson-stands-by-350million-vote-leave-bus-message-6600240/>
- Hasgüler, M. ve Uludağ, M. B. (2018). *Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler: Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar* (Yedinci baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Historiasiglo20.org (2003). *The History of the European Union – The European Citizenship*. 31.07.2019, <http://www.historiasiglo20.org/europe/niza.htm>
- HM Treasury (2019). *European Union Finances 2018: statement on the 2018 EU Budget and measures to counter fraud and financial mismanagement*. 7.11.2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/814388/190618_HMT_2018_Annual_Statement_on_European_Finances_web.pdf#page=75
- Hunt A. & Wheeler B. (2018). *Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. Politics*. 27.07.2019, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>
- Interreg Europe. (T.Y.). *What is Interreg Europe?* 24.07.2019, <https://www.interregeurope.eu/about-us/what-is-interreg-europe/>
- Itv.com (2018). *Commons five-day Brexit Debate: How it's going to work*. 15.07.2019, <https://www.itv.com/news/2018-12-04/what-will-happen-during-the-brexit-deal-debate-in-the-house-of-commons/>
- Itv.com (2019). *Labour and a second Brexit Referendum: What does it all mean?* 15.07.2019, <https://www.itv.com/news/2019-02-26/labour-and-a-second-brexit-referendum-what-does-it-all-mean/>
- Jack, I. (2015). *'Project Fear' started as a silly private joke during another referendum, but now it won't go away*. 02.07.2019, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/mar/11/project-fear-started-as-a-silly-private-joke-now-it-wont-go-away>
- Jacobs, F. B. (2018). *The Potential Institutional Impacts of Brexit, The EU after Brexit*. Palgrave Pivot, 61-77.
- Johnson, B. (2019, Temmuz). *Boris Johnson: First speech as PM in full*. 26.07.2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-49102495>
- Kaya, A., Düzgüt, S. A., Gürsoy Y. ve Beşgül, Ö. O. (Editörler), (2011). *Avrupa Birliği'ne Giriş: Tarih, Kurumlar ve Politikalar*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kirsch W. (2016) *Brexit and the Distribution of Power in the Council of the EU*. 7.11.2019, <https://www.ceps.eu/ceps-publications/brexit-and-distribution-power-council-eu/>
- Kleinowski, M. (2018). *The impact of Brexit on the voting power in the Council of the European Union, Przegląd Europejski, 2018(4), 95-117.*

- Legislation.gov.uk (T.Y.). *European Communities Act 1972*. 21.07.2019,
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1972/68/contents>
- McCormick, J. (2014). *Avrupa Birliği'ni Anlamak* (Çev. Şahin, Y. ve Şahin H. H.). Ankara: BigBang Yayınları (Eserin Orijinali 6. Baskı olarak 2013'de yayınlandı).
- Mckenzie, B. (2019). *Brexit: European Central Bank calls on Banks to Step Up No-Deal Preparations*. 3.10.2019,
<https://www.bakermckenzie.com/en/insight/publications/2019/08/brexit-european-central-bank-no-deal-preparations>
- Newsletter (2018). *UK to Produce Proposals on Avoiding an Irish Border*. 15.07.2019,
<https://www.newsletter.co.uk/news/uk-to-produce-proposals-on-avoiding-a-hard-irish-border-1-8502364>
- Nice Antlaşması (2002). *Bütünleşmiş Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmaları Resmi Olmayan Türkçe Çevirisi, 174*. (Çev. Çapanoğlu S. G. ve Uyanusta, E.). İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı. 30.07.2019, [https://www.ikv.org.tr/images/files/A7-tr\(1\).pdf](https://www.ikv.org.tr/images/files/A7-tr(1).pdf)
- Pallı Ş.ve Aras İ. (2013). *Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Denetçisinden Avrupa Sayıştay'na: Mali Denetim Çerçevesindeki Kurumsal Yapılanma*. Tezcan, E. (Ed.), *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları içinde* (461-524). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Parliament.uk (2017a). *European Union (Notification of Withdrawal) Bill*. 02.07.2019,
<https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/2016-2017/0132/17132.pdf>
- Parliament.uk (2017b). *European Union (Withdrawal) Bill*. 05.07.2019,
<https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/2017-2019/0005/18005.pdf>
- Parliament.uk (2018). *The Future UK-EU Relationship*. 15.07.2019,
<https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmexeu/935/935.pdf>
- Parliament.uk (2019a). *Bill documents - Early Parliamentary General Election Act 2019*. 7.11.2019, <https://services.parliament.uk/Bills/2019-20/earlyparliamentarygeneralelection/documents.html>
- Parliament.uk (2019b). *Brexit: the financial settlement*. 23.11.2019,
<https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-8039>
- Parliament.uk (2019c). *European Parliament elections 2019: results and analysis*. 3.10.2019, <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-8600#fullreport>
- Politico.eu (2017). *Michel Barnier: EU needs movement from UK in Brexit talks within 2 weeks*. 05.07.2019, <https://www.politico.eu/article/no-significant-progress-brexit-talks-round-6/>
- Politicshome (2016). *Theresa May's Conservative conference speech on Brexit*. 02.07.2019,
<https://www.politicshome.com/news/uk/political-parties/conservative-party/news/79517/read-full-theresa-mays-conservative>

- Saygın, D. (2013). Avrupa Parlamentosu: Kısıtlı Yetkiden Demokrasiye. Tezcan, E. (Ed.), *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları* içinde (199-252). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Skynews (2018). *Recap: Prime Minister Tours UK to Mark One Year until Brexit*. 15.07.2019, <https://news.sky.com/story/live-prime-minister-tours-uk-to-mark-one-year-until-brexit-11307800>
- Sparrow, A. & Otte, J. (2019, Mart). *All Eight Indicative Vote Options on Brexit Defeated by MPs – as it happened*. 15.07.2019, <https://www.theguardian.com/politics/live/2019/mar/27/brexit-latest-news-live-debate-indicative-votes--to-vote-on-alternative-votes-as-speculation-mounts-may-could-announce-plans-to-quit-live-news?page=with:block-5c9be548e4b0347f70e74e28#block-5c9be548e4b0347f70e74e28>
- Stewart, H. & Elgot, J. (2019). *May hopes to hold fourth vote on Brexit deal*. 15.07.2019, <https://www.theguardian.com/politics/2019/mar/29/mps-reject-theresa-mays-brexit-deal-third-time>
- Stewart, H. (2019). *Resignation speech: what Theresa May said and what she meant*. 15.07.2019, <https://www.bbc.com/news/live/uk-politics-48394091>
- T.C Başbakanlık AB Genel Sekreterliği. (2011). *Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma*. Ankara: Ofset Fotomat. 02.08.2019, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/2779/201102255.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tezcan, E. (2003). Avrupa Birliği'nin Kurumsal Yapısı ve Karar Alma Mekanizması: Üye Devletlerin Rolü Üzerine Değerlendirmeler. Dedeoğlu, B. (Ed.), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği* içinde (65-83). İstanbul: Boyut Kitapları.
- Tezcan, E. (2005). *Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Tezcan, E. (Ed.), (2013). *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- The In Campaign Ltd (2015). *Get the facts*. 02.07.2019, <https://www.strongerin.co.uk/>
- Turhan, O. (2013). Avrupa Birliği'nin Kurumları. Karluk, S. R. ve Dural, B. Y. (Editörler), *Avrupa Birliği* (İkinci baskı) içinde (44-69). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Turhan, O. (2013). Avrupa Birliği'nin Kurumları. Karluk, S. R. ve Dural, B. Y. (Editörler), *Avrupa Birliği* (İkinci baskı) içinde (44-69). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- UCREL (2015). *The Conservative Party Manifesto 2015*. 02.07.2019, <http://ucrel.lancs.ac.uk/wmatrix/ukmanifestos2015/localpdf/Conservatives.pdf>
- Ülger, İ. K. (2003). *Avrupa Birliği El Kitabı: Kavramlar, Kurumlar, Kişiler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ülger, İ. K. (2005). *Avrupa Birliği'nin ABC'si* (Üçüncü baskı). Ankara: Sinemis Yayınları.

Ulan, M. Ö. (2013). Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Divanı'ndan Avrupa Birliği Adalet Divanı'na: Yargısal Denetim Çerçevesindeki Kurumsal Yapılanma. Tezcan, E. (Ed.), *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları içinde* (199-252). İstanbul: Hayat Yayınları.

Ulan, M. Ö. (2017). Avrupa Birliği Politikalarında Üye Devletlere Tanınan İstisnaların Tarihsel ve Politik Arka Planı. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4). 217-236.

Vote Leave Take Control (2015). *About the campaign*. 02.07.2019, <http://www.voteleavetakecontrol.org/campaign.html>

Whitfield, K. (2019). *Brexit Plan B: What is Theresa May's Brexit plan? Has anything changed?* 19.07.2019, <https://www.express.co.uk/news/politics/1075663/brexit-plan-b-what-is-theresa-may-brexit-plan-has-anything-changed>

Wikipedia.org (T.Y.) *Juncker Commission*. 04.09.2019, https://en.wikipedia.org/wiki/Juncker_Commission#Commissioners

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Serkan SOYPAK

Doğum Yeri ve Tarihi: Mersin / 28.09.1983

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi / İktisat Fakültesi / Uluslararası İlişkiler
Atatürk Üniversitesi / Edebiyat Fakültesi/ İngiliz Dili ve
Edebiyatı

Lisansüstü Öğrenimi : Aydın Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler
Enstitüsü / Uluslararası İlişkiler ABD

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (YDS: 92,5)

Almanca

İş Deneyimi

Öğretmen (2008 - Devam Etmekte) Milli Eğitim Bakanlığı, Fevzipaşa
Akbudak İlkokulu, Didim / Aydın

İletişim

E-posta Adresi: serkansoypak@gmail.com

Tarih 29.01.2020